

7106
DIADOQUE DE PHOTICÉ

ŒUVRES SPIRITUELLES

30 M60. 5724. 5

Theol

p

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK
LEIPZIG

0007254717

5 77/68

DIADOCHE DE PHOTIÉ
OEUVRES SPIRITUELLES

SOURCES CHRETIENNES

Directeurs-Traducteurs : H. de Lubac, S. J., et J. Daniélou, S. J.

Directeur : C. Mondésert, S. J.

N° 3 1er

DIADOQUE DE PHOTICÉ

DIADOQUE DE PHOTICÉ

OEUVRES SPIRITUELLES

INTRODUCTION, TEXTE CRITIQUE, TRADUCTION ET NOTES

Édouard des PLACES, S. J.

Chargé de cours de Littérature

à l'Université de Louvain-la-Neuve

REVUE ÉLITE, REVUE DE LITTÉRATURE

LES ÉDITIONS DU CERF, 29, rue de Valenciennes, PARIS

1962

ŒUVRES SPIRITUELLES
DIABOQUE DE PROTOGE

SOURCES CHRÉTIENNES

Directeurs-fondateurs : H. de Lubac, s. j., et J. Daniélou, s. j.

Directeur : C. Mondésert, s. j.

N° 5 ter

AVANT-PROPOS

DIADOQUE DE PHOTICÉ

**ŒUVRES
SPIRITUELLES**

INTRODUCTION, TEXTE CRITIQUE, TRADUCTION ET NOTES

DE

Édouard des PLACES, s. j.

CORRESPONDANT DE L'INSTITUT

PROFESSUR A L'INSTITUT BIBLIQUE DE ROME

NOUVELLE ÉDITION, REVUE ET AUGMENTÉE

LES ÉDITIONS DU CERF, 29, BD DE LATOUR-MAUBOURG, PARIS

1966

29/98

SOURCE CHRETIENNES

Documente-Fundus: H. de Lubac, S. J., et A. Daniélou, S. J.

Directeur: C. Roquet, S. J.

1952

DIAGNOSTIC DE PROTONS

OEUVRES

SPIRITUELLES

INTRODUCTION, TEXTE CRITIQUE, TRADUCTION ET NOTES

Édition des PLACES, S. J.

ÉDITIONS DE L'ÉPIQUE

UNIVERSITÉ DE LÉIPZIG

Leipzig

UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK

Außenstelle Sektion Theologie

9 22738/5

LES ÉDITIONS DE CRRP, 28, rue Cassini-Maunier, PARIS

1952

Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου
κεφάλαια γνωστικὰ ρ'.

Πρῶτος ὄρος τῆς πίστεως· ἔννοια περὶ θεοῦ ἀπαθῆς.

Δεύτερος ὄρος τῆς ἐλπίδος· ἐκδημία τοῦ νοῦ ἐν ἀγάπῃ
5 πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.

Τρίτος ὄρος τῆς ὑπομονῆς· τὸν ἀόρατον ὡς δρατὸν δρῶντα
τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς ἀδιαλείπτως καρτερεῖν.

Τέταρτος ὄρος τῆς ἀφιλαργυρίας· οὕτω θέλει τὸ μὴ ἔχειν
ὡς θέλει τις τὸ ἔχειν.

10 Πέμπτος ὄρος τῆς ἐπιγνώσεως· ἀγνοεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ
ἐκστηναί θεῷ.

Ἑκτος ὄρος τῆς ταπεινοφροσύνης· λήθη τῶν κατορθουμένων
προσεχῆς.

Ἑβδομος ὄρος τῆς ἀοργησίας· ἐπιθυμία πολλή τοῦ μὴ ὀργί-
15 ζεσθαι.

Ἵογδοος ὄρος τῆς ἀγνείας· αἴσθησις αἰεὶ κεκολλημένη θεῷ.

Ἐνατος ὄρος τῆς ἀγάπης· αὔξησις φιλίας πρὸς τοὺς ὑβρί-
ζοντας.

Δέκατος ὄρος τῆς τελείας ἀλλοιώσεως· ἐν τρυφῇ θεοῦ
χαρὰν ἡγεῖσθαι τὸ στυγνὸν τοῦ θανάτου.

Λόγοι κρίσεως καὶ διακρίσεως πνευματικῆς Διαδόχου ἐπισ-
κόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου.

5 Διὰ ποίας δεῖ γνώσεως εἰς τὴν προεδηλωμένην
τοῦ κυρίου ἡμᾶς ὀδηγοῦντος καταφθάσαι τελειό-
τητα, ἵνα ἕκαστος ἡμῶν τῶν κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἐλευ-
θερικῆς παραβολῆς τὸ τοῦ λόγου σπέρμα καρποφο-
ρήσωμεν.

10

α΄.

Πάσης πνευματικῆς, ἀδελφοί, ἡγεῖσθω θεωρίας πίστις ἐλπίς
ἀγάπη, πλέον δὲ ἢ ἀγάπη. Αἱ μὲν γὰρ καταφρονεῖν τῶν ὄρω-
μένων ἐκδιδάσκουσι καλῶν· ἡ δὲ ἀγάπη αὐταῖς συνάπτει τὴν
ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ θεοῦ, αἰσθήσει νοερᾷ τὸν ἀόρατον

15 ἐξιχνεύουσα.

β΄.

Φύσει ἀγαθὸς μόνος ὁ θεὸς ἐστίν. Γίνεται δὲ καὶ ἄνθρω-
πος ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων ἀγαθὸς διὰ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ,
εἰς ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀλλασσόμενος, ὅταν ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐπι-
20 μελείας τοῦ καλοῦ τοσοῦτον γένηται ἐν θεῷ ὅσον ἡ ταύτης
δύναμις ἐνεργουμένη θέλει· γίνεσθε γάρ, φησὶν, ἀγαθοὶ
καὶ οἰκτίρμονες ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

γ.

Τὸ κακὸν οὔτε ἐν φύσει ἐστὶν οὔτε μὴν φύσει τίς ἐστὶ
κακός· κακὸν γάρ τι ὁ θεὸς οὐκ ἐποίησεν. Ὅτε δὲ ἐν τῇ ἐπι-
θυμίᾳ τῆς καρδίας εἰς εἶδος τις φέρει τὸ οὐκ ὄν ἐν οὐσίᾳ, τότε
5 ἄρχεται εἶναι ὅπερ ἂν ὁ τοῦτο ποιῶν θέλοι. Δεῖ οὖν ἀεὶ τῇ
ἐπιμελείᾳ τῆς μνήμης τοῦ θεοῦ ἀμελεῖν τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ·
δυνατωτέρα γάρ ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ καλοῦ τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ,
ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔστιν, τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ μόνον ἐν τῷ πράτ-
τεσθαι.

10

δ.

Πάντες ἄνθρωποι κατ' εἰκόνα ἐσμέν θεοῦ· τὸ δὲ καθ' ὁμοί-
ωσιν ἐκείνων μόνον ἐστὶ τῶν διὰ πολλῆς ἀγάπης τὴν ἑαυτῶν
ἐλευθερίαν δουλωσάντων τῷ θεῷ. Ὅτε γάρ οὐκ ἐσμέν ἑαυτῶν,
τότε ὁμοιοὶ ἐσμεν τῷ ἡμᾶς ἑαυτῷ δι' ἀγάπης καταλλάξαντι·
15 οὐπὲρ τις οὐκ ἐπιτεύξεται, εἰ μὴ μὴ πτοεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν
περὶ τὴν τοῦ βίου εὐκόλον δόξαν πείσοι.

ε'.

Ἀπτεξουσιότης ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς θέλησις ἐτοίμως κινου-
μένη εἰς ὅπερ ἂν καὶ θέλοι· ἦντινα περὶ μόνον τὸ καλὸν ἐτοί-
20 μως ἔχειν πείσομεν, ἵνα ἀεὶ ταῖς ἀγαθαῖς ἐννοίαις τὴν μνή-
μην ἀναλίσκωμεν τοῦ κακοῦ.

ς'.

Φῶς ἐστὶ γνώσεως ἀληθινῆς τὸ διακρίνειν ἀπιταίστως τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ· τότε γὰρ ἡ τῆς δικαιοσύνης ὁδὸς τὸν νοῦν ἀνάγουσα πρὸς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον εἰς ἀπειρον αὐτὸν
5 φωτισμὸν παρεισάγει γνώσεως ὡς μετὰ παρρησίας λοιπὸν τὴν ἀγάπην ζητοῦντα. Δεῖ τοίνυν ἀοργήτῳ θυμῷ ἀρπάζειν τὸ δίκαιον ἐκ τῶν αὐτὸ ὑβρίζειν τολμώντων· ὁ γὰρ τῆς εὐσεβείας ζήλος οὐ μισῶν ἀλλ' ἐλέγχων τὸ νίκος ἐνδείκνυται.

ζ'.

10 Ὁ πνευματικὸς λόγος τὴν νοερὰν αἴσθησιν πληροφορεῖ· ἐνεργεία γὰρ ἀγάπης ἐκ τοῦ θεοῦ φέρεται, διόπερ καὶ ἀβασάνιστος ἡμῶν ὁ νοῦς διαμένει ἐν τοῖς τῆς θεολογίας κινήμασιν. Οὐ γὰρ πάσχει τότε πενίαν τὴν μέριμναν φέρουσαν, ἐπειδὴ τοσοῦτον ταῖς θεωρίαις πλατύνεται ὅσον τῆς ἀγάπης ἢ ἐνέρ-
15 γεια θέλει. Καλὸν οὖν αἰεὶ πίστει περιμένειν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη τὸν φωτισμὸν τοῦ λέγειν· οὐδὲν γὰρ πτωχότερον διανοίας ἐκτὸς θεοῦ φιλοσοφούσης τὰ τοῦ θεοῦ.

η'.

Οὔτε ἀφώτιστον ὄντα δεῖ ἐπιβάλλειν τοῖς πνευματικοῖς
20 θεωρήμασιν, οὔτε μὴν πλουσίως καταλαμπόμενον ὑπὸ τῆς

χρηστότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τὸ λέγειν ἔρχεσθαι.
 Ὅπου μὲν γὰρ πενία, φέρει τὴν ἄγνοιαν· ὅπου δὲ πλοῦτος,
 οὐ συγχωρεῖ τὸ λέγειν. Μεθύουσα γὰρ τότε ἡ ψυχὴ τῇ ἀγάπῃ
 τοῦ θεοῦ σιγῶσῃ φωνῇ θέλει κατατρυφᾶν τῆς δόξης τοῦ
 5 κυρίου. Τὴν οὖν μεσότητα δεῖ ἐπιτηροῦντα τῆς ἐνεργείας εἰς
 λόγους θεηγόρους ἔρχεσθαι. Τοῦτο μὲν γὰρ τὸ μέτρον εἰδός
 τι λόγων ἐνδόξων χαρίζεται, ἡ δὲ τῆς ἐλλάμψεως πολυτέλεια
 τὴν πίστιν τρέφει τοῦ λέγοντος ἐν πίστει, ἵνα πρῶτος ὁ
 διδάσκων τῶν καρπῶν γεύσηται δι' ἀγάπης τῆς γνώσεως. Τὸν
 10 κοπιῶντα γὰρ, φησὶν, γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν
 μεταλαμβάνειν.

θ'.

Τοῦ μὲν ἐνός ἁγίου πνεύματος ἐστὶ χαρίσματα ἢ τε σοφία
 καὶ ἡ γνώσις ὡς καὶ πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα, ἴδιαν δὲ ὡσπερ
 15 ἕκαστον τὴν ἐνέργειαν ἔχει. Διόπερ ἄλλῳ μὲν δίδοσθαι
 σοφίαν, ἄλλῳ δὲ γνώσιν κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ὁ ἀπό-
 στολος μαρτυρεῖ. Ἡ μὲν γὰρ γνώσις πείρα τὸν ἄνθρωπον
 συνάπτει τῷ θεῷ, εἰς λόγους τῶν πραγμάτων τὴν ψυχὴν μὴ
 κινουσα. Διὸ καὶ τινες τῶν τὸν μονήρη φιλοσοφούντων βίον
 20 φωτίζονται μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν αἰσθήσει, εἰς λόγους δὲ θείους
 οὐκ ἔρχονται. Ἡ δὲ σοφία εἶπερ μετ' αὐτῆς ἐν φόβῳ δοθῆτινι,
 σπάνιον δὲ τοῦτο, αὐτὰς τὰς ἐνεργείας φανεροῖ τῆς γνώσεως·
 ἐπειδὴ ἡ μὲν τῇ ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ τῷ λόγῳ φωτίζειν εἴωθεν. Ἀλλὰ
 τὴν μὲν γνώσιν εὐχὴ φέρει καὶ πολλὴ ἡσυχία ἐν ἀμεριμνίᾳ

παντελεῖ, τὴν δὲ σοφίαν ἀκενόδοξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ
θεοῦ καὶ πρῶτον ἢ χάρις τοῦ διδόντος θεοῦ.

ι'.

Ὅτε τὸ θυμῶδες τῆς ψυχῆς κινεῖται κατὰ τῶν παθῶν,
5 εἰδέναι δεῖ σιωπῆς εἶναι καιρόν· ὥρα γὰρ ἔστι πάλης. Ὅτε δὲ
τὴν ἀκαταστασίαν ἐκείνην ἴδοι τις ἢ δι' εὐχῆς ἢ δι' ἐλεημοσύ-
νης εἰς γαλήνην ἐλθοῦσαν, κινείσθω τῷ ἔρωτι τῶν θείων λογίων
δεσμῷ τῆς ταπεινοφροσύνης τὰ τοῦ νοῦ διασφαλιζόμενος
πτερά. Ἐὰν γὰρ μὴ τις ἑαυτὸν ἐξουδενώσῃ λίαν, οὐ δύναται
10 περὶ μεγαλωσύνης θεοῦ διαλέγεσθαι.

ια'.

Ὁ πνευματικὸς λόγος ἀκενόδοξον ἀεὶ τὴν ψυχὴν διατηρεῖ·
αἰσθήσει γὰρ φωτὸς ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη εὐεργετῶν, τῆς ἐξ
ἀνθρώπων αὐτὴν τιμῆς οὐ χρεῖαν ἔχειν ποιεῖ. Διόπερ καὶ
15 ἀφάνταστον ἀεὶ διαφυλάττει τὴν διάνοιαν ὡς ἀλλοιῶν αὐτὴν
ὄλην εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας
λόγος εἰς φιλοδοξίαν ἀεὶ προκαλεῖται τὸν ἄνθρωπον· ἐπειδὴ
γὰρ πείρα αἰσθήσεως εὐεργετεῖν οὐ δύναται, ἐπαίνων φιλίαν
τοῖς αὐτοῦ ἰδίοις χαρίζεται ὡς πλάσμα ὢν κενοδόξων ἀνθρώ-
20 πων. Τὴν τοίνυν τοῦ θείου λόγου διάθεσιν ἀπλανῶς ἐπιγνώσο-
μεθα, ἐὰν ἀμερίμνῳ σιωπῇ τὰς τοῦ μὴ λέγειν ὥρας ἀναλίσκω-
μεν ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ θεοῦ.

ιβ'.

Ὁ ἑαυτὸν φιλῶν τὸν θεὸν ἀγαπᾶν οὐ δύναται· ὁ δὲ ἑαυτὸν
 μὴ φιλῶν ἕνεκεν τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ
 θεοῦ, οὗτος τὸν θεὸν ἀγαπᾷ. Διόπερ οὐ τὴν ἑαυτοῦ ὁ τοιοῦτος
 5 ζητεῖ δόξαν ποτέ, ἀλλὰ τὴν τοῦ θεοῦ· ὁ γὰρ ἑαυτὸν φιλῶν τὴν
 ἑαυτοῦ δόξαν ζητεῖ. Ὁ δὲ τὸν θεὸν φιλῶν τὴν τοῦ ποιήσαν-
 τος αὐτὸν δόξαν ἀγαπᾷ· ψυχῆς γὰρ αἰσθητικῆς καὶ θεοφιλοῦς
 ἴδιον τὴν μὲν δόξαν ἀεὶ ζητεῖν τοῦ θεοῦ ἐν πάσαις αἷς ποιεῖ
 ἐντολαῖς, ἐπὶ δὲ τῇ ἑαυτῆς ταπεινώσει τέρπεσθαι, ὅτι τῷ θεῷ
 10 μὲν δόξα διὰ μεγαλωσύνην πρέπει, ἀνθρώπῳ δὲ ταπεινώσεις,
 ἵνα δι' αὐτῆς οἰκειωθῶμεν θεῷ. Ὅπερ ἂν ποιῶμεν, καὶ ἡμεῖς
 κατὰ τὸν ἅγιον βαπτιστὴν Ἰωάννην χαίροντες τῇ δόξῃ τοῦ
 κυρίου ἀπαύστως λέγειν ἀρξόμεθα· Ἐκεῖνον δεῖ ὑψοῦσθαι,
 ἡμεῖς δὲ ἐλαττοῦσθαι.

15

ιγ'.

Οἶδα ἐγὼ τινα τοσοῦτον τὸν θεὸν ἀγαπῶντα καὶ ἔτι πεν-
 θοῦντα ὅτι οὐ καθὼς θέλει ἀγαπᾷ, ὥστε ἀπαύστως αὐτοῦ τὴν
 ψυχὴν ἐν τοιαύτῃ εἶναι τινι θερμῇ ἐπιθυμίᾳ ὥστε τὸν μὲν
 θεὸν ἐν αὐτῷ δοξάζεσθαι, ἑαυτὸν δὲ ὡς μηδὲ ὄντα εἶναι.
 20 Οὗτος δὲ οὐδὲ οἶδεν ὅπερ ἐστὶν οὐδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπαίνοις
 τῶν λόγων· τῇ γὰρ πολλῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως τὴν ἑαυ-
 τοῦ οὐκ ἐννοεῖ ἀξιαν, ἀλλὰ λειτουργεῖ μὲν θεῷ ὡς νόμος
 ἱερεῶσιν, πολλῇ δὲ τινι τῇ τῆς φιλοθείας διαθέσει κλέπτει
 ἑαυτοῦ τὴν μνήμην τῆς ἀξίας ἐν τῷ βάθει που τῆς ἀγάπης

τοῦ θεοῦ τὸ ἐκ ταύτης ἐναποκρύπτων καύχημα ἐν πνεύματι ταπεινώσεως, ἵνα παῖς τις ἀχρεῖος παρ' ἑαυτῷ διὰ παντὸς τῆ διανοίᾳ φαίνεται, ὡς ἀλλότριος ὢν τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας τῆ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως. Ὅπερ δεῖ καὶ ἡμᾶς ποιοῦντας
 5 πᾶσαν τιμὴν ἀποφεύγειν καὶ δόξαν διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντος κυρίου.

ιδ'.

Ὁ ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγαπῶν τὸν θεὸν ἐκεῖνος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ· ὅσον γὰρ τις ἐν αἰσθήσει τῆς ψυχῆς παραδέχεται
 10 τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, τοσοῦτον γίνεται ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ. Διὸ λοιπὸν τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐν ἔρωτί τινι σφοδρῷ ὁ τοιοῦτος ὑπάρχει, ἄχρις ἂν αὐτῆς τῆς τῶν ὁστέων αἰσθήσεως αἰσθηται, οὐκέτι εἰδὼς ἑαυτόν, ἀλλ' ὄλος ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἠλλοιωμένος τοῦ θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος δὲ καὶ πάρεστιν ἐν τῷ βίῳ
 15 καὶ οὐ πάρεστιν· ἔτι γὰρ ἐνδημῶν τῷ ἑαυτοῦ σώματι ἐκδημεῖ διὰ τῆς ἀγάπης τῆ κινήσει τῆς ψυχῆς ἀπαύστως πρὸς τὸν θεόν. Ἄνευδότως γὰρ λοιπὸν διὰ τοῦ πυρὸς τῆς ἀγάπης τὴν καρδίαν καιόμενος ἀνάγκη τινὶ πόθου κεκόλληται τῷ θεῷ, ὡς ἐκστάς ἀπαξ τῆς ἑαυτοῦ φιλίας τῆ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ. Εἴτε
 20 γὰρ ἐξέστημεν, φησὶν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

ΙΕ΄.

Ὅταν ἄρξηται τις αἰσθάνεσθαι πλουσίως τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τότε ἄρχεται ἐν αἰσθήσει πνεύματος καὶ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη περὶ ἧς πᾶσαι αἱ γραφαὶ 5 διαλέγονται. Ἡ γὰρ κατὰ σάρκα φιλία εὐχερῶς ἄγαν διαλύεται βραχείας τινὸς εὐρεθείσης αἰτίας· αἰσθήσει γὰρ οὐ δέδεται πνεύματος. Διὰ τοῦτο οὖν, κἂν συμβῆ τινα παροξυσμὸν γενέσθαι ἐπὶ τῆς ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ψυχῆς, οὐ λύεται παρ' αὐτῇ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης· τῇ γὰρ θερμῇ τῆς ἀγάπης 10 τοῦ θεοῦ ἀναζωπυροῦσα ἑαυτὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐπανακαλεῖται θάττον καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν τοῦ πλησίου ἀγάπην, κἂν μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ ἢ καθύβρισται ἢ ἐζημιῶται. Ἐν γὰρ τῇ γλυκύτητι τοῦ θεοῦ τὸ πικρὸν πάντως ἀναλίσκει τῆς ἔριδος.

ΙΣ΄.

15 Οὐδεὶς δύναται ἀγαπήσαι τὸν θεὸν ἐν αἰσθήσει τῆς καρδίας, μὴ πρότερον φοβηθεὶς αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ· διὰ γὰρ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου ἀγνιζομένη καὶ ἀπαλυνομένη ὡσπερ ἡ ψυχὴ εἰς ἀγάπην ἐνεργουμένην ἔρχεται. Οὐκ ἂν δέ τις εἰς φόβον ὅλως ἔλθοι τοῦ θεοῦ τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ, εἰ μὴ πασῶν 20 τῶν βιωτικῶν ἔξω γένηται φροντίδων· ὅτε γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ ἀμεριμνίᾳ γένηται ὁ νοῦς, τότε αὐτῷ ὀχλεῖ ὁ φόβος τοῦ θεοῦ καθαρίζων αὐτὸν ἐν αἰσθήσει πολλῇ ἀπὸ πάσης τῆς

γεώδους παχύτητος, ἵν' οὕτως αὐτὸν εἰς πολλὴν ἀγάπην ἀγά-
 γοι τῆς ἀγαθότητος τοῦ θεοῦ. Ὡστε ὁ μὲν φόβος τῶν ἔτι
 καθαριζομένων ἐστὶ μετὰ μεσότητος ἀγάπης· ἡ δὲ ἀγάπη ἡ
 τελεία τῶν ἤδη καθαρισθέντων ἐστίν, ἐν οἷς οὐκέτι ἐστὶ φόβος.
 5 Ἡ γὰρ τελεία, φησὶν, ἀγάπη, ἕξω βάλλει τὸν φόβον.
 Ἀμφότερα δὲ δικαίων ἐστὶ μόνον, οἷτινες ἐνεργεῖα τοῦ ἁγίου
 πνεύματος τὰς ἀρετὰς κατεργάζονται. Καὶ διὰ τοῦτο ποῦ μὲν
 λέγει ἡ θεία γραφή· Φοβήθητε τὸν κύριον πάντες οἱ
 ἅγιοι αὐτοῦ· ποῦ δέ· Ἀγαπήσατε τὸν κύριον πάντες
 10 οἱ ὅσοι αὐτοῦ, ἵνα μάθωμεν σαφῶς ὅτι τῶν μὲν ἔτι καθα-
 ριζομένων δικαίων ὁ φόβος ἐστὶ μετὰ μεσότητος, ὡς εἴρηται,
 ἀγάπης· τῶν δὲ καθαρισθέντων ἡ τελεία ἀγάπη, ἐν οἷς οὐκέτι
 ἐστὶν ἔννοια φόβου τινός, ἀλλ' ἕκκαυσις ἄπαυστος καὶ κόλλη-
 σις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν θεὸν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου
 15 πνεύματος κατὰ τὸν λέγοντα· Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου
 ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου.

ιζ'.

Ὡσπερ τὰ συμβαίνοντα τῷ σώματι τραύματα, ὅταν μὲν
 κεχερσώκωτα ὡσπερ ἢ καὶ ἀνεπιμέλητα, τοῦ προσαγομένου
 20 αὐτοῖς φαρμάκου ὑπὸ τῶν ἰατρῶν οὐκ αἰσθάνεται, καθαρισ-
 θέντα δὲ τῆς ἐνεργείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου εἰς ἴασιν
 ταχεῖαν ἐντεῦθεν ἐρχόμενα· οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν
 ἀνεπιμέλητός ἐστι καὶ ὑπὸ τῆς λέπρας τῆς φιληδονίας ὅλη
 κεκαλυμμένη, αἰσθάνεσθαι τοῦ φόβου οὐ δύναται τοῦ θεοῦ, κἂν
 25 ἀπαύστως αὐτῇ τις τὸ φοβερόν καὶ δυνατὸν καταγγέλλῃ κριτή-
 ριον τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴν δὲ ἄρξηται καθαίρεσθαι διὰ τῆς πολλῆς

προσοχής, τότε ὡς φαρμάκου τινὸς ὄντος ζωῆς τοῦ θεοῦ
 φόβου αἰσθάνεται καίοντος αὐτὴν ὡσπερ τῆ ἐνεργείᾳ τῶν ἐλέγ-
 χων ἐν πυρὶ ἀπαθείας. Ὅθεν κατὰ μέρος λοιπὸν καθαριζο-
 μένη εἰς τὸ τέλειον τοῦ καθαρισμοῦ φθάνει, τοσοῦτον τῆ ἀγά-
 5 πῃ προστιθεῖσα ὅσον ἐλαττοῦται τῷ φόβῳ, ἵνα οὕτως εἰς τὴν
 τελείαν καταφθάσῃ ἀγάπην, ἐν ἣ φόβος, ὡς εἴρηται, οὐκ ἔστιν,
 ἀλλὰ πᾶσα ἀπάθεια διὰ δόξης ἐνεργουμένη θεοῦ. Ἔστω οὖν
 ἡμῖν εἰς καύχημα καυχημάτων ἀπαυστον πρῶτον μὲν ὁ φόβος
 τοῦ θεοῦ, λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου τῆς ἐν
 10 Χριστῷ τελειότητος.

ιη΄.

Ψυχὴ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα, φροντίδων οὔτε τὸν
 θεὸν ἀγαπήσει γνησίως οὔτε τὸν διάβολον βδελύξεται ἀξίως·
 κάλυμμα γὰρ ἅπαξ ἔχει φορτικὸν τὴν μέριμναν τοῦ βίου.
 15 Ὅθεν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιγνῶναι ὁ νοῦς ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ δύνα-
 ται δικαστήριον, ἵνα παρ' ἑαυτῷ δοκιμάζοι ἀπλανῶς τὰς
 ψήφους τῆς κρίσεως. Διὰ πάντα οὖν ἡ ἀναχώρησις χρήσιμος.

ιβ΄.

Ψυχῆς καθαρᾶς ἴδιον λόγος μὲν ἀφθονος, ζῆλος δὲ ἄκακος,
 20 ἔρωσ δὲ ἀπαυστος τοῦ κυρίου τῆς δόξης. Τότε δὴ καὶ τὰς

οϊκείας δ νοῦς ἀκριβῶς διαρρυθμίζει πλάστιγγας ὡς ἐν καθαρωτάτῳ κριτηρίῳ τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐμπαρῶν.

κ'.

Πίστις ἄεργος καὶ ἔργον ἄπιστον τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποδοκιμασθήσονται· δεῖ γὰρ τὸν πιστὸν πίστιν ἐπιδεικνυμένην τὰ πράγματα τῷ κυρίῳ προσφέρειν. Οὐδὲ γὰρ τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ εἰς δικαιοσύνην λελόγιστο ἡ πίστις, εἰ μὴ καρπὸν αὐτῆς τὸν παῖδα προσήνεγκεν.

κα'.

10 Ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν καὶ πιστεύει γνησίως καὶ τὰ ἔργα τῆς πίστεως ἐπιτελεῖ δσίως· ὁ δὲ πιστεύων μόνον καὶ μὴ ὢν ἐν τῇ ἀγάπῃ οὐδὲ αὐτὴν τὴν πίστιν ἣν δοκεῖ ἔχειν ἔχει· ἐλαφρότητι γὰρ τινι πιστεύει νοῦς ὡς ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δόξης τῆς ἀγάπης μὴ ἐνεργούμενος. Πίστις οὖν δι' ἀγάπης ἐνεργου-
15 μένη τὸ μέγα τῶν ἀρετῶν.

κβ'.

Ὁ τῆς πίστεως βυθὸς ἐρευνώμενος μὲν κυμαίνεται· ἀπληθὲς δὲ διαθέσει θεωρούμενος γαληνιᾷ. Λήθης γὰρ κακῶν ὕδωρ δὴ τὸ βάθος τῆς πίστεως οὐ φέρει παρὰ περιέργων ἐννοιῶν θεω-
20 ρεῖσθαι. Ἀπλότητι οὖν διανοίας τοῖς αὐτῆς ἐμπλέωμεν ὕδασι, ἵνα εἰς τὸν λιμένα τοῦ θελήματος οὕτω φθάσωμεν τοῦ θεοῦ.

κγ'.

Οὐδεὶς δύναται ἢ ἀγαπᾶν ἢ πιστεύειν γνησίως, εἰ μὴ ἑαυ-
25 τὸν ἑαυτοῦ μὴ ἔχοι κατήγορον. Ὅταν γὰρ ἡ συνείδησις ἡμῶν

ἑαυτὴν τοῖς ἐλέγχοις ταραττή, οὐκέτι τῆς ὁσμῆς ὁ νοῦς τῶν ὑπερκοσμίων ἀγαθῶν παραχωρεῖται αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' εὐθὺς εἰς ἀμφιβολίαν μερίζεται, θερμῇ μὲν κινήσει διὰ τὴν προλαβοῦσαν πείραν τῆς πίστεως δρεγόμενος, μηκέτι δὲ αὐτῆς ἐπι-
 5 λαβέσθαι ἐν αἰσθήσει τῆς καρδίας διὰ τῆς ἀγάπης δυνάμενος διὰ τοὺς νυγμούς, ὡς ἔφην, τῆς ἐλεγχούσης συνειδήσεως. Πλὴν καθάρισαντες ἑαυτοὺς θερμότερα προσοχῆ μετὰ πλείονος πείρας ἐν θεῷ τοῦ ποθουμένου τευξόμεθα.

κδ'.

10 Ὡσπερ πρὸς τὰ φαινόμενα ἡμᾶς καλὰ βιαίως πως αἱ τοῦ σώματος προτρέπονται αἰσθήσεις, οὕτω πρὸς τὰ ἀόρατα ἡμᾶς ἀγαθὰ ἢ τοῦ νοῦ εἴωθε χειραγωγεῖν αἰσθησις, ὅταν τῆς θείας γεύσηται χρηστότητος. Ἐκαστον γὰρ τῆς οἰκείας συγγενείας πάντως δρέγεται· ἢ μὲν ψυχὴ ὡς ἄσώματος τῶν οὐρανίων
 15 καλῶν, τὸ δὲ σῶμα ὡς χοῦς τῆς ἐπιγείου τροφῆς. Τῆς ἀύλου οὖν εἰς πείραν ἐλευσόμεθα ἀπλανῶς αἰσθήσεως, εἴπερ τὴν ὕλην τοῖς πόνοις λεπτύνομεν.

κε'.

Μίαν μὲν εἶναι αἰσθησιν φυσικὴν τῆς ψυχῆς αὐτὴ ἢ τῆς
 20 ἀγίας ἡμᾶς γνώσεως ἐκδιδάσκει ἐνέργεια, εἰς δύο λοιπὸν διὰ

τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ διαιρουμένην ἐνεργείας· μίαν δὲ
 ἀπλὴν τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτῇ ἐγγινομένην, ἥντινα
 οὐδεὶς δύναται εἰδέναι εἰ μὴ μόνοι οἱ τῶν τοῦ βίου καλῶν διὰ
 τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπαλλαττόμενοι ἠδέως καὶ
 5 πᾶσαν τὴν τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς ἐγκρατείας κατα-
 μαραίνοντες ὄρεξιν. Ἐπὶ γὰρ τούτων μόνον εὐρώστως ὁ νοῦς
 διὰ τὴν ἀμεριμνίαν κινούμενος τῆς θείας ἀρρήτως αἰσθάνεσ-
 θαι χρηστότητος δύναται, ὅθεν καὶ τῷ σώματι τότε κατὰ τὸ
 μέτρον τῆς ἑαυτοῦ προκοπῆς τῆς οἰκείας μεταδίδωσι χαρᾶς
 10 ἀπείρω τινὶ λόγῳ τῇ ἀγάπῃ τῆς ἐξομολογήσεως ἀγαλλιώμενος.
 Ἐπ' αὐτῷ γάρ, φησὶν, ἤλπισεν ἡ καρδία μου καὶ ἐβοη-
 θήθην καὶ ἀνέθαλεν ἡ σὰρξ μου καὶ ἐκ θελήματός μου
 ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Ἡ γὰρ τότε ὄντως ἐγγινομένη
 χαρὰ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ὑπόμνησις ἐστὶν ἀπλανῆς τῆς
 15 ἀφθάρτου βιότητος.

κς'.

Ἀκύμαντον αἰεὶ δεῖ φυλάττειν τοὺς ἀγωνιζομένους τὴν
 διάνοιαν, ἵνα τοὺς εἰς αὐτὴν διαθέοντας λογισμοὺς ὁ νοῦς
 διακρίνων τοὺς μὲν καλοὺς καὶ θεοπέμπτους ἐν τοῖς ταμείοις
 20 τῆς μνήμης ἐναποτίθῃται, τοὺς δὲ σκαιοὺς καὶ δαιμονιώδεις
 ἔξω που τῶν ἀποθηκῶν ἀπορρίπτῃ τῆς φύσεως. Καὶ γὰρ ἡ
 θάλασσα γαληνιώσα μὲν ἄχρις αὐτοῦ αὐτῆς τοῦ βυθίου κινή-

ματος ὑπὸ τῶν τοὺς ἰχθύας ἀγρευόντων καθορθαίτω ὡς μηδὲν αὐτοὺς σχεδὸν λανθάνειν τότε τῶν τὰς ἐκεῖσε διαπορευομένων ζῴων τρίβους· ὅτε δὲ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ταραττεται, κρύπτει τῆς ταραχῆς στυγνότητι ἅπερ ἐν τῷ γέλῳ τῆς γαλήνης δρᾶσθαι φιλοτιμεῖται. Ὅθεν ἀργὴν οὖσαν τότε τὴν τέχνην δρῶμεν τοῖς τοὺς ἀλιευτικούς μηχανωμένοις δόλους· ὅπερ καὶ τὸν νοῦν πάντως συμβαίνει πᾶσχειν τὸν θεωρητικόν, ὅταν μάλιστα ἐξ ὀργῆς ἀδίκου ὁ βυθὸς τῆς ψυχῆς ταραττεται.

κζ΄.

- 10 Ὅλιγων ἐστὶ λίαν πάντα τὰ οἰκεία ἀκριβῶς ἐπιγινώσκειν πταίσματα καὶ ὧν οὐδεπώποτε ὁ νοῦς τῆς μνήμης ἐξαρπάσσεται τοῦ θεοῦ. Ὅν γὰρ τρόπον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν οἱ σωματικοί, ὅταν μὲν ὑγιαίνωσι, πάντα δρᾶν ἄχρι καὶ τῶν διπταμένων κωνῶπων ἢ ἐμπίδων τὸν ἀέρα δύνανται· ὅτε δὲ ὑπὸ θολώσεως
 15 ἢ ὑπὸ χυμάτων τινῶν σκεπάσσονται, εἰ μὲν τι μέγα εἶη τῶν ἀπαντώντων αὐτοῖς, τοῦτο ἀμυδρῶς δρῶσι, τῶν δὲ μικρῶν οὐκ αἰσθάνονται τῆς αἰσθήσει τῆς βλέψεως· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, εἰ μὲν τὴν ἐκ τῆς φιλοκοσμίας αὐτῆς συμβαίνουσαν πῆρῳσιν τῆς προσοχῆς λεπτύνῃ, καὶ τὰ ἄγαν βραχέα αὐτῆς πταίσματα
 20 ὡς μεγάλα ἄγαν ἠγούμενη δάκρυον ἐπὶ δακρύῳ ἐν πολλῇ εὐχαριστίᾳ ἀδιαλείπτως φέρει. Δίκαιοι γὰρ, φησὶν, ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου. Ἐὰν δὲ τῆς τοῦ κόσμου ἐμμένης διαθέσει, εἰ μὲν τι φονικὸν ἢ πολλῆς ἄξιον τιμωρίας διαπρά-

ξοιτο, τούτου ἡρέμα αἰσθάνεται, τῶν δὲ ἄλλων πταισμάτων οὐδὲ ἐπισημήνασθαι δύναται, ἀλλὰ καὶ ὡς κατορθώματα αὐτὰ πολλάκις ἡγεῖται τινα· διὸ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς λογοποιούμενη ἢ ἀθλία οὐκ αἰσχύνεται.

5

κη'.

Νοῦν καθαρῖσαι μόνου τοῦ ἁγίου πνεύματος ἔστιν· ἐὰν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὁ δυνατὸς καὶ σκυλεύσῃ τὸν ἄρπαγα, οὐδαμῶς τὸ λάφυρον ἐλευθερωθήσεται. Δεῖ οὖν διὰ πάντων πλέον δὲ τῆ εἰρήνῃ τῆς ψυχῆς ἀναπαύειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα τὸν
 10 λύχνον τῆς γνώσεως ἔχωμεν διὰ παντὸς παρ' ἑαυτοῖς φαίνοντα· ἕξαστράπτουτος γὰρ αὐτοῦ ἀπαύστως ἐν τοῖς ταμιείοις τῆς ψυχῆς οὐ μόνον κατάδηλοι τῶ νοῖ αἱ πικραὶ ἐκεῖναι καὶ σκοτειναὶ τῶν δαιμόνων πάσαι γίνονται προσβολαί, ἀλλὰ καὶ ἕξασθενουσι λίαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου ἐκείνου καὶ ἐνδόξου ἐλεγχόμεναι φωτός. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος λέγει· Τὸ πνεῦμα μὴ
 15 σβέννυτε, ἀντὶ τοῦ μὴ κακοεργουντες ἢ κακολογιζόμενοι λυπεῖτε τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀγαθότητα, ἵνα μὴ τῆς ὑπερμάχου ἐκείνης στερηθῆτε λαμπάδος. Οὐ γὰρ τὸ αἶδιον καὶ ζωοποιὸν σβέννυται, ἀλλ' ἢ ἐκείνου λύπη, τοῦτ' ἔστιν ἢ
 20 ἀποστροφή, στυγνὸν καὶ ἀφεγγὴ τὸν νοῦν καταλιμπάνει τῆς γνώσεως.

κθ'.

Μίαν, ὡς ἔφην, αἰσθησιν εἶναι φυσικὴν τῆς ψυχῆς, αἱ γὰρ πέντε ἀπαξ ταῖς τοῦ σώματος ἡμῶν διαφέρουσι χρεῖαις, τὸ
 25 ἅγιον ἡμᾶς καὶ φιλόανθρωπον πνεῦμα διδάσκει τοῦ θεοῦ. Συν-

διαιρείται δὲ αὐτὴ διὰ τὸν ἕκ τῆς παρακοῆς προσγευόμενον
 ὄλισθον τῷ νοῒ ταῖς αὐτῆς τῆς ψυχῆς κινήσεσιν· διόπερ τὸ
 μὲν αὐτῆς τῷ ἔμπαθει συναπάγεται μέρος, ὅθεν τῶν τοῦ βίου
 καλῶν ἠδέως αἰσθανόμεθα· τὸ δὲ τῷ λογικῷ αὐτῆς καὶ νοερῷ
 5 πολλάκις συνήδεται κινήματι, ὅθεν πρὸς τὰ οὐράνια τρέχειν ὁ
 νοῦς ἡμῶν κάλλη, ὅτε σωφρονοῦμεν, ὀρέγεται. Ἐὰν οὖν εἰς
 ἕξιν ἕλθωμεν τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν, δυνη-
 σόμεθα καὶ τὴν γεώδη τῆς ψυχῆς ὄρεξιν τῇ λογικῇ αὐτῆς
 συνάψαι διαθέσει, τῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦτο
 10 οἰκονομούσης εἰς ἡμᾶς. Ἐὰν γὰρ μὴ ἢ αὐτοῦ θεότης ἐνεργη-
 τικῶς τὰ τῆς καρδίας ἡμῶν ταμειῖα καταυγάσῃ, οὐκ ἂν δυνη-
 σόμεθα ἐν ἀδιαιρέτῳ τῇ αἰσθήσει, τοῦτ' ἔστιν ἐν ὀλοκλήρῳ
 διαθέσει, γεύσασθαι τοῦ ἀγαθοῦ.

λ'.

15 Αἰσθησίς ἐστι νοὸς γευσις ἀκριβῆς τῶν διακρινομένων.
 Ὄν γὰρ τρόπον τῇ γευστικῇ ἡμῶν αἰσθήσει τοῦ σώματος
 τὰ καλὰ ἕκ τῶν φαύλων ἀπλανῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὑγιείας
 διακρίνοντες τῶν χρηστῶν ὀρεγόμεθα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν,
 ὅταν εὐρώστως καὶ ἐν πολλῇ ἀμεριμνίᾳ κινεῖσθαι ἄρξοιτο,

δύναται καὶ τῆς θείας παρακλήσεως πλουσίως αἰσθάνεσθαι καὶ ὑπὸ τῆς ἐναντίας μηδεπώποτε συναρπάζεσθαι. Ὡς γὰρ τὸ σῶμα τῶν γεωδῶν γευόμενον ἡδυσμάτων ἔχει τὴν πείραν τῆς αἰσθήσεως ἄπταιστον, οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅτε ἐπάνω τοῦ
 5 τῆς σαρκὸς καυχᾶται φρονήματος, δύναται γεύεσθαι τῆς παρακλήσεως ἀπλανῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος· γεύσασθε γάρ, φησὶν, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, καὶ ἔχει τὴν μνήμην τῆς γεύσεως διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ἀγάπης ἄληστον ἐν τῷ δοκιμάζειν ἄπταιστως τὰ διαφέροντα κατὰ
 10 τὸν λέγοντα ἅγιον· Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα.

λα΄.

15 Ὅταν ὁ νοῦς ἡμῶν ἄρξηται τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰσθάνεσθαι παρακλήσεως, τότε καὶ ὁ Σατανᾶς ἐν ἡδυφανεῖ τινι αἰσθήσει ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἡσυχίαις, ὅτε τις ὡσπερ εἰς ὕπνου τινὸς λεπτοτάτου ἔρχεται βροπὴν, τὴν ψυχὴν παρακαλεῖ. Ἐὰν οὖν εὐρεθῇ ἐν θερμῇ λίαν μνήμῃ κρατῶν ὁ νοῦς
 20 τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου τοῦ κυρίου Ἰησοῦ καὶ ὡσπερ δῦλον κέχρηται κατὰ τῆς ἀπάτης τῷ ἁγίῳ καὶ ἐνδόξῳ ἐκείνῳ ὀνόματι, ἀναχωρεῖ μὲν ὁ πλάνος τοῦ δόλου, εἰς πόλεμον δὲ λοιπὸν ἐνυπόστατον ἐξάπτεται τῆς ψυχῆς. Ὅθεν ἐπιγινώσκων ὁ νοῦς τὴν ἀπάτην ἀκριβῶς τοῦ πονηροῦ πλέον εἰς τὴν πείραν προκόπτει
 25 τῆς διακρίσεως.

λβ'.

Ἡ ἀγαθὴ παράκλησις ἐγρηγορότος τοῦ σώματος γίνεται ἢ καὶ εἰς ὕπνου τινὸς μέλλοντος ἔρχεσθαι ἔμφασιν, ὅτε τις ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ θεοῦ τῆ αὐτοῦ ὥσπερ κεκόλληται ἀγάπῃ· ἢ δὲ τῆς πλάνης εἰς λεπτόν τινα αἰεὶ, ὡς εἶπον, ὕπνον ἐλθόντος τοῦ ἀγωνιστοῦ μετὰ μέσης μνήμης τοῦ θεοῦ· ἢ μὲν γὰρ ὡς ἐκ θεοῦ οὕσα φανερώς τὰς ψυχὰς τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῶν ἐν ἐκχύσει πολλῇ τῆς ψυχῆς παρακαλεῖν πρὸς τὴν ἀγάπην θέλει· ἢ δέ, ἐπειδὴ ἐν ἀνέμῳ τινὶ πλάνης ριπίζει τὴν ψυχὴν εἴωθεν, κλέπτειν διὰ τοῦ ὕπνου τοῦ σώματος τὴν πείραν τῆς αἰσθήσεως τοῦ ὑγιαίνοντος νοῦ περὶ τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ ἐπιχειρεῖ. Ἐὰν οὖν εὐρεθῆ ὁ νοῦς, ὡς εἶπον, μεμνημένος προσεχῶς τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, σκορπίζει μὲν τὴν αὔραν ἐκείνην τὴν ἡδυφανῆ τοῦ ἐχθροῦ, χαίρων δὲ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ κινεῖται πόλεμον ὡς ὄπλον ἔχων δεύτερον μετὰ τὴν χάριν τὸ ἐκ τῆς πείρας καύχημα.

λγ'.

Ἐὰν ἀναμφιβόλῳ καὶ ἀφαντάστῳ κινήσει ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐξάπτηται τοῦ θεοῦ ἔλκουσα ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἀγάπης ἐκείνης τῆς ἀρρήτου ἢ ἐγρηγορότος

ἢ δὲ εἴρηκα τρόπον εἰς ὕπνον ἐρχομένου τοῦ ὑπὸ τῆς ἀγίας
 χάριτος ἐνεργουμένου, μηδὲν ἄλλο τότε ὄλως ἐννοοῦσα ἢ τοῦτο
 μόνον εἰς ὅπερ κινεῖται, εἰδέναι δεῖ τοῦ ἀγίου πνεύματος εἶναι
 τὴν ἐνέργειαν. Ἡδουνομένη γὰρ ὄλη ὑπ' ἐκείνης τῆς ἀφράστου
 5 γλυκύτητος οὐδὲν ἕτερον δύναται τότε ἐννοεῖν, ἐπειδὴ ἀνευ-
 δότῳ εὐφραίνεται χαρᾷ. Ἐάν δὲ ἀμφιβολίαν ὄλως ἢ ῥυπαράν
 * τινὰ ἐννοίαν ὁ νοῦς ἐν τῷ ἐνεργεῖσθαι συλλάβῃ, εἰ καὶ τῷ
 ἀγίῳ κέχρηται δυνάματι πρὸς ἄμυναν τοῦ κακοῦ καὶ οὐκ ἤδη
 πρὸς ἀγάπην μόνον τοῦ θεοῦ, δεῖ νοεῖν ὅτι ἐκ τοῦ ἀπατεῶ-
 10 νόσ ἐστὶν ἐκείνη ἢ παράκλησις χαρᾶς ἐμφάσει· ἢ δὲ χαρὰ
 ἐκείνη ἀποιός ἐστι καὶ ἀδιάθετος ὄλη μοιχεύεσθαι θέλοντος
 τοῦ ἐχθροῦ τὴν ψυχὴν. Ὅταν γὰρ ἴδῃ τὸν νοῦν τὴν πείραν
 τῆς ἑαυτοῦ αἰσθήσεως ἀκριβῶς καυχώμενον, τότε παρακλήσεσιν
 τισιν, ὡς ἔφην, χρηστοφανέσι προκαλεῖται τὴν ψυχὴν, ἵνα
 15 διαφορουμένης αὐτῆς ὑπὸ τῆς χαύνης ἐκείνης καὶ καθύγρου
 ἠδύτητος ἀγνώριστος αὐτῇ γένοιτο ἢ μίξις τοῦ δολίου.
 Ἐκ τούτου οὖν γνωσόμεθα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ
 πνεῦμα τῆς πλάνης. Ἀδύνατον μέντοι ἢ τῆς θείας χρηστότη-
 τος ἐν αἰσθήσει γεύσασθαι τινὰ ἢ τῆς τῶν δαιμόνων πικρίας
 20 αἰσθητῶς πειραθῆναι, εἰ μὴ τις ἑαυτὸν πληροφορήσῃ τὴν μὲν
 χάριν εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ κατεσκηνωκέναι, τὰ δὲ πονηρὰ
 πνεύματα περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβειν· ὅπερ οὐδέ-
 ποτε θέλουσι παρὰ ἀνθρώποις πιστευθῆναι οἱ δαίμονες, ἵνα

μη δ νοος τοῦτο εἰδῶς ἀκριβῶς τῇ μνήμῃ τοῦ θεοῦ κατ' αὐτῶν
δπλαίζεται.

λδ'.

Ἄλλη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἢ φυσικὴ καὶ ἄλλη ἡ ἐκ
5 τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτῇ προσγινομένη. Ἡ μὲν γὰρ ἐκ τῆς
ἡμετέρας, ὅτε θέλομεν, συμμέτρως κινεῖται θελήσεως· διόπερ
καὶ εὐχερῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡνίκα μὴ βία κρα-
τῶμεν τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως, διαρπάζεται. Ἡ δὲ τοσοῦτον
ἐκκαλεῖ τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ ὥστε πάντα τὰ
10 τῆς ψυχῆς τότε μέρη τῇ τοῦ θεοῦ πόθου ἀλαλήτως ἐγκολλησ-
θαι χρηστότητι ἐν ἀπειρῶ τινὶ ἀπλότητι διαθέσεως. Ἐγκύ-
μων γὰρ ὡπερ δ νοος τότε ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας
γινόμενος πηγὴν τινὰ ἀγάπης ἀναβλύζει καὶ χαρᾶς.

λε'.

Ὡπερ ἡ θάλασσα τῷ ἐπιχειομένῳ αὐτῇ ἐλαίῳ, ὅταν ταράτ-
τηται, φύσιν ἔχει τοῦ εἶκειν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πιότητος νικω-
μένης τῆς ζάλης, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὅταν ὑπὸ τῆς χρησ-
τότητος πιαίνεται τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἡδέως γαληνιᾷ.
Χαίρουσα γὰρ ἠττάται κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· Πλὴν τῷ θεῷ
20 ὑποτάγηθι ἡ ψυχὴ μου, τῇ ἐπισκιαζούσῃ αὐτῇ ἐκείνη
ἀπαθεῖ καὶ ἀρρήτῳ χρηστότητι. Διὰ τοῦτο οὖν κἂν ὀπίσοι τότε

παροξυσμοὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐπιτηδεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀόργητός τε διαμένει καὶ πάσης ἔμπλεως χαρᾶς. Εἰς ὅπερ τις ἔρχεται ἢ μένει, εἰ τῷ φόβῳ τοῦ θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπαύστως καθιδύνει. Τοῖς γὰρ ἀγωνιζομένοις εἰδός τι φέρει
5 ἀγνισμοῦ ὁ φόβος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ· ὁ γὰρ φόβος κυρίου ἀγνὸς διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

λς'.

Μηδεὶς ἀκούων αἰσθησιν νοδὸς δρατῶς αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ὀφθῆναι ἐλπίζέτω. Αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ φαμεν, ὅταν
10 καθαρεύῃ τὴν ψυχὴν, ἐν ἀρρήτῳ τινὶ γεύσει τῆς θείας παρακλήσεως, οὐ φαίνεσθαι δὲ αὐτῇ τι τῶν ἀοράτων, ἐπειδὴ νῦν διὰ πίστεως καὶ οὐ διὰ εἰδους, ὡς ὁ μακάριος λέγει Παῦλος, περιπατοῦμεν. Ἐὰν οὖν ὀφθῆ τινὶ τῶν ἀγωνιζομένων ἢ φῶς ἢ σχῆμά τι πυροειδές, μηδαμῶς καταδεξάσθω τὸ τοιοῦτον
15 ὄραμα. Ἀπάτη γὰρ ἐστὶ φανερά τοῦ ἐχθροῦ· ὅπερ πολλοὶ παθόντες ἐξ ἀγνοίας ἐξετράπησαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας. Ἡμεῖς δὲ ἴσμεν ὅτι, ἐφ' ὅσον ἐνδημοῦμεν ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν δρατῶς ἢ αὐτὸν ἢ τι τῶν ἐπουρανίων αὐτοῦ θαυμάτων ὄραν οὐ δυνά-
20 μεθα.

λζ'.

Οἱ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ θεοῦ ἐμφαινόμενοι τῇ ψυχῇ ὄνειροι
 ὑγιαίνουσιν ψυχῆς πῶς εἰσὶν ἀπλανεῖς κατήγοροι. Διόπερ
 οὔτε ἀπὸ ἑτέρου σχήματος εἰς ἕτερόν τι σχῆμα μεταβάλλον-
 5 ται, οὔτε μὴν πτοοῦσι τὴν αἴσθησιν οὔτε γελῶσιν ἢ στυγ-
 νάζουσιν ἀθρόως· ἀλλὰ μετὰ πάσης ἐπιεικειᾶς τῇ ψυχῇ προσ-
 εγγίζουσι πνευματικῆς αὐτὴν καταγεμίζοντες θυμηδίας.
 Ὅθεν καὶ μετὰ τὸ διυπνισθῆναι τὸ σῶμα πολλῶ τῷ πόθῳ ζητεῖ
 ἢ ψυχὴ τὴν χαρὰν τοῦ ὄνειρου. Αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φαντα-
 10 σίαι διὰ πάντων ἐναντίως ἔχουσιν· οὔτε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ μέ-
 νουσι σχήματι οὔτε μορφήν ἐπὶ πολὺ ἀτάραχον ἐπιδείκνυν-
 ται. Ὅ γὰρ ἐκ προαιρέσεως μὲν οὐκ ἔχουσιν, ἐκ δὲ τῆς οἰκείας
 κιχρῶνται μόνον πλάνης, ἀρκεῖν αὐτοῖς ἐπὶ πλεῖστον οὐ δύνα-
 ται, ἀλλὰ καὶ μεγάλα λέγουσι καὶ ἀπειλοῦσι δὲ πλεῖστα εἰς
 15 στρατιωτῶν εἶδος ἑαυτοῦς πολλακίς σχηματίζοντες· ποτὲ δὲ
 καὶ προσψάλλουσι μετὰ κραυγῆς τῇ ψυχῇ. Ὅθεν ἐπιγινώσκων
 αὐτοῦς ὁ νοῦς, ὅτε καθαρεύει, πεφαντασμένως διυπνίζει τὸ
 σῶμα· ἔστι δὲ ὅτε καὶ χαίρει ὡς τὸν δόλον αὐτῶν ἐπιγινῶναι
 δυνηθείς. Διόπερ ἐν αὐτῷ τῷ ὄνειρῳ πλειστακίς ἐλέγχων
 20 αὐτοῦς εἰς ὀργὴν αὐτοῦς μεγάλην κινεῖ. Πλὴν ἔστιν ὅτε καὶ
 τὰ χρηστὰ ἐνύπνια χαρὰν μὲν οὐ φέρουσι τῇ ψυχῇ, λύπην
 δὲ αὐτῇ ἡδεῖαν ἐμποιοῦσι καὶ ἀνάλητον δάκρυον. Τοῦτο δὲ
 γίνεται ἐπὶ τῶν εἰς πολλὴν ταπεινοφροσύνην προκοπιτόντων.

λη'.

Εἰρήκαμεν μὲν ἡμεῖς, ὡς παρὰ τῶν ἐν πείρᾳ γεγονότων
 ἠκούσαμεν, καλῶν τε καὶ φαύλων ὄνείρων διάκρισιν· ἀρκείτω
 δὲ ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν μεγάλην τὸ μηδεμιᾶ ὄλως πείθεσθαι
 5 φαντασίᾳ. Οἱ γὰρ ὄνειροι οὐδὲν ἕτερον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
 εἰσιν ἄλλ' ἢ εἰδῶλα λογισμῶν πλανωμένων ἢ πάλιν, ὡς ἔφην,
 δαιμόνων ἐμπαίγματα. Ὅποτε κἂν ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ ἀγαθότη-
 τος καταπεμφθῆ ἡμῖν ὄραμα πώποτε καὶ μὴ αὐτὸ καταδεξώ-
 μεθα, οὐκ ἂν ἡμῖν ὁ πολυπόθητος ἡμῶν κύριος Ἰησοῦς ὀργισθῆ
 10 διὰ τοῦτο· οἶδε γὰρ ὅτι διὰ τοὺς δόλους τῶν δαιμόνων ἐπὶ
 τοῦτο ἐρχόμεθα. Ἡ μὲν γὰρ προειρημένη διάκρισις ἀκριβῆς
 ἔστιν, συμβαίνει δὲ ἐκ συναρπαγῆς τινος ἀνεπαισθήτου ρυπω-
 θεῖσαν τὴν ψυχὴν, οὐπερ ἐκτὸς οὐδεὶς, ὡς οἶμαι, εὕρσκεται,
 ἀπολέσαι τὸ ἔχνος τῆς ἀκριβοῦς διαγνώσεως καὶ πιστεῦσαι
 15 ὡς καλοῖς τοῖς μὴ καλοῖς.

λθ'.

Ἦτω πρὸς ὑπόδειγμα ἡμῖν τοῦ πράγματος δοῦλος ὑπὸ
 δεσπότης νύκτωρ καὶ μετὰ πολλὴν ἀποδημίαν πρὸ τῶν περι-
 βόλων τῆς οἰκίας καλούμενος. Ὡτινι τὴν ἀνοιξιν τῶν θυρῶν
 20 δι' ὄλου ὁ οἰκέτης ἠρνήσατο· ἐδεδίει γὰρ μὴ ὁμοίότης αὐτὸν
 φωνῆς συναρπάσασα προδότην παρασκευάσῃ γενέσθαι ὧνπερ
 παρ' αὐτοῦ πεπίστευτο πραγμάτων. Ὡτινι οὐ μόνον οὐκ
 ὤργισθη ἡμέρας γενομένης ὁ κύριος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν

ἐπαίνων αὐτὸν ἤξιωσεν, ὅτι καὶ τὴν τοῦ δεσπότητος φωνὴν πλάνην εἶναι ἐνόμισεν μὴ θέλων τι τῶν αὐτοῦ ἀπολέσαι χρημάτων.

μ'.

- 5 Ὅτι ὁ νοῦς, ὅταν ἄρξηται πυκνῶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτὸς ἐνεργεῖσθαι, διαφανῆς τις ὁλος γίνεται, ὥστε τὸ ἑαυτοῦ φῶς αὐτὸν πλουσίως δρᾶν, οὐ δεῖ ἀμφιβάλλειν. Τοῦτο γὰρ λόγος γίνεσθαι, ὅταν ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς κατακυριεύσῃ τῶν παθῶν. Ὅτι δὲ πᾶν τὸ ἐν σχήματι αὐτῷ φαινόμενον, εἴτε ὡς φῶς,
 10 εἴτε ὡς πῦρ, ἐκ τῆς τοῦ ἐχθροῦ κακοτεχνίας γίνεται, ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς Παῦλος σαφῶς διδάσκει, εἰς ἄγγελον αὐτὸν φωτὸς λέγων μετασχηματίζεσθαι. Οὐ δεῖ οὖν ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι τινὰ τὸν ἀσκητικὸν μετιέναι βίον, ἵνα μὴ ὁ Σατανᾶς ἕτοιμον εὖρη τὴν ψυχὴν ἐντεῦθεν εἰς συναρπαγὴν, ἀλλ' ἵνα φθάσωμεν
 15 μόνον ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ καρδίας ἀγαπήσῃ τὸν θεόν, ὅπερ ἐστὶν ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνεργούμενος τοῦ θεοῦ ἀποδημεῖ τοῦ κόσμου, κἂν ἐν τῷ κόσμῳ παρῇ.

20

μα'.

Ἡ ὑπακοὴ πρῶτον ἐν πάσαις ταῖς εἰσαγωγοῖς ἀρεταῖς ὑπάρχειν ἔγνωσται καλόν· ἀθετεῖ γὰρ τέως τὴν οἴησιν, τίκτει δὲ ἡμῖν τὴν ταπεινοφροσύνην. Ὅθεν καὶ θύρα γίνεται τοῖς αὐτῆς

ἀνεχομένοις ἠδέως τῆς εἰς θεὸν ἀγάπης. Ταύτην ἀθετήσας δὲ Ἄδὰμ εἰς τὸν βύθιον ἀπωλίσθησεν τάρταρον· ταύτης ἐρασθεὶς δὲ κύριος τῷ τῆς οἰκονομίας λόγῳ ἄχρι σταυροῦ καὶ θανάτου ὑπήκουσε τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ καὶ ταῦτα ἐν οὐδενὶ ὧν ἤττων τῆς
 5 αὐτοῦ μεγαλωσύνης, ἵνα τὸ τῆς ἀνθρωπείας παρακοῆς ἔγκλημα διὰ τῆς αὐτοῦ ἐκλύσας ὑπακοῆς εἰς τὴν μακαρίαν καὶ διαϊωνίζουσαν τοὺς ἐν ὑπακοῇ ζήσαντας ἐπαναγάγοι ζωὴν. Πρῶτον οὖν τούτου ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τοὺς πρὸς τὴν οἴησιν τοῦ διαβόλου ἀναδεχομένους πάλην· δείξει γὰρ ἡμῖν αὕτη προῖοισι
 10 πάσας ἀπλανῶς τὰς τρίβους τῶν ἀρετῶν.

μβ'.

Ἡ ἐγκράτεια κοινόν ἐστὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐπώνυμον· δεῖ οὖν τὸν ἐγκρατευόμενον πάντα ἐγκρατεῦεσθαι. Ὡσπερ γὰρ ἀνθρώπου οἶονδῆποτε τῶν λεπτοτάτων ἀφαιρεθὲν μελῶν τὸ
 15 πᾶν τοῦ ἀνθρώπου, κἂν βραχὺ ᾖ τὸ λείπον τοῦ σχήματος, ἄμορφον ἀπεργάζεται, οὕτω καὶ ὁ μίας παραμελῶν ἀρετῆς, ὄλην, ὡς οὐκ οἶδεν, τὴν τῆς ἐγκρατείας ἀφανίζει εὐπρέπειαν. Ἐχρὴν οὖν μὴ μόνον τὰς σωματικὰς φιλοπονεῖν ἀρετάς, ἀλλὰ καὶ τὰς τὸν ἔνδον ἡμῶν ἀνθρωπον καθαίρειν δυναμένας. Ποῖον
 20 γὰρ ὄφελος ἔσται τῷ τὸ σῶμα παρθένον τηρήσαντι, εἰ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ τῆς παρακοῆς μεμοίχευται δαίμονος; ἢ πῶς

στεφανωθείσεται ὁ γαστριμαργίας μὲν καὶ πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας φεισάμενος, οἰήσεως δὲ καὶ φιλοδοξίας μὴ ἐπιμελησάμενος μήτε βραχείας ἀνεχόμενος θλίψεως, τῆς τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης μελλούσης ἀντισταθμίζειν πλάστιγγος τοῖς τὰ
5 ἔργα τῆς δικαιοσύνης ἐν πνεύματι διαπραξαμένοις ταπεινώσεως.

μγ'.

Πάσας μὲν τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας οὕτω δεῖ μελετᾶν μισεῖν τοὺς ἀγωνιζομένους, ὥστε εἰς ἕξιν τὸ πρὸς αὐτὰς μῖσος
10 κτήσασθαι, τὴν δὲ ἐπὶ τῶν βρωμάτων ἐγκράτειαν οὕτως ἔχρην διατηρεῖν, ἵνα μὴ εἰς βδέλυξιν τινος αὐτῶν ἔλθῃ τίς ποτε· τοῦτο γὰρ καὶ ἐπικατάρατόν ἐστι καὶ δαιμονιώδες ὄλον. Οὐ γὰρ ὡς φαύλων αὐτῶν, μὴ γένοιτο, ἀπεχόμεθα, ἀλλ' ἵνα τῶν πολλῶν καὶ χρηστῶν τροφῶν ἑαυτοὺς ἀποσπῶντες τὰ φλεγ-
15 μαίνοντα μέρη τῆς σαρκὸς συμμέτρως κολάζωμεν, λοιπὸν δὲ ἵνα καὶ τὸ ἡμέτερον περίσσευμα εἰς οἰκονομίαν ἀρκοῦσαν τοῖς πτωχεύουσι γένηται, ὅπερ ἐστὶν ἀγάπης εἰλικρινοῦς γνώρισμα.

μδ'.

Τὸ ἀπὸ πάντων τῶν παρατιθεμένων ἢ κιννωμένων ἐσθίειν
20 καὶ πίνειν εὐχαριστοῦντας τῷ θεῷ οὐδαμῶς τῷ κανόνι τῆς γνώσεως μάχεται· πάντα γὰρ καλὰ λίαν. Τὸ δὲ τῶν ἡδέων καὶ πολλῶν ἡδέως ἀπέχεσθαι καὶ διακριτικώτατον ὑπάρχει καὶ γνωστικώτερον· οὐκ ἂν δὲ τῶν παρόντων ἡδέων ἡδέως

καταφρονήσωμεν, εἰ μὴ τῆς τοῦ θεοῦ γλυκύτητος ἐν πάσῃ
αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ γευσώμεθα.

με΄.

Ἐν τῷ τρόπῳ ὑπὸ πλήθους βρωμάτων βαρούμενον τὸ σῶμα
5 δειλὸν τινα καὶ δυσκίνητον τὸν νοῦν ἀπεργάζεται, οὕτως καὶ
ἕξατονοῦν ὑπὸ πολλῆς ἐγκρατείας στυγνὸν τι καὶ ἀφιλόλογον
τὸ θεωρητικὸν τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ μέρος. Δεῖ οὖν πρὸς τὰς
τοῦ σώματος κινήσεις καὶ τὰς τροφὰς εὐτρεπίζεσθαι, ἵνα,
ὅτε μὲν ὑγιαίνει, κολάζοιτο πρεπόντως, ὅτε δὲ ἀσθενεῖ, πιαί-
10 νοιτο μετρίως. Οὐ γὰρ ἀτονεῖν δεῖ τῷ σώματι τὸν ἀγωνιζό-
μενον, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖν πρὸς τὸν ἀγῶνα δύνασθαι, ἵνα κὰν τοῖς
πόντοις τοῦ σώματος ἢ ψυχῆς πρεπόντως καθαίροιτο.

μς΄.

Ἐὰν ἡ κενοδοξία μεγάλη φλεγμαίνῃ καθ' ἡμῶν τὴν ἀδελ-
15 φῶν τινῶν ἐπιδημίαν ἢ οἰωνοδέηποτε ξένων εἰς πρόφασιν τῆς
οἰκείας κακίας εὐρίσκουσα, καλὸν τὸ σύμμετρον ἐπιτρέπειν
σχολὴν τῇ συνήθει διαίτη. Καὶ γὰρ τὸν δαίμονα ἀπρακτον καὶ
μᾶλλον πενθοῦντα τὴν ἐπιχείρησιν ἀποπεμψόμεθα καὶ τὸν

θεσμὸν τῆς ἀγάπης ἐγκρίτως πληρώσομεν καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐγκρατείας ἀνεπίδεικτον διὰ τῆς συγκαταβάσεως φυλάξομεν.

μζ'.

- 5 Ἡ νηστεία ἔχει μὲν καθ' ἑαυτὴν καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς θεόν· ἐργαλεῖον γάρ ἐστιν ὡσπερ εἰς σωφροσύνην ρυθμίζον τοὺς θέλοντας. Οὐ δεῖ οὖν ἐπ' αὐτῇ μεγάλα φρονεῖν τοὺς τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστάς, ἐκδέχεσθαι δὲ μόνον ἐν πίστει τοῦ θεοῦ τὸ πέρασ ἡμῶν τοῦ σκοποῦ· οὐδὲ γὰρ οἱ τῶν οἰωνδήποτε τεχνῶν ἐπιστήμονες ἐκ τῶν ἐργαλείων τὸ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀποτέλεσμα καυχῶνται ποτε, ἀλλὰ περιμένει τούτων ἕκαστος τὸ εἶδος τοῦ ἐγχειρήματος, ἵνα ἐξ ἐκείνου τὸ ἀκριβὲς τῆς τέχνης ἐνδείξηται.

μη'.

- 15 Ὅν τρόπον ἡ γῆ συμμέτρως μὲν ἀρδευομένη καθαρὸν τὸ καταβαλλόμενον εἰς αὐτὴν σπέρμα μετὰ πλείστης προσθήκης ἀνίησιν, ὑπὸ πολλῶν δὲ μεθυσκομένη ὄμβρων ἀκάνθας φέρει μόνον καὶ τριβόλους, οὕτω καὶ ἡ γῆ τῆς καρδίας, ἐὰν μὲν συμμέτρῳ οἴνῳ χρώμεθα, καθαρὰ τὰ φυσικὰ αὐτῆς ἀναδίδωσι σπέρματα καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς αὐτὴν σπειρόμενα εὐθαλῆ λίαν ἀναφέρει καὶ πολύκαρπα, ἐὰν δὲ διάβροχος ὑπὸ τῆς πολυποσίας γένηται, ἀκάνθας ὄντως φέρει τοὺς ἅπαντας αὐτῆς λογισμοὺς καὶ τριβόλους.

μθ'.

Ὄταν ὁ νοῦς ἡμῶν τῷ τῆς πολυποσίας ἐνήχηται κύματι,
 οὐ μόνον τοῖς ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τῷ ὕπνῳ σχηματιζομένοις
 ἔμπαθῶς εἰδώλοις ἐνορᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτῷ ὄψεις τινὰς
 5 ἀναπλάττων εὐπρεπεῖς ταῖς ἑαυτοῦ φαντασίαις ὡς ἐρωμέναις
 τισὶ κέχρηται διαπύρως. Θερμαινομένων γὰρ τῶν συνουσιασ-
 τικῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς τοῦ οἴνου ζέσεως ἀνάγκη πάσα παρισ-
 τᾶν ἑαυτῷ τὸν νοῦν σκιὰν τοῦ πάθους ἐνήδονον. Ἐχρῆν οὖν τῇ
 συμμετρίᾳ ἡμᾶς κεχρημένους τὴν ἐκ τοῦ πλεονάζοντος διαφεύ-
 10 γειν βλάβην. Ὄταν γὰρ οὐκ ἔχη τὴν ὑποσύρουσαν αὐτὸν ὁ νοῦς
 ἡδονὴν πρὸς τὴν ζωγραφίαν τῆς ἀμαρτίας, ἀφάνταστος ὄλος
 διαμένει καὶ τὸ κρεῖττον ἀθήλυτος.

ν'.

Πάντα τὰ κατασκευαστὰ πόματα, & δὴ προπόματα καλοῦσιν
 15 οἱ ταύτης τεχνῖται τῆς ἐπινοίας, ὡς ἔοικεν διὰ τὸ δδηγεῖν
 εἰς γαστέρα τὸ πλῆθος τῶν βρωμάτων, οὐ δεῖ μεταδιώκειν
 τοὺς θέλοντας τὰ οἰδαίνοντα μέρη κολάζειν τοῦ σώματος· οὐ
 γὰρ μόνον ἡ ποιότης αὐτῶν ἐπιβλαβῆς τοῖς ἀγωνιζομένοις
 σώμασι γίνεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ παράλογος αὐτῶν σύγκρασις
 20 πλήττει λίαν τὴν θεοφόρον συνείδησιν. Τί γὰρ ἄρα τὸ λείπον
 τῇ τοῦ οἴνου φύσει, ἵνα διαφόρων ἡδυσμάτων ἐπιμιξία ἢ τού-
 του στερρότης θηλύνοιτο;

να΄.

Ὁ κύριος ἡμῶν καὶ ταύτης τῆς ἱερᾶς πολιτείας διδάσκαλος
 Ἰησοῦς Χριστὸς ὄξος ἐν τῷ πάθει παρὰ τῶν ὑπουργούντων
 τοῖς διαβολικοῖς ἐπιτάγμασι πεπότισται, ἵν' ὑπογραμμὸν ἡμῖν,
 5 ἐμοὶ δοκεῖ, ἐναργῆ καταλείποι τῆς τῶν ἱερῶν ἀγῶνων διαθέ-
 σεως. Οὐ δεῖ γάρ, φησὶν, τοῖς ἡδύνουσι κεχρησθαι πόμασιν
 ἢ βρώμασι τοὺς ἀγωνιζομένους κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ μάλ-
 λον τοῦ πικροῦ τῆς μάχης μετὰ καρτερίας ἀνέχεσθαι. Προσ-
 τεθήτω δὲ καὶ ὑσσωπον τῷ σπόγγῳ τῆς ὑβρεως, ὅπως ἂν
 10 τελείως ἐμφέροιτο τῷ ὑποδείγματι τὸ σχῆμα τῆς ἡμῶν καθάρ-
 σεως. Τὸ μὲν γὰρ δριμύ τῶν ἀγῶνων ἴδιον, τὸ δὲ καθαριστικὸν
 πάντως τῆς τελειώσεως.

νβ΄.

Τὸ λουτρῷ παραβάλλειν οὐκ ἂν τις ἁμαρτωλὸν ἢ παράλογον
 15 ἀποφαίνοιτο· τὸ δὲ δι' ἐγκράτειαν καὶ τούτου ἀπέχεσθαι καὶ
 ἀνδρεῖον λέγω καὶ σωφρονέστατον. Οὔτε γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν
 ἐκθηλύνει ἢ ἐνήδονος ἐκείνη ὑγρασία οὔτε μὴν εἰς ὑπόμνησιν
 τῆς γυμνότητος τοῦ Ἀδάμ τῆς ἀδόξου ἐρχόμεθα, ἵνα καὶ τῶν
 ἐκείνου φύλλων εἰς τὸ σκεπάσαι τὴν δευτέραν τῆς αἰσχύνης
 20 φροντίζωμεν πρόφασιν, οἳ γε μάλιστα ἀπὸ τῆς τοῦ βίου πρὸ
 βραχέως ἐκπηδήσαντες ἐξωλείας ἀγνεῖα τοῦ ἑαυτῶν σώματος
 τῷ κάλλει τῆς σωφροσύνης ἐνωθῆναι ὀφείλομεν.

νγ'.

Ἴατροὺς μετακαλεῖσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῶν νόσων οὐδὲν τὸ
 κωλύον. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλεν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης πείρας
 ποτὲ συλλέγεσθαι ἡ τέχνη, διὰ τοῦτο καὶ προὔπηρχε τὰ φάρ-
 5 μακα. Πλὴν οὐκ ἔχρην εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα ἔχειν τῆς
 ἰάσεως, ἀλλ' εἰς τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν σωτήρα καὶ ἱατρὸν Ἰησοῦν
 Χριστόν. Ταῦτα δὲ λέγω τοῖς ἐν κοινοβίοις ἢ ἐν πόλεσι τὸν
 σκοπὸν τῆς ἐγκρατείας κατορθοῦσι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς
 ἐκ τῶν συμβαινουσῶν περιστάσεων ἀπαυστον ἔχειν διὰ τῆς
 10 ἀγάπης τὴν ἐνέργειαν τῆς πίστεως, ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ μὴ
 εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς καὶ πειρασμὸν ἐμπίπτειν τοῦ διαβόλου.
 Ἐξ ὧν τινες αὐτῶν ἱατρῶν μὴ χρῆζειν ἐπὶ πολλῶν ἐπαγγέλ-
 λονται. Εἰ δέ τις τὸν ἀναχωρητικὸν βίον ἐν ἐρημοτέροις
 μεταξὺ δύο ἢ τριῶν ὁμοτρόπων ἀδελφῶν κατορθοῖ τόποις,
 15 μόνῳ τῷ κυρίῳ ἑαυτὸν τῷ ἰωμένῳ ἡμῶν πάσαν νόσον καὶ
 πάσαν μαλακίαν ἐν πίστει προσαγέτω, κὰν ὁποίοις ἂν περι-
 πίπτοι πάθεσιν. Ἐχει γὰρ τῶν νόσων ἱκανὴν μετὰ τὸν κύριον
 τὴν ἐρημίαν παρήγορον. Ὅθεν οὔτε τῆς ἐνεργείας ὁ τοιοῦτος
 πένεται ποτε τῆς πίστεως, ἐπειδὴ μάλιστα οὔτε που ἐνδείξα-
 20 σθαι τὴν ἐκ τῆς ὑπομονῆς εὐρίσκει ἀρετὴν καλῶ τῇ ἐρημίᾳ
 κεχρημένος παραπετάσματος· διὰ τοῦτο γὰρ ὁ κύριος κατοικί-
 κίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.

νδ'.

Ὄταν πρὸς τὰς συμβαινούσας ἡμῖν σωματικὰς ἀνωμαλίας
 λίαν ἀπεχθανώμεθα, εἰδέναι δεῖ ὡς ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἔτι δεδού-
 λωται ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ σώματος· διόπερ τὰς ὑλώδεις
 5 ποθοῦσα εὐπραγίας οὔτε ἀναχωρήσαι τῶν καλῶν τοῦ βίου
 βούλεται, ἀλλὰ καὶ ἀσχολίαν μεγάλην ἡγεῖται τὸ μὴ δύνασθαι
 διὰ τὰς νόσους κεχρησθαι τοῖς τοῦ βίου ὠραίοις. Ἐὰν δὲ
 εὐχαρίστως τὰς ἐκ τῶν νόσων προσδέχεται ἀνίας, οὐ μακρὰν
 οὔσα τῶν τῆς ἀπαθείας ὄρων γνωρίζεται· ὅθεν καὶ τὸν θάνα-
 10 τον ὡς πρόφασιν ὄντα ζωῆς μᾶλλον ἀληθινῆς τότε μετὰ
 χαρᾶς ἀπεκδέχεται.

νε'.

Οὐκ ἂν ἐπιθυμήσῃ ἡ ψυχὴ χωρισθῆναι τοῦ σώματος, εἰ μὴ
 ἄποιος αὐτῆ ἢ πρὸς τὸν ἀέρα τοῦτον διάθεσις γένοιτο. Πᾶσαι
 15 γὰρ αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος τῇ πίστει ἀντίκεινται· ἐπειδὴ
 αἱ μὲν τῶν παρόντων γίνονται, ἡ δὲ τῶν μελλόντων μόνον
 ἀγαθῶν ἐπαγγέλλεται πολυτέλειαν. Προσῆκει οὖν τὸν ἀγωνι-
 ζόμενον μὴ περὶ δένδρων τινῶν εὐκλώνων ἢ συσκίων ἢ πηγῶν
 καλλιρρόων ἢ λειμώνων ποικίλων ἢ οἴκων εὐπρεπῶν ἢ καὶ περὶ
 20 συγγενικῶν συνδιατριβῶν ἐνθυμεῖσθαι πώποτε, μήτε δὲ τῶν
 πανηγυρικῶν, εἰ τύχοι, μεμνησθαι φιλοτιμιῶν, ἀλλὰ κεχρησθαι
 μὲν τοῖς ἀναγκαίοις εὐχαρίστως, ὀδὸν δὲ τινα ξένην ἡγεῖσθαι
 τὸν βίον πάσης σαρκικῆς διαθέσεως ἔρημον. Οὕτω γὰρ ἂν
 μόνον στενώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἴχνος αὐτὴν
 25 ὄλην τῆς αἰωνίου ἐπιστρέψωμεν ὁδοῦ.

νς'.

Ὅτι ἡ βλέψις καὶ ἡ γεῦσις καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις διαφο-
 ροῦσι τὴν μνήμην τῆς καρδίας, ὅταν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ μέτρον
 κεχρήμεθα, πρώτη ἡ Εὐα ἡμῖν δμιλεῖ τὸ τοιοῦτο· ἕως μὲν
 5 γὰρ ὅτε οὐκ ἀπεΐδεν ἐκεῖνη εἰς τὸ δένδρον τῆς παραγγελίας
 ἠδέως, ἐμέμνητο τοῦ θεοῦ ἐπιμελῶς προστάγματος. Διόπερ
 καὶ ταῖς πτέρυξιν ἔτι τοῦ θεοῦ ὥσπερ ἔσκέπετο ἕρωτος,
 ἐντεῦθεν τὴν ἑαυτῆς ἀγνοοῦσα γυμνότητα. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε
 τὸ ξύλον ἠδέως καὶ μετὰ πολλῆς αὐτοῦ ἐπιθυμίας ἤψατο καὶ
 10 λοιπὸν τοῦ ἐξ αὐτοῦ καρποῦ μετὰ ἐνεργοῦς τινος ἐγεύσατο
 ἠδονῆς, εὐθύς μὲν διηδύνθη πρὸς σωματικὴν συμπλοκὴν ὡς
 γυμνὴ τῷ πάθει συνάψασα· ὅλην δὲ αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν εἰς
 τὴν τῶν παρόντων ἀπόλαυσιν ἔδωκεν, μίξασα διὰ τὸ τοῦ καρ-
 ποῦ ἠδυφανὲς τῷ ἑαυτῆς καὶ τὸν Ἀδὰμ πταίσματι· ὅθεν δυσ-
 15 χερῶς λοιπὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μεμνήσθαι τοῦ θεοῦ δύναται
 ἢ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν. Ἡμεῖς οὖν εἰς τὸ βάθος αἰετῆς καρ-
 δίας ἡμῶν ἀφορῶντες μετὰ μνήμης ἀπαύστου τοῦ θεοῦ ὡς
 πηροὶ τὰς ὄψεις τῷ φιλαπατεῶνι τούτῳ ἐνδιάγωμεν βίῳ.
 Φιλοσοφίας γὰρ ὄντως πνευματικῆς ἴδιον ἄπτερον αἰετὸν
 20 ἕρωτα διαφυλάττειν τῶν ὄψεων. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ πολυπειρότα-
 τος Ἰὼβ διδάσκει ἡμᾶς λέγων· Εἰ δὲ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ
 μου ἐπηκολούθησεν ἡ καρδία μου. Οὕτως ἀκροτάτης
 ἐγκρατείας ὑπάρχει ἡ ὑπόθεσις γνώρισμα.

νζ'.

25 Ὁ ἐνδημῶν αἰετῆ ἑαυτοῦ καρδίᾳ ἐκδημεῖ πάντως τῶν
 ὠραίων τοῦ βίου· πνεύματι γὰρ περιπατῶν τὰς τῆς σαρκὸς

ἐπιθυμίας εἰδέναι οὐ δύναται. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τῷ φρουρίῳ
 τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους ὁ τοιοῦτος ποιεῖται, αὐτὰς ὡς-
 περ τὰς ἀρετὰς πυλωροὺς ἔχων τοῦ τῆς ἀγνείας πολισματος·
 διὸ δὴ καὶ ἄπρακτοι λοιπὸν αἱ τῶν δαιμόνων τότε ἐπ' αὐτῷ
 5 γίνονται μηχαναί, κἂν ἄχρι τῶν θυρίδων τῆς φύσεως τὰ τοῦ
 πανδήμου ἔρωτος καταφθάσωσι πως βέλη.

νη΄.

Ὅταν μηκέτι τῶν τῆς γῆς ὥραίων ἄρξῃται ἐπιθυμεῖν ἡμῶν
 ἢ ψυχῆ, τότε ἀκηδιαστής τις τὰ πολλὰ νοῦς αὐτὴν ὑπεισέρ-
 10 χεται μήτε τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου αὐτὴν συγχωρῶν ἠδέως
 ὑπηρετεῖν μήτε μὴν τρανὴν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων αὐτῇ
 καταλιμπάνων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ὑπερ-
 βαλλόντως ἐξαχρειῶν ζωὴν ὡς οὐκ ἔχουσιν ἔργον ἀρετῆς ἀξιον
 καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γνῶσιν ἐξουθενῶν ἢ ὡς καὶ ἄλλοις ἤδη
 15 πολλοῖς παρασχεθεῖσαν ἢ μηδὲν τέλειον ἐπαγγελλομένην ση-
 μαίνειν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ χλιαρὸν καὶ νωθροποιὸν ἐκφευ-
 ξόμεθα πάθος, εἰ στενοῦς ἄγαν ὄρους ἐπιστήσομεν ἡμῶν τῇ
 διανοίᾳ πρὸς μόνην τὴν μνήμην τοῦ θεοῦ ἀφορῶντες· οὕτω
 γὰρ ἂν μόνον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁ νοῦς ἐπαναδραμὼν θέρμην τῆς
 20 διαφορήσεως ἐκείνης ἀναχωρήσαι τῆς ἀλόγου δυνήσεται.

νθ'.

Ἄπαιτεῖ ἡμᾶς πάντως ὁ νοῦς, ὅταν αὐτοῦ πάσας τὰς δι-
 εξόδους τῆ μνήμῃ ἀποφράξωμεν τοῦ θεοῦ, ἔργον ὀφείλον
 αὐτοῦ πληροφορεῖν τὴν ἐντρέχειαν. Δεῖ οὖν αὐτῷ διδόναι τὸ
 5 κύριε Ἰησοῦ μόνον εἰς δλόκληρον πραγματείαν τοῦ σκοποῦ.
 Οὐδεὶς γάρ, φησὶν, λέγει κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν
 πνεύματι ἁγίῳ. Ἄλλ' οὕτω στενωῶς τὸ ῥητὸν διὰ παντὸς ἐν
 τοῖς ἑαυτοῦ ταμιείοις θεωρεῖτω, ἵνα μὴ εἰς φαντασίας ἐκτρέ-
 ποιτὸ τινὰς. Ὅσοι γάρ τοῦτο τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον ὄνομα ἐν
 10 τῷ βάθει αὐτῶν μελετῶσιν ἀπαύστως τῆς καρδίας, οὗτοι καὶ
 τὸ φῶς αὐτῶν τοῦ νοῦ δύνανται δρᾶν ποτε. Στενῆ γὰρ μερί-
 μνη ὑπὸ τῆς διανοίας κρατούμενον πάντα τὸν ἐπιπολάζοντα
 ῥύπον ἐν τῇ ψυχῇ ἐν αἰσθήσει ἱκανῇ καταφλέγει· καὶ γάρ· Ὁ
 θεὸς ἡμῶν, φησὶν, πῦρ καταναλίσκον. Ὅθεν εἰς ἀγά-
 15 πην λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς ἑαυτοῦ δόξης προσκαλεῖται
 ὁ κύριος. Ἐγχρονίζον γάρ τὸ ἔνδοξον ἐκεῖνο καὶ πολυπόθητον
 ὄνομα διὰ τῆς μνήμης τοῦ νοῦ τῆ θέρμῃ τῆς καρδίας, ἔξιν
 ἡμῖν πάντως τοῦ ἀγαπᾶν τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα μηδενὸς ὄντος
 λοιπὸν τοῦ ἐμποδίζοντος ἐμποιεῖ. Οὗτος γάρ ἐστὶν ὁ μαργαρί-
 20 τῆς ὁ πολύτιμος, ὄντινα πωλήσας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ
 πᾶσάν τις κτήσασθαι δύναται καὶ ἔχειν ἀνεκλάλητον ἐπὶ τῇ
 αὐτοῦ εὐρέσει χαράν.

ξ'.

Ἄλλη ἐστὶν ἡ εἰσαγωγὸς χαρὰ καὶ ἄλλη ἡ τελειοποιός· ἡ
 μὲν γὰρ φαντασίας οὐχ ὑπάρχει ἄμοιρος, ἡ δὲ ταπεινοφρο-
 σύνης ἔχει τὴν δύναμιν· μέσον δὲ τούτων ἐστὶ λύπη θεοφιλῆς
 5 καὶ ἀνάλητον δάκρυον. Ἐν γὰρ πλήθει ὄντως σοφίας
 πληθος γνώσεως καὶ ὁ προστιθεὶς γνώσιν προστίθη-
 σιν ἄλγημα. Διὰ τοῦτο οὖν δεῖ πρῶτον τῇ εἰσαγωγῷ χαρᾷ
 πρὸς τοὺς ἀγῶνας προσκληθῆναι τὴν ψυχὴν, ἐλεγχθῆναι δὲ
 αὐτὴν καὶ δοκιμασθῆναι λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ ἁγίου
 10 πνεύματος, περὶ τε ὧν ἔπραξε κακῶν ἢ καὶ ὧν ἔτι πράττει
 μετεωρισμῶν. Ἐν ἐλεγμοῖς γὰρ, φησὶν, ὑπὲρ ἀνομίας
 ἐπαίδευσας ἄνθρωπον καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν
 ψυχὴν αὐτοῦ, ἵνα τῆς θείας αὐτὴν ἐλέγξεως ὥσπερ ἐν
 χωνευτηρίῳ δοκιμασάσης οὕτως τὴν ἐνέργειαν λάβοι τῆς ἀφαν-
 15 τάστου χαρᾶς ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ θεοῦ.

ξά'.

Ὅταν ὑπὸ δργῆς ἡ ψυχὴ ταραττήται ἢ ὑπὸ κραιπάλης θο-
 λοῦται ἢ ὑπὸ χαλεπῆς δυσθυμίας ὀχληται, οὐ δύναται ὁ νοῦς
 ἐγκρατής, κἂν ὅπως αὐτόν τις βιάζοιτο, γενέσθαι τῆς τοῦ
 20 κυρίου Ἰησοῦ μνήμης. Ἐσκοτωμένος γὰρ ὄλος ὑπὸ τῆς δεινό-
 τητος τῶν παθῶν ἀλλότριος τῆς οἰκείας γίνεται πάντως
 αἰσθήσεως· διόπερ οὐκ ἔχει ποῦ ἡ ἐπιθυμία τὴν ἑαυτῆς ἐκτυ-
 πώσει σφραγίδα ἵνα φέρῃ ἄληστον ὁ νοῦς τὸ εἶδος τῆς μελέ-
 τῆς, σκληρᾶς τῆς μνήμης τῆς διανοίας ἐκ τῆς τῶν παθῶν
 25 γινομένης ὁμότητος. Εἰ δὲ τούτων ἐκτὸς ᾖ, κἂν βραχὺ ὑπὸ

τῆς λήθης ὑποκλαπῆ τὸ ποθούμενον, εὐθέως πάλιν ὁ νοῦς τῆ
 οἰκείᾳ ἐντρεχείᾳ χρησάμενος θερμῶς ἐπιλαμβάνεται τοῦ πολυ-
 ποθήτου ἐκείνου καὶ σωτηρίου θηράματος. Ἔχει γὰρ αὐτὴν
 τὴν χάριν τότε καὶ συμμελετῶσαν αὐτῇ ἢ ψυχῇ καὶ συγκρά-
 5 ζουσαν τὸ κύριε Ἰησοῦ, καθὼς ἂν μήτηρ διδάσκει καὶ πάλιν
 συμμελετᾷ τῷ ἑαυτῆς κνωδάλῳ τὸ πάτερ ὄνομα, ἄχρις οὗ εἰς
 ἕξιν αὐτὸ ἀγάγοι τοῦ ἀντ' ἄλλης οἰασθηποτοῦν βρεφοπρεποῦς
 ὀμιλίας τρανῶς τὸν πατέρα, καὶ ὑπνοῖ, καλεῖν. Διὰ τοῦτο ὁ
 ἀπόστολος λέγει· Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντι-
 10 λαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξό-
 μεθα, καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα
 ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.
 Ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς νηπιάζομεν πρὸς τὸ τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς
 τέλειον, τῆς αὐτοῦ πάντως χρῆζομεν βοήθειας, ἵνα ὑπὸ τῆς
 15 αὐτοῦ ἀνεκλαλήτου γλυκύτητος τῶν λογισμῶν ἡμῶν πάντων
 συνεχομένων τε καὶ καθηδυνομένων ἐξ ὅλης διαθέσεως πρὸς
 τὴν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν κινήθωμεν μνήμην τε καὶ ἀγά-
 πην. Διόπερ ἐν αὐτῷ, ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος
 λέγει, κράζομεν, ὅτε ὑπ' αὐτοῦ θεὸν πατέρα ῥυθμιζόμεθα καλεῖν
 20 ἀκαταπαύστως· Ἄββα ὁ πατήρ.

Ξβ'.

Ὁ θυμὸς πλεον τῶν ἄλλων παθῶν ταραττεῖν εἴωθε καὶ
 συγχέειν τὴν ψυχὴν· ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ μέγιστα αὐτὴν ὠφελεῖ.

Ἡνίκα γὰρ κατὰ τῶν ἀσεβούντων ἢ ὀπωσδήποτε ἀσελγαινόν-
 των αὐτῷ ἀταράχως, ἵνα ἢ σωθῶσιν ἢ καταισχυνθῶσιν, κεχρή-
 μεθα, προσθήκην αὐτῇ προξενούμεν πραύτητος· τῷ γὰρ σκοπῷ
 πάντως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγαθότητος συντρέχομεν τοῦ
 5 θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ θηλυδριῶδες αὐτῆς βαρέως ὀργισθέντες
 κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀπαρρενοῦμεν πολλάκις. Ὅτι δὲ καὶ αὐτῷ
 τῷ τῆς φθορᾶς πνευματικῶς ἐμβριμώμενοι, ὅταν ἐν πολλῇ
 ὤμεν ἀθυμία, δαίμονι ἐπάνω τῆς τοῦ θανάτου φρονοῦμεν καυ-
 χήσεως, οὐ δεῖ ἀμφιβάλλειν. Ὅπερ ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὁ κύριος
 10 δὲ ἐν τῷ πνεύματι τῷ Ἄϊδη ἐμβριμησάμενος καὶ ταραξας
 ἑαυτόν, καίτοιγε ἀταράχως βουλήσει μόνῃ πάντα ὅσα θέλει
 ποιῶν, οὕτω τὴν Λαζάρου ψυχὴν ἀπέδωκε τῷ σώματι, ὥστε
 μοι δοκεῖν εἰς ὄπλον μάλλον τῆ φύσει ἡμῶν τὸν σώφρονα θυμὸν
 παρὰ τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς παρασχεθῆναι θεοῦ. Ὡς περ εἰ κατὰ
 15 τοῦ ὄφεως ἐχρήσατο ἡ Εὔα, οὐκ ἂν ὑπ' ἐκείνης τῆς ἐμπαθοῦς
 ἐνήργητο ἡδονῆς. Ὡς τε μοι φαίνεσθαι ὅτι ὁ διὰ ζήλον τῆς
 εὐσεβείας τῷ θυμῷ σωφρόνως κεχρημένος δοκιμώτερος πάν-
 τως παρὰ τῆ τῶν ἀνταποδόσεων εὐρεθήσεται πλάστιγγι τοῦ
 οὐδ' ὄλως διὰ δυσκινησίαν νοῦ εἰς θυμὸν κινουμένου· ὁ μὲν
 20 γὰρ ἀγύμναστον τὸν τῶν ἀνθρωπίνων φρενῶν ἡνίοχον ἔχων
 φαίνεται, ὁ δὲ αἰεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων τῆς ἀρετῆς ἐναγώνιος
 φέρεται ἐν μέσῳ τῆς τῶν δαιμόνων παρατάξεως τὸ τῆς
 ἐγκρατείας καταγυμνάζων ἐν φόβῳ θεοῦ τέθριππον. Ὅπερ

ἄρμα Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἀναλήψει τοῦ θεσπεσίου Ἡλίου παρὰ
 τῇ γραφῇ εἰρημένον εὐρίσκομεν, ἐπειδὴ πρώτοις τοῖς Ἰου-
 δαίοις περὶ τῶν τεσσάρων ἀρετῶν διαφόρως φαίνεται ὁμι-
 λήσας ὁ θεός. Διόπερ ὅλως καὶ ἐπὶ ἄρματος πυρὸς ἀνελή-
 5 φθη ὁ τοσοῦτος τῆς σοφίας τρόφιμος, ὡς ἵπποις ταῖς οἰκείαις
 ἔμοι δοκεῖν ὁ σώφρων χρησάμενος ἀρεταῖς ἐν τῷ ἀρπάξαντι
 αὐτὸν ἐν αὐρα πυρὸς πνεύματι.

Ξγ'.

Ὁ γνώσεως μετασχὼν ἀγίας καὶ γλυκύτητος θεοῦ γευσά-
 10 μενος οὔτε δικάζειν ὀφείλει οὔτε δίκην ὅλως κινεῖν πρὸς τινα,
 κἂν αὐτὰ ἄπερ ἠμφιάσται ἀφέληται τις. Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόν-
 των τοῦ κόσμου τούτου δικαιοσύνη ἡττηται πάντως τῇ δικαιο-
 σύνη τοῦ θεοῦ, μᾶλλον δὲ οὐδὲν ἔστι πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ
 θεοῦ. Ἐπεὶ ποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν τροφίμων τοῦ θεοῦ καὶ
 15 τῶν τοῦ αἵωνος τούτου ἀνθρώπων, εἰ μὴ τὸ τούτων δίκαιον
 ἀτελές πρὸς τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην φαίνοιτο, ὥστε τὸ μὲν
 λέγεσθαι ἀνθρώπινον δίκαιον, τὸ δὲ θείαν δικαιοσύνην; Οὕτως
 οὖν ὁ μὲν κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς οὔτε λοιδορούμενος ἀντε-
 λοιδόρει οὔτε πάσχων ἠπείλει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφαίρεσιν
 20 τῆς ἐσθῆτος σιωπῶν ὑπέμεινεν καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας δέ,
 ἵνα τὸ μείζον εἶπω, τῶν κακούργων τὸν πατέρα ἡξίου. Οἱ δὲ
 τοῦ κόσμου ἄνθρωποι οὐκ ἂν τοῦ δικάζεσθαι παύσονται, εἰ μὴ
 μετὰ προσθήκης ἐνίοτε τὰ τῶν ἐναγωγῶν ἀπολάβωσι πράγματα,

δταν μάλιστα πρὸ τοῦ χρέους τοὺς τόκους κομίζωνται, ὥστε αὐτῶν γενέσθαι τὸ δίκαιον ἀρχὴν πολλάκις ἀδικίας μεγάλης.

ξδ'.

Οὐ δεῖ, φησὶν, ἤκουσά τινων λεγόντων εὐλαβῶν, παραχω-
 5 ρεῖν τοῖς τυχοῦσι διαρπάζειν ἅπερ πρὸς τὴν ἑαυτῶν διοίκη-
 σιν ἢ καὶ πρὸς τὴν τῶν πενήτων ἀνάπαυσιν ἔχομεν, μάλιστα
 εἰ παρὰ Χριστιανῶν τοῦτο πάσχομεν, ἵνα μὴ ἀμαρτίας πρόξε-
 νοι τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμᾶς, δι' ὧν ἀνεξικακοῦμεν, γινώμεθα.
 Τοῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ θέλειν τὰ ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἑαυτὸν
 10 μετὰ ἀλόγου προφάσεως. Εἰ γὰρ καταλιπὼν τὸ εὐχεσθαι καὶ
 προσέχειν τῇ ἑμαυτοῦ καρδίᾳ δίκας ἀγορεύειν πρὸς τοὺς θέλον-
 τὰς με ἐπιηρέάζειν κατὰ μικρὸν ἄρξομαι καὶ δικαστηρίων
 παρεδρεύειν προαυλίοις, δῆλον ὅτι τὰ ἐκδικούμενα κρείττονα
 τῆς ἑμαυτοῦ ἡγοῦμαι σωτηρίας, ἵνα μὴ εἶπω καὶ αὐτοῦ τοῦ
 15 σωτηρίου ἐντάλματος. Πῶς γὰρ ἂν ὄλωσ τῷ εὐαγγελικῷ ἀκο-
 λουθήσω προστάγματι τῷ κελεύοντί μοι· Καὶ ἀπὸ τοῦ
 αἵροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει, εἰ μὴ μετὰ χαρᾶς ὑπομείνω
 κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον τὴν τῶν προσόντων μοι διαρπαγὴν
 πραγμάτων, ὁπότε οὐδὲ δικασάμενός τις καὶ ἀπολαβῶν ὄσαπερ
 20 ἠβουλήθη, τῆς ἀμαρτίας τὸν πλεονέκτην ἐλευθεροῖ; Ἐπειδὴ
 τὰ φθαρτὰ δικαστήρια τὸ ἀφθαρτον τοῦ θεοῦ κριτήριον
 δρίζειν οὐ δύναται· τούτους γὰρ πάντως ὁ αἴτιος τοὺς νόμους
 πληροφορεῖ παρ' οἷς καὶ ὑπὲρ τῆς αἰτίας αὐτὸν ἀπολογεῖ-
 σθαι συμβαίνει. Ὡστε καλὸν τὸ τὴν τῶν θελόντων ἡμᾶς
 25 ἀδικεῖν φέρειν βίαν καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα διὰ μετα-

νοίας, οὐ μὴν διὰ τῆς ἀποδόσεως ὧν ἡμῶν ἤρπαξαν, ἀπολυθῶσι τοῦ τῆς πλεονεξίας ἐγκλήματος. Τοῦτο γὰρ θέλει ἡ δικαιοσύνη τοῦ κυρίου, ἵνα τὸν πλεονέκτην, οὐχὶ τὸ πλεονεκτηθέν, ἀπολάβωμέν ποτε τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς μετανοίας
5 ἐλεύθερον.

Ξε΄.

Λίαν ἀρμόδιον καὶ διὰ πάντων ἐπωφελές τὸ ἐπιγνόντας ἡμᾶς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας εὐθέως πάντα τὰ προσόντα ἡμῖν διαπωλεῖν καὶ τὰ ἀπὸ τούτων χρήματα διοικεῖν κατὰ
10 τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου καὶ μὴ προφάσει τοῦ διὰ παντὸς θέλῃεν ἐντολὰς ποιεῖν παρακούειν τοῦ σωτηρίου κελεύσματος. Ἔσται γὰρ ἡμῖν ἐκ τούτου πρῶτον μὲν ἡ καλὴ ἀμεριμνία καὶ ἡ ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀνεπιβούλευτος πενία, ἥτις πάσης ἀδικίας καὶ πάσης δίκης ἐπάνω φρονεῖ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς μηκέτι
15 τὴν τὸ πῦρ τῶν πλεονεκτῶν ὕλην ἀνάπτουσιν. Περιθάλψει δὲ ἡμᾶς τότε πλεον τῶν ἄλλων ἡ ταπεινοφροσύνη τῶν ἀρετῶν καὶ εἰς τοὺς οἰκείους ὡς γυμνοὺς ὑπάρχοντας ἀναπαύσει κόλπους, οἷα μήτηρ τὸ ἑαυτῆς παιδίον εἰς τὰς οἰκείας προσλαμβανομένη καταθάλπει ἀγκάλας, ὅταν διὰ τὴν νηπιώδη ἀπλό-
20 τητα τὴν ἑαυτοῦ ἐκδυσάμενον πόρρω που ἀπορρίψη ἐσθῆτα τῆ γυμνότητι μᾶλλον διὰ πολλὴν ἀκακίαν ἢ τῆ ποικιλίᾳ τῆς ἐσθῆτος τερπόμενον. Φυλάσσων γὰρ, φησὶν, τὰ νήπια ὁ κύριος· ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με.

Ξς΄.

25 Καθ' ὃ ἔχομεν πάντως ὁ κύριος ἡμᾶς ἀπαιτήσῃ τὸν λόγον τῆς ἐλεημοσύνης, οὐ καθ' ὃ οὐκ ἔχομεν. Ἐάν οὖν, ὅπερ εἶχον

δοῦναι εἰς πολλοὺς χρόνους, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διὰ τὸν φόβον τοῦ
θεοῦ χρηστῶς διασπείρω, περὶ τίνος ἔτι ὁ μηδὲν ἔχων ἐγκλη-
θήσομαι; Ἄλλ' ἔρεῖ τις· Πόθεν οὖν ἐλεηθήσονται τοῦ λοιποῦ
οἱ ἐκ τῶν ἡμετέρων μετρίων ἐθισθέντες κατ' ὀλίγον διοικεῖσ-
5 θαι πένητες; Μανθανέτω δὲ ὁ τοιοῦτος μὴ προφάσει τῆς
ἰδίας φιλοχρηματίας ὀνειδίζειν τῷ θεῷ· οὐχ ὑστερήσει γὰρ ὁ
θεὸς τὸ οἰκεῖον οἰκονομῶν ὡς ἀπ' ἀρχῆς κτίσμα· οὔτε γὰρ
πρὶν οὗτος ἢ ἐκεῖνος εἰς τὴν ἐλεημοσύνην ἐξηγείροντο, ὑστε-
ροῦντο τροφῆς ἢ σκεπασμάτων οἱ πτωχοί. Καλὸν οὖν τὸ παρ'
10 αὐτὴν τὴν ἐπίγνωσιν μετὰ χρηστῆς διακονίας ἀπορρίψαι τὸ
ἐκ τοῦ πλοῦτου ἀλόγιστον καύχημα τὰς οἰκείας ἐπιθυμίας
μισήσαντα, ὅπερ ἔστι μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἵνα μηκέτι
χαίροντες ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων διασπορᾷ ἐξουδενώσωμεν
ἡμῶν τὴν ψυχὴν σφόδρα ὡς μηδὲν τῶν καλῶν ἐργαζόμενοι.
15 Ἔως μὲν γὰρ πού χρημάτων εὐποροῦμεν, χαίρομεν μεγάλως,
εἵπερ ἔστιν εἰς ἡμᾶς τοῦ ἀγαθοῦ ἐνέργεια, ἐπὶ τῷ τούτων δια-
σκορπισμῷ, ὡς ἱλαρῶς ὑπηρετούμενοι τῷ θεῷ κελεύσματι·
ἐπειδὴν δὲ πάντα ἐξαντλήσωμεν, λύπη ἡμῖν ἀπειρος καὶ
ταπείνωσις ὑπεισέρχεται ὡς μηδὲν δικαιοσύνης ἄξιον δια-
20 πραττομένοις. Ὅθεν λοιπὸν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει ἡ ψυχὴ
ἐν πολλῇ ταπεινώσει, ἵνα, ὅπερ οὐκ ἔχει κτᾶσθαι καθ' ἡμέραν
διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, τοῦτο ἐκ τῆς ἐπιπόνου εὐχῆς καὶ τῆς
ὑπομονῆς καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ἑαυτῇ περιποιῆ. Πτωχὸς
γάρ, φησὶν, καὶ πένης αἰνέσουσι τὸ ὄνομά σου, κύριε.

Οὔτε γάρ τὸ τῆς θεολογίας χάρισμα ἐτοιμάζεται τινι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰ μὴ τις ἐτοιμάσῃ ἑαυτόν, ὥστε πάντα τὰ προσόντα αὐτῷ ἀποκτήσασθαι αὐτὸν ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ εὐαγγελίου τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐν θεοφιλεῖ πενία τὸν πλοῦτον εὐαγγελιζῆται 5 τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. Ὁ γὰρ εἰρηκὼς· Ἡ τοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ, ὁ θεός, καὶ ἐπαγαγών· Κύριος δώσει βῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, τοῦτο σαφῶς σημαίνει.

ΞΖ΄.

- 10 Πάντα μὲν τὰ χαρίσματα τοῦ θεοῦ ἡμῶν καλὰ λίαν καὶ πάσης ἀγαθότητος παρεκτικά, οὐδὲν δὲ οὕτως ἡμῶν ἀναφλέγει καὶ κινεῖ τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἀγάπην τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος ὡς ἡ θεολογία. Γέννημα γὰρ οὕσα αὕτη πρῶτον τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος πρῶτα πάντως καὶ δῶρα τῇ ψυχῇ χαρίζεται. Πρῶτον 15 μὲν γὰρ παρασκευάζει ἡμᾶς πάσης τῆς τοῦ βίου χαίροντας καταφρονεῖν φιλίας ὡς ἔχοντας ἀντὶ φθαρτῶν ἐπιθυμιῶν ἀνεκλάλητον πλοῦτον τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. Ἐπειτα δὲ τῷ πυρὶ τὸν νοῦν ἡμῶν περιουγάζει τῆς ἀλλαγῆς, ὅθεν αὐτὸν καὶ κοινω- νικὸν τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων ποιεῖ. Γνησίως οὖν ταύ- 20 τὴν οἱ εἰς τοῦτο προετοιμασθέντες τὴν ἀρετὴν ποθοῦμεν, ἀγαπητοί, τὴν εὐπρεπῆ, τὴν πανθέωρον, τὴν πάσης ἀμεριμνίας πρόξενον, τὴν ἐν αὐγῇ φωτὸς ἀρρήτου τὸν νοῦν τρέφου- * σαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ, τὴν τῷ θεῷ λόγῳ, ἵνα μὴ πολλὰ

λέγω, τὴν λογικὴν ψυχὴν διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν πρὸς κοινω-
 νίαν ἁρμοσαμένην ἀχώριστον, ἵνα καὶ παρὰ ἀνθρώποις,
 ὡ τοῦ θαύματος, τοὺς θεωδοὺς φθέγγους ἢ νυμφαγωγὸς
 ἔναρμόση ἢ θεία τρανώς ἄδοντας τὰς δυναστείας τοῦ θεοῦ.

5

Ξη΄.

Ὁ νοῦς ἡμῶν τὰ πολλὰ περὶ μὲν τὴν προσευχὴν δυσανασχέ-
 τως ἔχει διὰ τὸ στενὸν ἄγαν καὶ περιεσταλμένον τῆς εὐκτι-
 κῆς ἀρετῆς, εἰς δὲ τὴν θεολογίαν χαίρων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι διὰ
 τὸ πλατὺ καὶ ἀπολελυμένον τῶν θείων θεωρημάτων. Ἴνα οὖν
 10 μὴ ὀδὸν αὐτῷ δῶμεν τοῦ πολλὰ θέλειν λέγειν ἢ καὶ ὑπὲρ τὸ
 μέτρον αὐτὸν πτεροῦσθαι παραχωρῶμεν τῇ χαρᾷ, τῇ προσευχῇ
 τὰ πλεῖστα καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ τῇ τῶν ἁγίων γραφῶν ἀνα-
 γνώσει σχολάζωμεν μῆτε τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν παρορῶντες
 τὰ θεωρήματα, ὧν ἡ πίστις διὰ τῶν λόγων γνωρίζεται. Οὐτε
 15 γὰρ ἴδια αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντες παρασκευάσομεν ῥήματα ἐπι-
 μιγνύναι τοῖς λόγοις τῆς χάριτος οὐτε μὴν ὑπὸ τῆς κενοδοξίας
 αὐτὸν ὑποσυρῆναι διαφορηθέντα διὰ τῆς πολλῆς χαρᾶς καὶ τῆς
 πολυλογίας παραχωρήσομεν· ἀλλὰ καὶ πάσης φαντασίας ἐκτὸς
 αὐτὸν ἐν τῷ καιρῷ τῆς θεωρίας φυλάξομεν καὶ δακρυώδεις
 20 αὐτῷ σχεδὸν τὰς πάσας ἐκ τούτου ἐννοίας περιποιήσομεν.
 Ἄναπαυόμενος γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ἡσυχίας καὶ καθηδυ-

νόμενος ὑπὸ τοῦ τῆς εὐχῆς μάλιστα γλυκάσματος οὐ μόνον τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται, ἀλλὰ πλεον καὶ πλεον ἀνανεοῦται εἰς τὸ δξέως καὶ δίχα πόνου τοῖς θείοις ἐπιβάλλειν θεωρήμασι μετὰ τοῦ καὶ εἰς τὴν θεωρίαν αὐτὸν τῆς δια-
 5 κρίσεως ἐν πολλῇ προκόπτειν ταπεινώσει. Πλὴν δεῖ εἰδέναι ὅτι ἔστιν εὐχή παντὸς πλάτους ἐπάνω· αὕτη δὲ ἐκείνων μόνων ὑπάρχει τῶν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ ἐμπει-
 πλησμένων τῆς ἀγίας χάριτος.

ξθ'.

- 10 Ἡ χάρις τὴν ἀρχὴν ἐν αἰσθήσει πολλῇ τὴν ψυχὴν τῷ οἰκείῳ εἴωθε περιουγάζειν φωτὶ· προϊόντων δὲ τῶν ἀγώνων ἀγνώστως τὰ πολλὰ ἐνεργεῖ τῇ θεολόγῳ ψυχῇ τὰ ἑαυτῆς μυστήρια, ἵνα τότε μὲν ἡμᾶς χαίροντας εἰς τὸ ἴχνος ἐπιβάλλοι τῶν θείων θεωρημάτων ὡς ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν καλουμένους, ἐν δὲ τῷ
 15 μέσῳ τῶν ἀγώνων ἀκενόδοξον ἡμῶν τὴν γνῶσιν διαφυλάττοι. Δεῖ οὖν λυπεῖσθαι μὲν ἡμᾶς συμμέτρως ὡς ἐγκαταλειφθέντας, ἵνα πλεον ταπεινωθῶμεν καὶ ὑποταγῶμεν τῇ δόξῃ τοῦ κυρίου, χαίρειν δὲ εὐκαίρως τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι πτερουμένους. Ὡς γὰρ ἡ πολλὴ λύπη εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ἀπιστίαν τὴν ψυχὴν περιίσ-
 20 τησιν, οὕτως καὶ ἡ πολλὴ χαρὰ εἰς οἴησιν αὐτὴν προκαλεῖται· ἐπὶ τῶν ἔτι δὲ νηπιαζόντων λέγω· φωτισμοῦ μὲν γὰρ καὶ ἐγκαταλείψεως τὸ μέσον πείρα, λύπης δὲ καὶ χαρᾶς τὸ μέσον ἐλπίς. Ὑπομένων γὰρ, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν κύριον καὶ προ-
 σέσχε μοι, καὶ πάλιν· Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου
 25 ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ παρακλήσεις σου ἠῤῥαναν τὴν ψυχὴν μου.

ο'.

Ὡσπερ αἱ τῶν λουτρῶν συνεχῶς ἐξανοιγόμεναι θύραι τὴν
 ἔνδον θάττον θέρμην ὠθοῦνται πρὸς τὰ ἔξω, οὕτως καὶ ἡ
 ψυχὴ, ὅταν πολλὰ θέλη διαλέγεσθαι, καὶ πάντα καλὰ λέγῃ, τὴν
 5 ἑαυτῆς μνήμην διὰ τῆς φωνητικῆς πύλης διαφορεῖ. Ὅθεν
 λοιπὸν στερεῖται μὲν τῶν καιρίων ἐννοιῶν, αὐτὴν δὲ τῶν
 λογισμῶν συμπληγάδα ὀχληδὸν πῶς τοῖς τυχοῦσι διαλέγεται,
 ἐπειδὴ οὔτε τὸ ἅγιον λοιπὸν ἔχει πνεῦμα εἰς ἀφάνταστον
 αὐτὴν συντηροῦν διάνοιαν· φεύγει γὰρ αἰετὸ ἀγαθὸν τὴν πολυ-
 10 λογίαν ὡς ταραχῆς ἢ πάσης καὶ φαντασίας ξένον. Καλὴ οὖν ἡ
 εὐκαιρὸς σιωπῆς, οὐδὲν ἕτερον οὔσα ἢ μῆτηρ ἐννοιῶν σοφωτά-
 των.

οα'.

Πολλὰ μὲν οὖν τῇ θεολόγῳ ψυχῇ τὴν ἀρχὴν διανοχλεῖν αὐτὸς
 15 ἡμᾶς δὲ λόγος τῆς γνώσεως διδάσκει πάθη, πλεον δὲ πάντων
 δὲ θυμὸς καὶ τὸ μῖσος· τοῦτο δὲ πάσχει οὐ τοσοῦτον διὰ τοῦς
 ἐνεργοῦντας ταῦτα δαίμονας ὅσον διὰ τὴν οἰκείαν προκοπὴν.
 Ἔως μὲν γὰρ τῷ τοῦ κόσμου ἡ ψυχὴ φρονήματι συναπάγεται,
 καὶ ὀπωσοῦν ἴδη τὸ δίκαιον παρά τινων καταπατούμενον, ἀκί-
 20 νητος καὶ ἀτάραχος μένει· τῶν γὰρ ἰδίων ἐπιθυμιῶν φροντί-
 ζουσα εἰς τὸ δίκαιον οὐκ ἀφορᾷ τοῦ θεοῦ. Ὅτε δὲ τῶν ἑαυ-
 τῆς ἐπάνω ἀρξῆται γίνεσθαι παθῶν, διὰ τε τὴν τῶν παρόντων
 καταφρόνησιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐδὲ ἐν ὄνειρῳ τὸ
 δίκαιον ἀθετούμενον ἰδεῖν φέρει, ἀλλὰ χολᾷ κατὰ τῶν κακούρ-

γων καὶ ταραττεται, ἕως ὅτε τοὺς ὑβριστὰς ἴδοι τῆς δικαιο-
 σύνης εὐσεβεῖ λογισμῷ τῷ ταύτης ἀπολογουμένους ἀξιῶματι.
 Διὰ τοῦτο οὖν τοὺς μὲν ἀδίκους μισεῖ, τοὺς δὲ δικαίους ὑπερ-
 αγαπᾷ· ἀσυνάρπакτον γὰρ πάντως τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς γίνε-
 5 ται, ὅταν τὸ ἑαυτῆς παραπέτασμα, τὸ σῶμα λέγω, εἰς λεπτό-
 τητα πολλὴν διὰ τῆς ἐγκρατείας ἐξυφήνη. Πλὴν κρεῖττόν ἐστι
 πολὺ τοῦ μισεῖν τοὺς ἀδίκους τὸ κλαίειν τὴν αὐτῶν ἀναισθη-
 σίαν· εἰ γὰρ κάκεινοι μίσους ὑπάρχουσιν ἀξιῶδι, ἀλλὰ τὴν φιλό-
 θεον ψυχὴν ὁ λόγος οὐ θέλει ὑπὸ μίσους ὀχλεῖσθαι, ἐπειδὴ
 10 μίσους ἐμπαρόντος τῆ ψυχῆ οὐκ ἐνεργεῖ ἡ γνῶσις.

οβ'.

Ὁ θεολόγος ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ θεοῦ καθηδυνόμενος
 τὴν ψυχὴν καὶ διαπυρούμενος τοῖς τῆς ἀπαθείας προσβάλλει
 μετὰ καιροῦς πλάτεσιν. Τὰ λόγια γάρ, φησὶν, κυρίου λόγια
 15 ἀγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῆ γῆ. Ὁ δὲ
 γνωστικός ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν πείρας βεβαιούμενος
 ἐπάνω τῶν παθῶν γίνεται· γεύεται δὲ καὶ ὁ θεολόγος, εἴπερ
 ταπεινότερον ἑαυτὸν διαθοῖτο, τῆς πείρας τῆς γνωστικῆς καὶ
 ὁ γνωστικός, εἴπερ ἄπταιστον τὸ διακριτικὸν τῆς ψυχῆς ἔχει
 20 μέρος, τῆς θεωρητικῆς πρὸς ὀλίγον ἀρετῆς. Τὰ γὰρ δύο οὐ
 συμβαίνει ἐκάστῳ ἐξ ὀλοκλήρου παραγίνεσθαι χάρισματα, ἵνα
 τῶν ἀμφοτέρων θαυμαζόντων, εἰς ὃ ἕκαστος ἑκάστου περιτ-
 τεύει, ἢ ταπεινοφροσύνη ἐν αὐτοῖς μετὰ ζήλου δικαιοσύνης
 πλεονάζη. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος λέγει· Ὡς μὲν γὰρ διὰ
 25 τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος
 γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

ογ'.

Ὄταν ἐν εὐθηνία ἢ ἡ ψυχὴ τῶν φυσικῶν αὐτῆς καρπῶν,
 μεγαλοφωνότερον καὶ τὴν ψαλμῳδίαν ποιεῖται καὶ φωνῆ μάλ-
 λον θέλει προσεύχεσθαι. Ὄτε δὲ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος
 5 ἐνεργεῖται, μετὰ πάσης ἀνέσεως καὶ ἡδύτητος ψάλλει καὶ
 εὔχεται ἐν μόνῃ τῇ καρδίᾳ. Ἐπιτετα δὲ ἐκείνη μὲν τῇ διαθέσει
 χαρὰ πεφαντασμένη· ταύτη δὲ πνευματικὸν δάκρυον καὶ μετὰ
 ταῦτα θυμηδία τις φιλήσυχος· θερμὴ γὰρ ἡ μνήμη διὰ τὴν τῆς
 φωνῆς μένουσα συμμετρίαν δακρυώδεις τινὰς καὶ ἡπίους
 10 ἐννοίας τὴν καρδίαν πάντως παρασκευάζει φέρειν. Ὄθεν ὄντως
 ἔστιν ἰδεῖν τὰ σπέρματα τῆς εὐχῆς μετὰ δακρύων ἐν τῇ γῆ τῆς
 καρδίας διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς τοῦ θερισμοῦ ἐνσπειρόμενα χαρᾶς.
 Πλὴν ὅτε ὑπὸ πολλῆς δυσθυμίας βαρούμεθα, δεῖ ὀλίγον μεί-
 ζονι τῇ φωνῇ ποιεῖσθαι ἡμᾶς τὴν ψαλμῳδίαν τῇ τῆς ἐλπίδος
 15 χαρᾶ τοὺς φθόγγους τῆς ψυχῆς ἀνακρούοντας, ἄχρις οὗ τὸ
 νέφος ἐκεῖνο τὸ βαρὺ ὑπὸ τῶν ἀνέμων τοῦ μέλους διαλυθῆ.

οδ'.

Ἦνίκα ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐπιγνώσει ἡ ψυχὴ γένηται, φέρει καὶ
 ἐξ ἑαυτῆς θέρμην τινὰ θεοφιλή· μὴ συγχεομένη γὰρ ὑπὸ τῶν
 20 μεριμνῶν τοῦ βίου ἔρωτά τινα ἀποτίκτει εἰρήνης συμμετρῶς
 τὸν θεὸν ζητοῦντα τῆς εἰρήνης· ἀλλὰ ταύτης μὲν ταχέως δια-
 φορεῖται ἢ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων προδιδομένης τῆς μνήμης ἢ
 καὶ ἀναλισκούμενης τῆς φύσεως θάττον τὸ οἰκεῖον διὰ πενίαν
 καλόν· ὅθεν οἱ τῶν Ἑλλήνων σοφοί, οὕπερ διὰ τῆς ἐγκρατείας

ἐπιτυγχάνειν ἐνόμιζον, τοῦτο οὐκ εἶχον ὡς ἔδει διὰ τὸ μὴ
 ἐνεργεῖσθαι τὸν νοῦν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀενάου καὶ πανταληθινῆς
 σοφίας. Ἡ δὲ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος φερομένη θερμὴ τῆ
 καρδία πρῶτον μὲν εἰρηνικὴ ἔστιν ὅλη καὶ ἀνένδοτος καὶ ὅλα
 5 τὰ μέρη τῆς ψυχῆς εἰς τὸν τοῦ θεοῦ προσκαλουμένη πόθον
 καὶ οὔτε ἔξω τῆς καρδίας ῥιπιζομένη, δι' αὐτῆς δὲ μᾶλλον
 ὅλον τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀγάπην τινὰ ἄπειρον κατευφραίνουσα
 καὶ χαρὰν. Δεῖ μέντοι ἐπιγνόντας ἐκείνην εἰς ταύτην κατα-
 φθάσαι· ὑγιαινούσης μὲν γὰρ πῶς τῆ ἐγκρατεῖα τῆς φύσεως
 10 ὑπάρχει γνῶρισμα ἢ φυσικὴ ἀγάπη, ἀγαθῶναι δὲ τὸν νοῦν εἰς
 ἀπάθειαν ὡς ἡ πνευματικὴ ἀγάπη οὐδέποτε δύναται.

οε'.

Ὡσπερ δὲ ἄηρ οὗτος ὁ περὶ ἡμᾶς ἐμπνέοντος μὲν τοῦ βορρᾶ
 τῆ κτίσει καθαρὸς διαμένει διὰ τὴν τοῦ ἀνέμου λεπτὴν τινα
 15 καὶ αἰθριοποιὸν φύσιν, τοῦ δὲ νότου πνέοντος ὅλος ὥσπερ
 δασύνεται τῆς τοῦ ἀνέμου τούτου ἀχλοοποιου φύσεως λόγῳ
 τινὸς συγγενείας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν τὰς νεφέλας κατὰ
 πάσης ἐπιφέροντος τῆς οἰκουμένης· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅτε
 μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ἐμπνοίας
 20 ἐνεργεῖται, ἐκτὸς τῆς δαιμονικῆς ὅλης ἀχλύος εὐρίσκεται, ὅτε
 δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος σφοδρῶς τῆς πλάνης ἐμπνέεται, ὑπὸ
 τῶν νεφῶν ὅλη τῆς ἀμαρτίας σκεπάζεται. Ἐχρῆν οὖν ἡμᾶς
 ἀεὶ τὴν πρόθεσιν ἐκ πάσης τῆς ἰσχύος πρὸς τὴν ζωοποιὸν
 καὶ καθαριστικὴν αὔραν ἐπιστρέφειν τοῦ ἁγίου πνεύματος,
 25 τοῦτ' ἔστιν πρὸς τὸ εἶδεν ἀπὸ βορρᾶ πνεῦμα ἐρχόμενον ἐν
 φωτὶ γνώσεως ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἵνα αἰθριὸν ἡμῶν ἀεὶ

τῆς ψυχῆς τὸ θεωρητικὸν μάλιστα διαμένοι μέρος πρὸς τὸ ἀπλανῶς ἡμᾶς τοῖς θείοις ἐπιβάλλειν θεωρήμασιν ἐν ἀέρι φωτὸς τὰ τοῦ φωτὸς ὄρωντας· τοῦτο γὰρ ἔστι φῶς ἀληθινῆς γνώσεως.

5

ος'.

Τινὲς ὑπενόησαν τὴν χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τοῦτ' ἔστι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἐγκρύπτεσθαι εἰς τὸν νοῦν. Ὅθεν, φησὶν, τὸ μὲν ἐν πρόσωπον εἰς τὰ καλὰ παρακαλεῖ τὸν νοῦν, τὸ δέ
 10 ἕτερον εὐθύς πρὸς τὰ ἐναντία. Ἐγὼ δὲ ἐκ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως κατέληφα ὅτι πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἔξωθεν ἡ χάρις πρὸς τὰ καλὰ προτρέπεται τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ Σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐμφω-
 15 λεύει βάθεσιν ὅλας τὰς τοῦ νοῦ ἀποφράττειν δεξιᾶς πειρώ-
 20 μενος διεξόδους· ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὥρας ἐν ἥπερ ἀναγεννώ-
 μεθα, ἔξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεται, ἔσωθεν δὲ ἡ χάρις. Ὅθεν εὐρίσκομεν ὅτι, ὡς πάλαι ἐκυρίευσεν ἡ πλάνη τῆς ψυχῆς, οὕτως μετὰ τὸ βάπτισμα αὐτῆς κυριεύει ἡ ἀλήθεια. Ἐνεργεῖ μέντοι καὶ ὁ Σατανᾶς μετὰ τοῦτο τῇ ψυχῇ καθάπερ τὸ πρὶν καὶ
 25 χεῖρω δὲ τὰ πολλά, οὐχ ὡς συμπαρῶν δὲ τῇ χάριτι, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ καπνίζων ὡσπερ τὸν νοῦν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώμα-
 τος τὴν ἠδύτητα τῶν ἀλόγων ἡδονῶν· παραχωρήσει δὲ τοῦ θεοῦ τοῦτο γίνεται, ἵνα διὰ τῆς ζάλης καὶ τοῦ πυρὸς τῆς δοκιμασίας διερχόμενος ὁ ἄνθρωπος οὕτως ἐν ἀπολαύσει, εἰ
 25 θέλει, γένηται τοῦ ἀγαθοῦ. Διήλθομεν γάρ, φησὶν, διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν.

οζ'.

Ἡ χάρις, ὡς ἔφην, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥοπῆς ἐν ἣ βαπτιζόμεθα, ἐν αὐτῷ τῷ βάθει τοῦ νοῦ ἐγκρύπτεται, αὐτὴν τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ κρύπτουσα τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν· ἐπειδὴν δέ
 5 ἀρξεταιί τις ἐκ πάσης προθέσεως ἔραν τοῦ θεοῦ, τότε ἀρρήτῳ τινὶ λόγῳ διὰ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως προσομιλεῖ τῇ ψυχῇ μέρος τι τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν. Ὅθεν εἰς ἐπιθυμίαν λοιπὸν ὁ τοῦτο ὅλως θέλων ἀσφαλῶς τὸ εὖρημα κρατεῖν ἔρχεται τοῦ πάντα τὰ παρόντα μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀποκτήσασθαι ἀγαθὰ,
 10 ἵνα τὸν ἀγρὸν ὄντως κτήσεται ἐν ᾧ περ εὔρε τὸν θησαυρὸν κεκρυμμένον τῆς ζωῆς. Ὅταν γὰρ πάντα τις ἀποκτήσεται τὸν βιωτικὸν πλοῦτον, τότε εὕρισκει τὸν τόπον ἐν ᾧ ἡ χάρις κατακέκρυπται τοῦ θεοῦ. Κατὰ γὰρ τὴν προκοπὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὸ θεῖον δῶρον τὴν ἑαυτοῦ τῷ νοῖ ἐμφανίζει χρηστότητα·
 15 πλέον μέντοι τότε ὑπὸ τῶν δαιμόνων τὴν ψυχὴν ὀχλεῖσθαι παραχωρεῖ ὁ κύριος, ἵνα καὶ τὴν διάκρισιν αὐτὴν δεόντως ἐκδιδάσκη καλοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ ταπεινοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται διὰ τὸ πολλὴν αὐτῇ, ὅτε καθαίρεται, αἰσχύνην ἐκ τῆς τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν ἐγγίνεσθαι αἰσχροῦτος.

20

ση'.

Κατ' εἰκόνα ἔσμεν τοῦ θεοῦ τῷ νοερῷ τῆς ψυχῆς κινήματι· τὸ γὰρ σῶμα ὡς περ οἶκος αὐτῆς ἔστιν. Ἐπειδὴ οὖν διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ οὐ μόνον αἱ γραμμαὶ τοῦ χαρακτηῆρος τῆς ψυχῆς ἐρρυπώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν τῇ φθορᾷ

ὑπέπεσεν, διὰ τοῦτο δ' ἅγιος τοῦ θεοῦ λόγος ἐσαρκώθη, ὕδωρ
 ἡμῖν σωτηρίου διὰ τοῦ οἴκειου ὡς θεοῦ βαπτίσματος εἰς ἀνα-
 γέννησιν χαρισάμενος. Ἐναγεννώμεθα δὲ διὰ τοῦ ὕδατος τῆ
 ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος, ὅθεν εὐθέως καὶ
 5 τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, εἴπερ ἐξ ὀλοκλήρου διαθέσεως προσ-
 ἔρχεται τις τῷ θεῷ, καθαριζόμεθα τοῦ μὲν ἁγίου πνεύματος
 εἰς ἡμᾶς κατασκηνούντος, τῆς δὲ ἁμαρτίας ὑπ' αὐτοῦ φυγα-
 δευομένης. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἑνὸς ὄντος καὶ ἁπλοῦ τοῦ
 10 χαρακτήρος τῆς ψυχῆς δύο πρόσωπα εἰς αὐτήν, ὡς ἐνόμισάν
 τινες, ἐμπαρεῖναι. Τῆς γὰρ θείας χάριτος προσαρμοζούσης
 ἑαυτὴν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐν στοργῇ τινὶ ἀπείρῳ ταῖς
 γραμμαῖς τοῦ κατ' εἰκόνα ἐπὶ ἄρραβῶνι τῆς ὁμοιώσεως, ποῦ
 δύναται χωρηθῆναι τὸ τοῦ πονηροῦ πρόσωπον μηδεμιᾶς μά-
 λιστα οὔσης κοινωνίας τῷ φωτὶ πρὸς τὸ σκότος; Ἐκβάλλεσθαι
 15 οὖν πιστεύομεν ἐκ τῶν ταμιείων τοῦ νοῦ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς
 ἀφθαρσίας οἱ τῶν ἱερῶν ἀγώνων δρομεῖς τὸν πολύμορφον ὄφιν,
 καὶ μὴ θαυμάζωμεν τίνος ἕνεκεν μετὰ τὸ βάπτισμα πάλιν
 φαῦλα μετὰ τῶν καλῶν λογιζόμεθα. Τὸ γὰρ λουτρὸν τῆς ἁγιό-
 τητος τὸν μὲν ἐκ τῆς ἁμαρτίας περιαίρει ἐξ ἡμῶν ῥύπον, τὸ
 20 δὲ διπλοῦν τῆς θελήσεως ἡμῶν οὐκ ἀλλάσσει νῦν οὔτε μὴν
 τοὺς δαίμονας τοῦ πολεμεῖν ἡμῖν ἢ ἀπάτης προσλαλεῖν ῥή-
 ματα κωλύει, ἵνα, ἅπερ οὐκ ἐφυλαξάμεθα ψυχικοὶ ὑπάρχοντες,
 τὰ ὄπλα τῆς δικαιοσύνης λαβόντες ἐν τῇ δυνάμει τηρήσωμεν
 τοῦ θεοῦ.

οθ'.

Ὁ Σατανᾶς, ὡς εἶπον, διὰ μὲν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐκ-
 βάλλεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς, συγχωρεῖται δὲ αὐτῷ ἕνεκεν τῶν
 προειρημένων αἰτιῶν ἐνεργεῖν αὐτῇ διὰ τοῦ σώματος· ἢ μὲν
 5 γὰρ χάρις τοῦ θεοῦ εἰς αὐτὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς, τοῦτ' ἔστιν
 εἰς τὸν νοῦν, κατασκηνοῖ. Πᾶσα γάρ, φησὶν, ἡ δόξα τῆς
 θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, οὐ φαινομένη τοῖς δαί-
 μοσιν. Διόπερ ἔξ αὐτοῦ τοῦ βάθους τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθα-
 νόμεθα τοῦ θείου ὡσπερ ἀναβλύζοντος πόθου, ὅτε θερμῶς τοῦ
 10 θεοῦ μεμνήμεθα· τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα λοιπὸν ταῖς αἰσθή-
 σεσι τοῦ σώματος ἐνάλλεται τε καὶ ἐμφωλεύει διὰ τῆς εὐχερείας
 τῆς σαρκὸς ἐνεργοῦντα ἐπὶ τῶν ἔτι νηπιαζόντων τῇ ψυχῇ.
 Οὕτως οὖν ὁ μὲν νοῦς ἡμῶν αἰεὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον συνήδεται
 τοῖς νόμοις τοῦ πνεύματος, τὰ δὲ αἰσθητήρια τῆς σαρκὸς τῷ
 15 λείψ τῶν ἡδονῶν συναπάγεσθαι θέλει. Ὅθεν ἢ μὲν χάρις διὰ
 τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως τὸ σῶμα εἰς ἀγαλλίασιν ἄρρητον ἐπὶ
 τῶν προκοπτόντων τῇ γνώσει κατευφραίνει. Οἱ δὲ δαίμονες
 διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος, ὅταν ἡμᾶς εὕρωσι μάλιστα
 ὀλιγώρως τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας τρέχοντας, τὴν ψυχὴν
 20 αἰχμαλωτίζουσι βιαίως, αὐτὴν εἰς ἃ μὴ θέλει παρακαλοῦντες
 οἱ φόνιοι.

πί.

Οἱ λέγοντες ὁμοῦ τὰ δύο πρόσωπα τῆς τε χάριτος καὶ τῆς
 ἁμαρτίας ταῖς τῶν πιστῶν ἐμπαρεῖναι καρδίαις ἐκ τοῦ εἰρη-
 25 κέναι τὸν εὐαγγελιστὴν· Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει
 καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν, συνίστασθαι τὴν ἑαυτῶν

θέλουσιν ὑπόνοιαν λέγοντες μηδαμῶς τὴν θείαν λαμπρότητα
 ὑπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ συνδιατριβῆς μολύνεσθαι, κἄν ὀπωσοῦν
 πλησιάζοι, φησίν, ἐν τῇ ψυχῇ τὸ φῶς τὸ θεῖον τῇ σκοτίᾳ τοῦ
 δαίμονος. Ὑπὸ δὲ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ ἔξω τῶν
 5 ἀγίων γραφῶν φρονούντες ἐλέγχονται. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ λόγος
 τοῦ θεοῦ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τῇ ἑαυτοῦ ἐν σαρκὶ ἐπιφανῆσαι
 κατηξίωσε κτίσει, ἀμέτρῳ φιλανθρωπίᾳ τὸ φῶς αὐτοῦ παρ' ἡμῖν
 ἀνάψας τῆς ἀγίας γνώσεως, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ κόσμου τὴν
 βουλήν οὐ κατέλαβε τοῦ θεοῦ, τοῦτ' ἔστιν οὐκ ἔγνω, ἐπειδὴ τὸ
 10 φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν· τούτου χάριν τοιοῦτῳ ὁ
 θεολόγος ἐχρήσατο ῥήματι· ἀμέλει ὀλίγα εἰρηκῶς μέσα ὁ θεο-
 πέσιος ἐπάγει· Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει
 πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ἀντὶ τοῦ
 15 αὐτοῦ ἐγένετο καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω· εἰς τὰ
 ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ὅσοι δὲ
 ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ
 γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Λέγει
 δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἐρμηνεύων τὸ οὐ κατέλαβεν·
 20 Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δέ,
 εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ
 Ἰησοῦ. Ὡστε οὐ τὸν Σατανᾶν λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς μὴ κα-
 τεληφέναι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ἀλλότριος αὐτοῦ
 ἐστίν, ἐπειδὴ οὐδὲ ἐν αὐτῷ φαίνει· ἀλλὰ τοὺς ἀκούοντας μὲν
 25 ἀνθρώπους τὰς δυναστείας καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ υἱοῦ τοῦ
 θεοῦ, μὴ θέλοντας δὲ προσεγγίσει διὰ τὴν ἔσκοτισμένην αὐτῶν
 καρδίαν τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ, διὰ τοῦ λόγου ἀξίως
 ἀτιμάζει.

πα'.

Δύο ὡσπερ γένη εἶναι ὁ λόγος ἡμᾶς διδάσκει τῆς γνώσεως
 τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ὡσπερ λεπ-
 τότερα, τὰ δὲ ὑλωδέστερα. Τὰ οὖν λεπτότερα τῆ ψυχῆ πολε-
 5 μεί, τὰ δὲ ἄλλα τὴν σάρκα διὰ λιπαρῶν τινῶν παρακλήσεων
 αἰχμαλωτίζειν εἴωθεν. Διόπερ ἐναντίως ἔχουσιν αἰεὶ πρὸς ἑαυ-
 τοὺς οἳ τε τῆ ψυχῆ προσπαλαίοντες δαίμονες καὶ οἳ τῷ σώ-
 ματι κἄν εἰς τὸ βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἴσην ἔχωσι
 πρόθεσιν. Ὅτε οὖν ἡ χάρις οὐ κατοικεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς
 10 τὰ βάθη τῆς καρδίας δίκην ὄντως ὄψεων ἐμφωλεύουσι, μὴ συγ-
 χωροῦντες ὅλως διαβλέψαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ
 καλοῦ. Ὅτε δὲ εἰς τὸν νοῦν ἡ χάρις ἐγκέκρυπται, ὡσανεὶ νεφέ-
 λαι τινὲς ζοφώδεις λοιπὸν διὰ τῶν μερῶν τῆς καρδίας διατρέ-
 χουσιν εἰς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας καὶ εἰς μετεωρισμοὺς ποι-
 15 κίλους σχηματιζόμενοι, ἵνα τὴν μνήμην μετεωρίζοντες τοῦ
 νοῦ τῆς πρὸς τὴν χάριν αὐτὸν δμιλίας ἀποσπῶσιν. Ὅτε τοίνυν
 ὑπὸ τῶν τῆ ψυχῆ διοχλούντων δαιμόνων εἰς τὰ ψυχικὰ ἐκτυ-
 ρούμεθα πάθη καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἴησιν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ
 πάντων τῶν κακῶν, τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος ἡμῶν λογιζό-
 20 μενοι τὸν ὄγκον μάλιστα τῆς φιλοδοξίας καταισχύνομεν. Τὸ
 αὐτὸ δὲ δεῖ ποιεῖν καὶ ὅταν οἳ τῷ σώματι προσπαλαίοντες
 δαίμονες εἰς αἰσχροῦς ἐπιθυμίας τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀναζέειν
 παρασκευάζωσιν· αὕτη γὰρ μόνη ἡ ἐνθύμησις πάσας τὰς δια-
 φοράς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταργεῖν δύναται ἐν τῇ μνήμῃ
 25 τοῦ θεοῦ. Εἰ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐνθυμήσεως ἐξουδένωσιν

ἡμῖν ἄπειρον τῆς ἀνθρωπείας φύσεως οἱ ψυχικοὶ ὑποβάλλουσι
δαίμονες ὡς οὐδενὸς οὔσης αὐτῆς ἀξίας διὰ τὴν σάρκα λόγου
(τοῦτο γὰρ φιλοῦσι ποιεῖν ὅταν αὐτούς τις βασανίσαι θέλῃ
τῇ τοιαύτῃ ἐννοίᾳ), τὴν τῆς ἐπουρανίου λοιπὸν βασιλείας
5 τιμὴν τε καὶ δόξαν ἐνθυμώμεθα μήτε τὸ πικρὸν καὶ ζοφῶδες
παρορῶντες τῆς κρίσεως, ἵνα τῷ μὲν τὴν ἀθυμίαν ἡμῶν παρα-
μυθώμεθα, τῷ δὲ τὸ εὐκόλον τῆς καρδίας ἡμῶν ἐπιστύφωμεν.

πβ'.

Ὁ κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἡμᾶς διδάσκει ὅτι, ὅταν ὑπο-
10 στρέψας εὖρη σεσαρωμένον καὶ σχολάζοντα τὸν ἑαυτοῦ οἶκον,
τοῦτ' ἔστιν τὴν ἄκαρπον καρδίαν, ὁ Σατανᾶς, τότε παραλαμ-
βάνει ἕτερα ἑπτὰ πνεύματα καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν καὶ
ἐμφωλεύει χείρονα τῶν πρώτων τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἔσχατα ποιῶν.
Ὅθεν δεῖ νοεῖν ὅτι, ἐφ' ὅσον ἔστι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν ἡμῖν,
15 οὐ δύναται εἰσελθὼν ὁ Σατανᾶς ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς κατα-
μεῖναι, ἀλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος φανερώς ταύτης ἡμᾶς
διδάσκει τὸν νοῦν τῆς θεωρίας· ἐκ μὲν γὰρ τῆς ἀγωνιστικῆς
γνώσεως θεωρήσας τὸ σχῆμα τῆς ὑποθέσεως, οὕτως λέγει·
Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄν-
20 θρωπον. Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου
ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἴχμα-
λωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς
μέλεσί μου· ἐκ δὲ τῆς τελειότητος· Οὐδὲν ἄρα νοῦν, φη-
σὶν, κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὁ γὰρ νόμος

τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Λέγει δὲ καὶ ἄλλαχοῦ, ἵνα πάλιν διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ἐκ τοῦ σώματος πολεμεῖ ὁ Σατανᾶς τὴν ψυχὴν τὴν μετέχουσάν τοῦ ἁγίου πνεύματος·
 5 Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πάσιν ἀναλαμβάνοντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη
 10 τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθαι καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἧ ἔστι ῥῆμα θεοῦ. Ἄλλο δέ τι αἰχμαλωτισμὸς καὶ ἄλλο πάλῃ· ἐπειδὴ τὸ μὲν βιαίας ἀπαγωγῆς ἔστι σημαντικόν, τὸ δὲ ἰσοσθενοῦς τινος ἀγῶνος δηλωτικόν. Διόπερ
 15 ὅλως καὶ βέλεσι πεπυρωμένοις ταῖς χριστοφόροις ψυχαῖς ἐπέρχεσθαι λέγει ὁ ἀπόστολος τὸν διάβολον. Ὁ γὰρ μὴ ὢν ἐγκρατῆς τοῦ ἑαυτοῦ ἀνταγωνιστοῦ βέλεσι πάντως κατ' αὐτοῦ κέχρηται, ἵνα τὸν ἐκ μήκους αὐτῷ μαχόμενον τῷ πτερῷ δυνηθῆ θηράσαι τῶν βελῶν· οὕτως καὶ ὁ Σατανᾶς, ἐπειδὴ οὐ δύναται
 20 διὰ τὴν παρουσίαν τῆς χάριτος ἐμφωλεῦσαι ὡς τὸ πρὶν τῷ τῶν ἀγωνιζομένων νοί, τῇ ὑγρότητι λοιπὸν ἐφίπταται καὶ ἐμφωλεύει τῷ σώματι, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ εὐχερείας τὴν ψυχὴν δελεάζῃ· διόπερ δεῖ ἐκτῆκεν αὐτὸ συμμέτρως, ἵνα μὴ διὰ τῆς αὐτοῦ ὑγρότητος ὀλισθαίνῃ ὁ νοῦς εἰς τὸ λείον τῶν ἡδονῶν.
 25 Ὑπ' αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ προσήκει πείθεσθαι ὅτι ὁ μὲν νοῦς τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς ἐνεργεῖται· διόπερ καὶ τῷ θείῳ νόμῳ δουλεύει καὶ συνήδεται. Ἡ δὲ σὰρξ τὰ πονηρὰ ἡδίων διὰ τὴν ἑαυτῆς εὐχέριαν προσίεται πνεύματα· διόπερ τῇ αὐτῶν ποτε ἐξέλκεται δουλεύειν πονηρίᾳ.

Ὅθεν μάλιστα φαίνεται μὴ εἶναι κοινόν τι κατοικητήριον τὸν
 νοῦν θεοῦ τε καὶ διαβόλου· ἐπεὶ πῶς τῷ μὲν νοί μου δου-
 λεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας, εἰ μὴ ὁ
 μὲν νοῦς μου ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πρὸς μάχην ἴστατο τῶν δαι-
 5 μόνων τῇ χρηστότητι τῆς χάριτος ἠδέως δουλούμενος, τὸ δὲ
 σῶμα ἡδίων τὴν ὁσμὴν προσίεται τῶν ἀλόγων ἠδονῶν; διὰ τὸ
 ἐν αὐτῷ, ὡς ἔφην, παραχωρεῖσθαι ἐμφωλεύειν ἐπὶ τῶν ἀγωνι-
 ζομένων τὰ πονηρὰ τῆς ἀπάτης πνεύματα· Οἶδα γάρ, φησὶν,
 ὅτι οὐκ οἴκει ἐν ἐμοί, τοῦτ' ἔστιν ἐν τῇ σαρκὶ μου,
 10 ἀγαθόν· ὥστε ἐπὶ τῶν κατὰ μέσον τινὰ ἀγῶνα ἀνθισταμένων
 τῇ ἁμαρτίᾳ. Οὐ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τοῦτο ὁ ἀπόστολος λέγει· τῷ
 μὲν νοί μάχονται οἱ δαίμονες, τὴν δὲ σάρκα λιπαραῖς ὑπεκλύειν
 πρὸς τὸ λείον τῶν ἠδονῶν ἐπιχειροῦσι παρακλήσεσιν. Παρα-
 χωροῦνται γὰρ ἅπαξ κατὰ δίκαιον κρίμα ἐνδιατρίβειν περὶ τὰ
 15 βάθη τοῦ σώματος καὶ ἐπὶ τῶν συντόμως ἀγωνιζομένων κατὰ
 τῆς ἁμαρτίας διὰ τὸ ὑπὸ δοκιμὴν εἶναι αἰεὶ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ
 ἀνθρωπίνου φρονήματος. Εἰ δέ τις δυνηθεῖ ζῶν ἔτι διὰ τῶν
 πόνων ἀποθανεῖν, ὅλος λοιπὸν γίνεται οἶκος τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος· πρὶν γὰρ ἀποθάνῃ ὁ τοιοῦτος, ἀνέστη, ὥσπερ ἦν αὐτὸς
 20 ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ὅσοι τελείως ἠγωνίσαντο καὶ ἀγωνί-
 ζονται κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

πγ.

Φέρει μὲν ἡ καρδία καὶ ἐξ ἑαυτῆς λογισμοὺς καλοὺς τε
 καὶ οὐ καλοὺς, οὐ φύσει δὲ καρποφοροῦσα τὰς μὴ καλὰς
 ἐννοίας, ἀλλ' ὡσπερ εἰς ἕξιν ἔχουσα διὰ τὴν πρώτην ἀπαξ
 5 ἀπάτην τὴν μνήμην τοῦ μὴ καλοῦ· τοὺς δὲ πλείστους καὶ πονη-
 ροὺς ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων συλλαμβάνει πικρίας. Πάντων δὲ
 ἡμεῖς ὡς ἐκ τῆς καρδίας προϊόντων αἰσθανόμεθα· καὶ διὰ
 τοῦτό τινες ὑπενόησαν εἰς τὸν νοῦν εἶναι σὺν τῇ χάριτι καὶ
 τὴν ἁμαρτίαν. Διόπερ λέγουσι καὶ τὸν κύριον εἰρηκέναι· Τὰ δὲ
 10 ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται κάκεινα
 κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον· ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται
 διαλογισμοὶ πονηροί, μοιχεῖαι καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐκ ἴσασι
 δὲ ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν λεπτοτάτης τινὸς αἰσθήσεως ἔχων ἐνέρ-
 γειαν αὐτῶν τῶν ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ὑποβαλλομένων
 15 αὐτῶ λογισμῶν οἰκτιοῦται ὡσπερ διὰ τῆς σαρκὸς τὴν ἐνέργειαν,
 τῆς εὐχερείας τοῦ σώματος πλέον εἰς τοῦτο φερούσης διὰ τῆς
 συγκράσεως τὴν ψυχὴν, ὡς οὐκ οἶδαμεν. Ἐπειδὴ ἀμέτρως
 φιλεῖ αἰεὶ ἡ σὰρξ τὸ ὑπὸ τῆς ἀπάτης κολακεύεσθαι, καὶ διὰ
 τοῦτο ἐκ τῆς καρδίας καὶ οἱ ἐκ τῶν δαιμόνων ἐνσπειρόμενοι
 20 τῇ ψυχῇ λογισμοὶ ἐξερχόμενοι φαίνονται· ἰδιοποιούμεθα δὲ
 αὐτοὺς ὄντως, ὅταν αὐτοῖς συνήδεσθαι θέλωμεν. Ὅπερ ὁ
 κύριος μεμφόμενος, ὡς αὐτὸ τὸ θεῖον δηλοῖ λόγιον, τῷ προει-
 ρημένῳ ῥητῷ ἐχρήσατο. Ὁ γὰρ συνηδόμενος τοῖς ἐκ τῆς πο-
 νηρίας τοῦ Σατανᾶ αὐτῷ ὑποβαλλομένοις λογισμοῖς καὶ τὴν
 25 μνήμην αὐτῶν ὡσπερ ἐγγράφων τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, οὐκ ἄδηλον
 ὅτι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ αὐτοῦς λοιπὸν καρποφορεῖ ἐννοίας.

πδ'.

Λέγει ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ κύριος μὴ δύνασθαι ἐκβληθῆναι τὸν ἰσχυρὸν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ δῆσας αὐτὸν καὶ σκυλεύσας ἐκβάλῃ. Πῶς οὖν δύναται ὁ μετὰ
 5 τοσαύτης αἰσχύνης ἐκβαλλόμενος πάλιν εἰσιέναι καὶ τῷ ἀληθινῷ συνδιατρίβειν οἰκοδεσπότη ἐν τῷ ἑαυτοῦ, ὡς ἐὰν καὶ θέλοι, ἀναπαυομένῳ οἴκῳ; Οὔτε γὰρ βασιλεὺς τὸν ἀντιστάντα αὐτῷ ποτε καταγωνισάμενος τύραννον συμπαρεῖναι αὐτῷ τοῦτον ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἐνθυμηθήσεται· ἀποσφάξει δὲ μᾶλλον
 10 εὐθέως ἢ δῆσας πρὸς μακρὰν τιμωρίαν καὶ θάνατον οἰκτιστον παραδώσει τοῖς ἰδίοις στρατεύμασιν.

πε'.

Εἴ τις διὰ τὸ καλὰ ἡμᾶς ὁμοῦ καὶ φαῦλα λογίζεσθαι ὁμοῦ τότε ἅγιον πνεῦμα καὶ τὸν διάβολον ἐνοικεῖν ἐν τῷ νοῦ ὑπολαμ-
 15 βάνει, μανθανέτω ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τὸ μηδέπω ἡμᾶς γεγεῦσθαι καὶ ἑωρακέναι ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. Πρῶτον μὲν γάρ, ὡς καὶ ἄνωτέρῳ ἔφην, κρύπτει τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἢ χάρις, ἐκδεχομένη τὴν τῆς ψυχῆς πρόθεσιν· ἐπειδὴν δὲ ὅλος ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν
 20 κύριον, τότε ἄρρητῶ τινὶ αἰσθήσει τὴν παρουσίαν αὐτῆς ἐμφαίνει τῇ καρδίᾳ καὶ πάλιν ἐκδέχεται τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, παραχωροῦσα μέντοι τὰ δαιμονικὰ βέλη ἄχρι τῆς βαθείας αὐτῆς καταφθάνειν αἰσθήσεως, ἵνα θερμότερα προθέσει καὶ ταπεινῇ διαθέσει ἐκζητήσῃ τὸν θεόν. Ἐὰν οὖν λοιπὸν ἄρξῃται
 25 προβαίνειν ὁ ἄνθρωπος τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν καὶ ἀπαύστως

ἐπικαλοῖτο τὸν κύριον Ἰησοῦν, τότε καὶ ἐπὶ τὰ ἐξώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας τὸ πῦρ τῆς ἁγίας ἐπινέμεται χάριτος τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπείας γῆς πληροφορητικῶς καταφλέγουσα· ὅθεν καὶ αἱ δαιμονικαὶ βουλαὶ πόρρω που ἐκείνων τότε κατα-

5 φθάνουσι τῶν τόπων ἡρέμα λοιπὸν νύττουσαι τὸ ἐμπαθές τῆς ψυχῆς. Ὅτε δὴ πάσας τὰς ἀρετὰς ὁ τοῦ ἀγῶνος ἐγκομβώσοιτο ἄνθρωπος καὶ μάλιστα τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην, τότε τὴν πᾶσαν αὐτοῦ βαθυτέρα τινὶ αἰσθήσει περιουγάζει φύσιν εἰς ἀγάπην αὐτὸν λοιπὸν πολλὴν περιθάλπουσα τοῦ θεοῦ. Διόπερ

10 ἐξωτέρω τῆς τοῦ σώματος αἰσθήσεως τότε τὰ δαιμονικὰ ἀποσβέννυται τόξα. Ἡ γὰρ αὔρα τοῦ ἁγίου πνεύματος πρὸς ἀνέμους εἰρήνης κινουσα τὴν καρδίαν τὰ τοῦ πυρφόρου δαίμονος εἰς ἀέρα ἔτι φερόμενα κατασβέννυσι βέλη. Πλὴν καὶ τὸν εἰς τοῦτο τὸ μέτρον φθάσαντα παραχωρεῖ ποτε τῇ κακίᾳ τῶν δαι-

15 μόνων ὁ θεὸς ἀφώτιστον αὐτοῦ τότε τὸν νοῦν καταλιμπάνων, ἵνα τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν εἰς τὸ πᾶν μὴ ᾖ δεδεμένον τῷ δεσμῷ τῆς χάριτος οὐ μόνον διὰ τὸ ἐξ ἀγῶνων ἠττηθῆναι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὀφείλειν ἔτι προκόπτειν εἰς τὴν πνευματικὴν πείραν τὸν ἄνθρωπον. Τὸ γὰρ τοῦ παιδευομένου νομι-

20 ζόμενον τέλειον ἀτελές ἔτι ὡς πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς θεοῦ ἐν ἀγάπῃ ὑπάρχει φιλοτιμίας, κἂν ὄλην τὴν τῷ Ἰακώβ δειχθεῖσαν κλίμακα ἀνελθεῖν τις δυνηθῆ τῇ προκοπῇ τῶν πόνων.

πς'.

25 Ὁ κύριος αὐτὸς λέγει τὸν Σατανᾶν ἐκ τῶν οὐρανῶν ὡς ἀστραπὴν πεπτωκέναι, ἵνα μήτε ἀφορᾷ εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ὁ δυσειδῆς ἐνδικοιτήματα. Πῶς οὖν ὁ τῆς τῶν καλῶν

δούλων κοινωνίας μὴ καταξιούμενος κοινὸν δύναται ἔχειν μετὰ
 τοῦ θεοῦ οἰκητήριον τὸν ἀνθρώπινον νοῦν; Ἄλλ' ἐροῦσιν ὅτι
 κατὰ παραχώρησιν τοῦτο γίνεται. Πλέον οὐδὲν λέξουσιν. Ἡ
 μὲν γὰρ παιδευτικὴ παραχώρησις οὐδαμῶς τὴν ψυχὴν τοῦ
 5 θεοῦ φωτὸς ἀποστερεῖ· κρύπτει δὲ μόνον, ὡς καὶ ἤδη εἶπον,
 τὰ πολλὰ τὸν νοῦν τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἢ χάρις, ἵνα προ-
 ωθοῖτο ὡσπερ τὴν ψυχὴν τῆς πικρίας τῶν δαιμόνων διὰ τὸ μετὰ
 παντὸς φόβου καὶ πολλῆς ταπεινώσεως ἐκζητεῖν αὐτὴν τὴν
 ἐκ τοῦ θεοῦ βοήθειαν, τὴν τοῦ ἐχθροῦ αὐτῆς ἐπιγινώσκουσιν
 10 κατ' ὀλίγον κακίαν, ὃν τρόπον ἂν μήτηρ ἀτακτοῦν τὸ οἰκεῖον
 περὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς γαλουχίας βρέφος βραχὺ τῶν ἑαυτῆς
 ἐξωθοίη ἀγκαλῶν, ἵνα καταπληττόμενον ὑπὸ τινῶν περιστώ-
 των αὐτὸ σαπροειδῶν ἀνθρώπων ἢ θηρίων οἴωνδήποτε μετὰ φό-
 βου πολλοῦ καὶ δακρύων εἰς τοὺς μητρώους ἀνθυποστρέφοι
 15 κόλπους. Ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν γινομένη παραχώρησις ὡσανεὶ
 δέσμιον παραδίδωσι τὴν μὴ θέλουσιν ἔχειν ψυχὴν τὸν θεὸν
 τοῖς δαίμοσιν. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς τέκνα, μὴ γένοιτο,
 ἀλλὰ βρέφη γνήσια τῆς τοῦ θεοῦ εἶναι χάριτος πιστεύομεν μι-
 κραῖς παραχωρήσει καὶ πυκναῖς παρακλήσεσιν παρ' αὐτῆς
 20 γαλουχούμενα, ἵνα διὰ τῆς χρηστότητος αὐτῆς φθάσωμεν
 ἐλθεῖν εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας.

πζ'.

Ἡ παιδευτικὴ παραχώρησις φέρει μὲν λύπην πολλὴν καὶ
 ταπείνωσιν καὶ ἀπελπισμὸν δὲ σύμμετρον τῆς ψυχῆς, ἵνα τὸ
 25 φιλόδοξον αὐτῆς καὶ εὐπιτόητον μέρος πρεπόντως εἰς ταπει-

νωσιν ἔρχηται· εὐθέως δὲ φόβον θεοῦ καὶ δάκρυον ἑξομολογήσεως ἐπάγει τῇ καρδίᾳ καὶ τῆς καλλίστης σιωπῆς πολλὴν ἐπιθυμίαν. Ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν τοῦ θεοῦ γινομένη ἀπελπισμοῦ ὁμοῦ καὶ ἀπιστίας καὶ ὀργῆς καὶ τύφου τὴν ψυχὴν 5 πληρωθῆναι παραχωρεῖ. Δεῖ οὖν ἡμᾶς εἰδότας τὴν πείραν τῶν ἀμφοτέρων παραχωρήσεων κατὰ τὸν ἑκάστης τρόπον προσιέναι τῷ θεῷ. Ἐκεῖ μὲν γὰρ εὐχαριστίαν μετὰ τῆς ἀπολογίας προσάγειν αὐτῷ ὀφείλομεν ὡς τὸ τῆς γνώμης ἡμῶν ἀκόλαστον τῇ σχολῇ τῆς παρακλήσεως κολάζοντι, ἵνα ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ 10 κακίας ὡς πατὴρ ἀγαθὸς διδάσκοι τὴν διαφορὰν· ἐνταῦθα δὲ ἑξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαυστον καὶ δάκρυον ἀνελλιπές καὶ ἀναχώρησιν πλείονα, ὅπως ἂν οὕτω δυνηθῶμεν τῇ προσθήκῃ τῶν πόνων δυσωπησαί ποτε τὸν θεὸν ἐπιβλέψαι ὡς τὸ πρὶν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Πλὴν δεῖ εἰδέναι ὅτι, ὅταν 15 κατὰ οὐσιώδη συμβολὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ Σατανᾷ ἡ μάχη γίνηται, ἐπὶ τῆς παιδευτικῆς δὲ λέγω παραχωρήσεως, ὑποστέλλει μὲν, ὡς καὶ ἤδη εἶπον, ἡ χάρις ἑαυτὴν, ἀγνώστῳ δὲ τῇ ψυχῇ συνεργεῖ βοήθεια, ἵνα τὴν νίκην τῆς ψυχῆς εἶναι μόνον ἐπιδείξῃ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς.

20

πη'.

Ὡσπερ ὅταν τις τῇ χειμερινῇ ὥρᾳ ἐν ὑπαιθρίῳ που ἑστηκῶς τόπῳ, ἀφορῶν δὲ πρὸς ἀνατολὰς ὁλος ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας, τὰ μὲν ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη πάντα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ὑποθερμαίνονται, τὰ δὲ ὀπίσθια αὐτοῦ πάντα ἄμοιρα ἢ τῆς θερμῆς

διὰ τὸ μὴ εἶναι κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν ἥλιον, οὕτω καὶ οἱ εἰς
 ἀρχὴν ὄντες τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας περιθάλλονται μὲν
 μερικῶς ὑπὸ τῆς ἁγίας χάριτος τὴν καρδίαν. Διόπερ καὶ πνευ-
 ματικά τότε ὁ νοῦς αὐτῶν καρποφορεῖν ἄρχεται φρονήματα,
 5 φανερά δὲ αὐτῆς μέρη μένουσι κατὰ σάρκα φρονούντα διὰ τὸ
 μηδέπω ἅπαντα τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐν βαθείᾳ αἰσθήσει ὑπὸ
 τοῦ φωτὸς καταυγάζεσθαι τῆς ἁγίας χάριτος. Ὅπερ τινὲς μὴ
 νοήσαντες δύο ὑποστάσεις ἐνόμισαν ἑαυταῖς ὡςπερ ἀντικαθεσ-
 τώσας ἐν τῷ νοῖ τῶν ἀγωνιζομένων εἶναι. Οὕτως οὖν ἐν τῇ
 10 αὐτῇ ῥοπῇ καὶ καλὰ καὶ οὐ καλὰ συμβαίνει τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν,
 ὅν τρόπον ὁ τοῦ ὑποδείγματος ἄνθρωπος ἐν τῇ αὐτῇ θίξει καὶ
 ῥιγοῖ καὶ θάλλεται. Ἐφ' οὗ γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὸ διπλοῦν
 * τῆς γνώσεως ἀπωλίσθησεν, ἀνάγκη ἔχει ἕκτοτε, κἂν μὴ θέλη,
 κατὰ τὴν αὐτὴν ῥοπὴν καὶ καλὰ καὶ φαῦλα φέρειν διανοήματα
 15 μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς λεπτότητα διακρίσεως ἐρχομένων. Ὡς
 γὰρ σπεύδει αἰεὶ τὸ καλὸν ἐννοεῖν, εὐθύς καὶ τοῦ κακοῦ μέμνη-
 ται, ἐπειδὴ εἰς διπλὴν τινα ἔννοιαν ἔσχισται ἀπὸ τῆς Ἀδὰμ
 παρακοῆς ἢ τοῦ ἀνθρώπου μνήμη. Ἐὰν οὖν ἀρξώμεθα θερμῶ
 ζήλω τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ διαπράττεσθαι, ἅπαντα ἡμῶν λοι-
 20 πὸν τὰ αἰσθητήρια ἐν βαθείᾳ τινὶ αἰσθήσει φωτίζουσα ἢ χάρις
 τὰ μὲν ἡμέτερα ὡςπερ καταφλέγει ἐνθυμήματα, ἠδύνουσα δὲ
 ἡμῶν τὴν καρδίαν ἐν εἰρήνῃ τινὶ φιλίας ἀνευδότου πνευματικά
 τινα καὶ οὐκέτι κατὰ σάρκα λογίζεσθαι ἡμᾶς παρασκευάζει.
 Τοῦτο δὲ τοῖς ἐγγίζουσι τῇ τελειότητι συνεχῶς ἄγαν συμβαί-
 25 νει, οἵτινες ἀπαυστον ἔχουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην τοῦ
 κυρίου Ἰησοῦ.

πθ'.

Δύο ἡμῖν καλὰ ἡ ἅγια χάρις διὰ τοῦ βαπτίσματος περι-
 ποιεῖ τῆς ἀναγεννήσεως, ὄντινων τὸ ἐν ἀπειρώς τοῦ ἐνὸς
 ὑπερβάλλει. Ἀλλὰ τὸ μὲν εὐθέως χαρίζεται· ἀνακαινίζει γὰρ
 5 ἡμᾶς ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι καὶ πάσας τὰς γραμμάς τῆς ψυχῆς,
 τοῦτ' ἔστιν τὸ κατ' εἰκόνα, λαμπρύνει, πάσαν ῥυτίδα τῆς ἁμαρ-
 τίας ἡμᾶς ἀπονίπτουσα. Τὸ δὲ ἐκδέχεται ἵνα σὺν ἡμῖν ἐργάση-
 ται, ὅπερ ἔστι τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Ὅταν οὖν ἄρξηται ὁ νοῦς
 ἐν πολλῇ αἰσθήσει γεύεσθαι τῆς χρηστότητος τοῦ ἁγίου πνεύ-
 10 ματος, τότε ὀφείλομεν εἰδέναι ὅτι ἄρχεται ἡ χάρις ὥσπερ
 ἐπιζωγραφεῖν εἰς τὸ κατ' εἰκόνα τὸ καθ' ὁμοίωσιν. Ὅν γὰρ
 τρόπον οἱ ζωγράφοι πρῶτον μὲν ἐνὶ χρώματι διαγράφουσι τὸ
 σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, χροιά δὲ τὴν χροιάν κατ' ὀλίγον ἐπανθι-
 ζοντες οὕτως τὸ τοῦ ὁμοιογραφουμένου ἄχρι καὶ τῶν τριχῶν
 15 ἀποσώζουσιν εἶδος· οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ πρῶτον μὲν
 διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ὅπερ ἦν, ὅτε ἐγένετο ὁ ἀνθρώπος,
 ῥυθμίζει τὸ κατ' εἰκόνα. Ὅτε δὲ ἡμᾶς ἴδη ἐκ πάσης προθέσεως
 ἐπιθυμοῦντας τοῦ κάλλους τῆς ὁμοιώσεως καὶ ἐστῶτας γυμ-
 νούς τε καὶ ἀπτοήτους εἰς τὸ ταύτης ἐργαστήριον, τότε, ἀρετῇ
 20 τὴν ἀρετὴν ἐπανθίζουσα καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὸ τῆς
 ψυχῆς εἶδος ἀναφέρουσα, τὸν χαρακτήρα τῆς ὁμοιώσεως αὐτῇ
 περιποιεῖ. Ὡστε οὖν ἡ μὲν αἰσθησις δηλοῖ ἡμᾶς μορφοῦσθαι
 τὸ καθ' ὁμοίωσιν· τὸ δὲ τέλειον τῆς ὁμοιώσεως ἐκ τοῦ φωτισ-
 μοῦ γνωσόμεθα. Πάσας μὲν γὰρ τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς αἰσθήσεως
 25 ὁ νοῦς κατὰ μέτρον τι καὶ ῥυθμὸν ἄρρητον προκόπτων ἀπο-
 λαμβάνει· τὴν δὲ πνευματικὴν οὐ δύναται τις ἀγάπην κτήσασ-

- θαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ φωτισθῆ παρα τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἐὰν γὰρ μὴ τελείως τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τοῦ θείου φωτὸς ἀπολάβῃ ὁ νοῦς, πάσας μὲν τὰς ἄλλας σχεδὸν ἔχειν ἀρετὰς δύναται, τῆς δὲ τελείας ἀγάπης ἔτι ἄμοιρος μένει.
- 5 Ὅταν γὰρ ὁμοιωθῆ τῆ τοῦ θεοῦ ἀρετῆ, ὡς χωρεῖ δὲ ἄνθρωπος, λέγω, ὁμοιωθῆναι θεῷ, τότε καὶ τῆς θείας ἀγάπης φέρει τὴν ὁμοίωσιν. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὁμοιογραφουμένων τὸ ἀνθηρὸν ὄλον τῶν χρωμάτων χρῶμα προστεθὲν τῆ εἰκόνι ἄχρι καὶ τοῦ μειδιάσαι ἀποσώζει τὴν τοῦ ὁμοιογραφουμένου ὁμοιότητα,
- 10 οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν θείαν ὁμοίωσιν παρα τῆς θείας χάριτος ἀναζωγραφουμένων ὁ φωτισμὸς τῆς ἀγάπης προστεθείς εἰς τὴν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν ὁλοκλήρως εὐπρέπειαν δηλοῖ εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα. Οὕτε γὰρ ἀπάθειαν ἄλλη ἀρετὴ δύναται περιποιῆσαι τῆ ψυχῆ, εἰ μὴ ἡ ἀγάπη μόνη. Πλήρωμα
- 15 γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη. Ὡστε οὖν ἀνακαινοῦται μὲν ἡμέρα καὶ ἡμέρα ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἐν τῆ γεύσει τῆς ἀγάπης, πληροῦται δὲ ἐν τῆ ταύτης τελειότητι.

4.

- Γεύει μὲν οὖν τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐν ἀρχαῖς τῆς προκοπῆς,
- 20 εἴπερ θερμῶς ἐρασθῶμεν τῆς ἀρετῆς τοῦ θεοῦ, τὴν ψυχὴν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ τῆς γλυκύτητος τοῦ θεοῦ, ἵνα ἔχῃ εἰδέναι ὁ νοῦς ἐν ἀκριβεῖ ἐπιγνώσει τὸ τέλειον ἔπαθλον τῶν φιλοθέων πόνων. Κρύπτει δὲ λοιπὸν ἐπὶ πολὺ τὴν

τοῦ ζωοποιοῦ τούτου δώρου πολυτέλειαν, ἵνα, κἄν πάσας τὰς
 ἄλλας ἀρετὰς κατεργαζώμεθα, μηδὲν ὅλως ἑαυτοὺς ὑπονοῶμεν
 εἶναι διὰ τὸ μηδέπω ὡσπερ εἰς ἕξιν ἔχειν τὴν ἀγίαν ἀγάπην.
 Οὕτως οὖν τότε πλέον ὁ τοῦ μίσους δαίμων ταῖς τῶν ἀγωνι-
 5 ζομένων διοχλεῖ ψυχαῖς, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγαπῶντας
 αὐτοὺς πρὸς μῖσος διαβάλλειν, καὶ ἄχρι σχεδὸν τοῦ φιλήματος
 φέρει τὴν φθοροποιὸν τοῦ μίσους ἐνέργειαν. Ὅθεν πλέον
 ἀλγύνεται ἡ ψυχὴ φέρουσα μὲν τὴν μνήμην τῆς πνευματικῆς
 ἀγάπης, μὴ δυναμένη δὲ αὐτὴν ἐν αἰσθήσει κτήσασθαι διὰ
 10 τὴν τῶν τελειοτάτων πόνων ὑστέρησιν. Χρεῖα οὖν ἐκ βίας
 αὐτὴν τέως κατεργάζεσθαι, ἵνα εἰς τὴν γεῦσιν αὐτῆς ἐν πά-
 ση αἰσθήσει καταφθάσωμεν καὶ πληροφορίᾳ. Τὸ γὰρ τέλειον
 αὐτῆς οὐδεὶς ἐν τῇ σαρκὶ ὦν ταύτῃ δύναται κτήσασθαι, εἰ μὴ
 μόνον οἱ ἄχρι μαρτυρίου καὶ τελείας ἀνθομολογήσεως ἐλθόντες
 15 ἅγιοι. Ἐπειδὴ δὲ τούτου τυχῶν ἀλλάσσεται ὄλος καὶ οὔτε τρο-
 φῆς εὐχερῶς δρέγεται. Τῷ γὰρ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης τρεφο-
 μένῳ ποῖα ἔσται ἐπιθυμία τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν; Διὰ τοῦτο
 ὁ σοφώτατος Παῦλος, τὸ μέγα δοχεῖον τῆς γνώσεως, τὴν
 μέλλουσαν τρυφὴν τῶν πρώτων δικαίων ἡμᾶς ἐκ τῆς αὐτοῦ
 20 πληροφορίας εὐαγγελιζόμενος οὕτως λέγει· Οὐκ ἔστιν ἡ

βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ
δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἀγίῳ,
ἅτινά ἐστιν ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης. Ὡστε οὖν γεύεσ-
θαι μὲν αὐτῆς ἐνταῦθα συνεχῶς οἱ εἰς τελειότητα προκόπτον-
5 τες δύνανται, τελείως δὲ αὐτὴν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι, εἰ
μὴ ὅταν καταποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

4α.

Διηγήσατό μοι τις τῶν ἀπλήστῳ τινὶ γνώμῃ ἀγαπώντων τὸν
κύριον ὅτι, ἐπιθυμήσαντί μοι γνωστῶς γινῶναι τὴν ἀγάπην τοῦ
10 θεοῦ, παρέσχε τοῦτο ἐν αἰσθήσει πολλῇ καὶ πληροφορίᾳ ὁ ἀγα-
θὸς καὶ τοσοῦτον, φησὶν, τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἡσθόμην,
ὥστε ἐπείγεσθαι μὲν τότε τὴν ψυχὴν μετὰ ἀνεκλαλήτου τινὸς
χαρᾶς καὶ ἀγάπης ἐκβῆναι τοῦ σώματος καὶ ἀπελθεῖν πρὸς
τὸν κύριον, ἀγνοεῖν δὲ ὥσπερ τῆς προσκαίρου ταύτης τὸν τρό-
15 πον ζωῆς. Ὁ δὲ ταύτης τῆς ἀγάπης ἐν πείρᾳ γενόμενος,
κἂν μυρία παρά τινος ὑβρισθῆ ἢ ζημιωθῆ, συμβαίνει γὰρ ἔχειν
ἔτι τι τῶν τοιούτων μέλλοντι διαπονεῖσθαι, οὐκ ὀργίζεται κατ'
αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ὥσανεὶ κεκολλημένος καὶ τῆ τοῦ ὑβρίσαντος
αὐτὸν ἢ καὶ ζημιώσαντος ψυχῆ. Κατ' ἐκείνων δὲ μόνων ἀνάπ-
20 τεταὶ οἷτινες ἢ κατὰ πενήτων ἔρχονται ἢ κατὰ τοῦ θεοῦ,
ὡς λέγει ἡ γραφή, λαλοῦσιν ἀδικίαν ἢ ἄλλως πως βιοῦσι
πονηρῶς. Ὁ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτὸν λοιπὸν πολὺ φιλῶν τὸν θεόν,
μᾶλλον δὲ ὁ μηκέτι ἑαυτὸν φιλῶν ἀλλὰ τὸν θεὸν μόνον οὐκέτι
τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν ἐκδικεῖ, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ τιμήσαντος
25 αὐτὸν ἐν τιμῇ αἰωνίῳ θέλει τιμᾶσθαι δικαιοσύνην· τοῦτο δὲ

οὐκέτι ὡς ἐκ θελήσεώς τινος ὀλίγησ ἔχει, ἀλλ' ὡσπερ λοιπὸν εἰς ἕξιν ἔχει τὴν τοιαύτην διάθεσιν διὰ πολλὴν πείραν τῆσ τοῦ θεοῦ ἀγάπης. Πρὸς δὲ τούτοις δεῖ εἰδέναι ὅτι ὁ εἰς τοιαύτην ἀγάπην ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐπάνω καὶ πίστεως γίνε-
 5 ται ἐν τῷ καιρῷ τῆσ τοιαύτης ἐνεργείας, ὡς ἐν αἰσθήσει λοιπὸν τῆσ καρδίας κρατῶν διὰ τῆσ πολλῆσ ἀγάπης τὸν πῖστει τιμώμενον. Ὅπερ ἡμῖν σαφῶς κατασημαίνει ὁ ἅγιος ἀπόστολος λέγων· Νυνὶ δὲ μένει τὰ τρία ταῦτα, πῖστις, ἐλπίς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. Ὁ γὰρ ἐν
 10 πλούτῳ ἀγάπης, ὡς ἔφην, κρατῶν τὸν θεὸν μείζων ἐστὶ πολὺ τότε τῆσ ἑαυτοῦ πίστεως ὡς ὄλος ὢν ἐν πόθῳ.

4β'.

Ἡ μεσότησ τῆσ ἐνεργείας τῆσ ἀγίας γνώσεως οὐ μικρῶς ἡμᾶς λυπεῖσθαι παρασκευάζει, ὅταν ἐκ παροξυσμοῦ τινος ὑβρί-
 15 σαντές τινὰ ἐχθρὸν αὐτὸν ἑαυτῶν κατασκευάσωμεν. Διόπερ οὐδεπώποτε ἐνδίδωσι νύττουσα τὴν συνείδησιν ἡμῶν, ἕως ὅτε διὰ πολλῆσ ἀπολογίας εἰς τὴν πάλαι ἐπαναγάγωμεν τὸν ὑβρισθέντα διάθεσιν. Ἡ δὲ ἀκροτάτη αὐτῆσ κατάνυξις, καὶ ὅταν ἀδίκως τις τῶν τοῦ βίου ἀνθρώπων καθ' ἡμῶν ὀργισθῆ, ἀδο-
 20 λεσχεῖν ἡμᾶς καὶ φροντίζειν ἄγαν ποιεῖ, ἐπειδὴ ὄλωσ πρόσκομμά τινι τῶν ἐκ τοῦ αἵωνοσ τούτου λαλούντων γινόμεθα. Ὅθεν καὶ ἀργὸς τότε ὁ νοῦσ περὶ τὴν θεωρίαν γίνεται· ἀγάπης γὰρ ὢν ὄλος ὁ λόγος τῆσ γνώσεως οὐ συγχωρεῖ τὴν διά-

- νοϊαν πλατυνθῆναι πρὸς σύλληψιν θεωρημάτων θείων, εἰ μὴ πρῶτον ἀπολάβωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ τὸν εἰκὴ ἡμῖν ὀργιζόμενον. Εἰ δὲ ἐκεῖνος οὐ θέλει τοῦτο γενέσθαι ἢ πάλιν ἀπέστη τῶν ἡμετέρων διατριβῶν, τὸν χαρακτηῖρα ἡμᾶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ λοιπὸν ἐπείγει τῇ ἑαυτῶν ἐν ἀσυστάτῳ τινὶ τῷ τῆς ψυχῆς χύματι προστιθέντας διαθέσει οὕτως ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας τῆς ἀγάπης ἀποπληροῦν τὸν νόμον. Δεῖ γάρ, φησὶν, καὶ τὰ τῶν χολούντων ἀκαίρως πρόσωπα ἀχόλῳ τῇ ἐννοίᾳ ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐνορᾶν διανοίᾳ τοὺς θέλοντας γνῶσιν ἔχειν θεοῦ.
- 10 Τούτου δὲ γενομένου οὐ μόνον περὶ τὴν θεολογίαν ὁ νοῦς ἀπταίστως κινηθήσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ μετὰ πολλῆς ἀναθήσεται παρρησίας ὡς ἐκ δευτέρας βαθμίδος εἰς πρώτην ἀνεμποδίστως ἐπειγόμενος.

4Υ΄.

- 15 Ἡ τῆς ἀρετῆς ὁδὸς τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἔρᾳ τῆς εὐσεβείας τραχεῖα λίαν καὶ κατάστυγνος φαίνεται οὐ διὰ τὸ ἐκείνηνδε τοιαύτην εἶναι, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν εὐθὺς ἐκ γαστρὸς τῷ πλάτει συναναστρέφεσθαι τῶν ἡδονῶν· τοῖς δὲ τὸ μέσον αὐτῆς παρελθεῖν δυναμένοις προσηνῆς ὄλη καὶ ἄνετος
- 20 δείκνυται. Τῷ γὰρ καλῷ ἔθει τὸ φαῦλον ὑποταγὲν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀγαθοῦ τῇ τῶν ἀλογίστων ἡδονῶν συναπόλλυται μνήμη. Ὅθεν λοιπὸν ἡδέως ἡ ψυχὴ τὰς τρίβους ἀπάσας διαπορεύεται τῶν ἀρετῶν. Διὰ τοῦτο ὁ κύριος εἰσάγων μὲν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας λέγει· Τί στενὴ καὶ τεθλιμμένη
- 25 ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ὀλίγοι δι΄

αὐτῆς εἰσπορεύονται. Πρὸς δὲ τοὺς θέλοντας πολλῇ τῇ
 προθέσει προσιέναι τῇ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἐντολῶν τηρήσει
 φησὶν· Ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου
 ἑλαφρὸν ἐστίν. Δεῖ οὖν παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀγωνίας βιαίῳ
 5 τινὶ θελήματι τὰς ἀγίας τοῦ θεοῦ κατεργάζεσθαι ἐντολάς, ἵνα
 θεωρήσας ἡμῶν ὁ ἀγαθὸς κύριος τὸν σκοπὸν καὶ τὸν πόνον
 ἕτοιμον ἡμῖν τι θέλημα ἡδέως ἄγαν τοῖς αὐτοῦ ὑπηρετοῦν
 ἐνδόξοις θελήμασι καταπέμψῃ· παρὰ γὰρ κυρίου τότε ἕτοι-
 μάζεται θέλησις· ὥστε ἐν πολλῇ τινι ἡμᾶς χαρᾷ ἐργάζεσ-
 10 θαι ἀπαύστως τὸ ἀγαθόν. Τότε γὰρ ὄντως αἰσθησόμεθα ὅτι
 θεὸς ἐστίν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ
 ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

γδ΄.

Ὅν τρόπον μὴ θερμανθεὶς ἢ μαλαχθεὶς ὁ κηρὸς ἐπὶ πολὺ
 15 οὐ δύναται τὴν ἐπιτιθεμένην αὐτῷ σφραγίδα δέξασθαι, οὕτως
 οὐδ' ὁ ἄνθρωπος, εἰ μὴ διὰ πόνων καὶ ἀσθενειῶν δοκιμασθῆ,
 οὐ δύναται χωρῆσαι τῆς τοῦ θεοῦ ἀρετῆς τὴν σφραγίδα. Διὰ
 τοῦτο ὁ μὲν κύριος λέγει τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· Ἀρκεῖ σοι ἡ
 χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τε-
 20 λειοῦται. Αὐτὸς δὲ ὁ ἀπόστολος καυχᾶται λέγων· Ἡδιστα
 οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου,
 ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.
 Ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις γέγραπται· Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ
 κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παρα-
 25 δέχεται. Καὶ ὁ μὲν ἀπόστολος ἀσθενείας λέγει τὰς

ἔπαναστάσεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ, αἵτινες συνεχῶς
 αὐτῷ τε καὶ πᾶσι τοῖς τότε ἁγίοις συνέβαινον, ἵνα μὴ ὑπερ-
 αῖρωνται, ὡς αὐτὸς λέγει, τῇ ὑπεροχῇ τῶν ἀποκαλύψεων,
 ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέμενον διὰ τῆς ταπεινώσεως ἐν τῷ σχή-
 5 ματι τῆς τελειότητος διὰ τῶν πυκνῶν ἐξουδενώσεων τὸ
 θεῖον δῶρον δσίως φυλάττοντες· ἡμεῖς δὲ νῦν ἀσθενείας τοὺς
 πονηροὺς λογισμοὺς λέγομεν καὶ τὰς σωματικὰς ἀνωμαλίας.
 Τότε μὲν γὰρ ἐπειδὴ αἰκίαις θανατηφόροις καὶ διαφόροις ἐτέ-
 ραις θλίψεσι τὰ σώματα τῶν κατὰ τῆς ἁμαρτίας ἀγωνιζομένων
 10 ἁγίων παρεδίδοντο, ἐπάνω ἦσαν πολὺ τῶν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει
 ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐπεισελθόντων παθῶν. Νυνὶ δ' ἐπειδὴ εἰρήνη
 πληθύνεται διὰ τὸν κύριον τῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο δεῖ συνε-
 χέσι μὲν ἀνωμαλίαις τὸ σῶμα λογισμοῖς δὲ πονηροῖς τὰς
 ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν τῆς εὐσεβείας δοκιμάζεσθαι, καὶ μά-
 15 λιστα παρ' οἷς ἡ γνῶσις ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορία
 ἐνεργεῖ, ἵνα καὶ πάσης κενοδοξίας ἢ καὶ μετεωρισμοῦ ἐκτὸς
 ὑπάρχωσι καὶ χωρησαὶ δυνηθῶσιν, ὡς ἔφην, ἐν ταῖς καρδίαις
 διὰ τῆς πολλῆς ταπεινώσεως τοῦ κάλλους τοῦ θεοῦ τὴν σφρα-
 γίδα κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς
 20 τοῦ προσώπου σου, κύριε. Δεῖ οὖν εὐχαριστοῦντας ὑπομέ-
 νειν τὴν βουλήν τοῦ κυρίου· τότε γὰρ ἡμῖν εἰς λόγον δευτέρου
 μαρτυρίου τό τε συνεχές τῶν νόσων καὶ ἡ πρὸς τοὺς δαιμονιώ-
 δεις λογισμοὺς μάχη λογισθήσεται. Ὁ γὰρ τότε λέγων τοῖς ἁγίοις
 μάρτυσι διὰ τῶν ἀνόμων ἐκείνων ἀρχόντων· Ἀρνήσασθε τὸν
 25 Χριστόν, ποθήσατε δὲ τὰς βιωτικὰς δόξας, καὶ νῦν ταῦτα
 ἐφέστηκε δι' ἑαυτοῦ τοῖς δούλοις τοῦ θεοῦ ἀδιαλείπτως λέγων.
 Ὁ τότε ἀλγύνων τὰ τῶν δικαίων σώματα καὶ ὑβρίζων ἐσχάτως

τοὺς τῆς τιμῆς διδασκάλους διὰ τῶν ὑπηρετούντων τοῖς δια-
βολικοῖς ἐκείνοις φρονήμασιν αὐτὸς καὶ νῦν τοῖς τῆς εὐσεβείας
δμολογηταῖς ἐπάγει τὰ διάφορα πάθη μετὰ ὑβρεων πολλῶν καὶ
ἐξουδενώσεων, ὅτε μάλιστα πολλῇ δυνάμει τοῖς καταπονουμέ-
5 νοις πένησι διὰ τὴν δόξαν τοῦ κυρίου βοηθοῦσιν. Καὶ διὰ
τοῦτο ἔχρην μετὰ ἀσφαλείας καὶ ὑπομονῆς τὸ μαρτύριον τῆς
συνειδήσεως ἡμῶν κατεργάζεσθαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ὑπομέ-
νων γάρ, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν κύριον καὶ προσέσχε
μοι.

10

4ε΄.

Δυσπόριστον μὲν πρᾶγμα ἡ ταπεινοφροσύνη· ὁσῶ γὰρ μέγα
ἔστιν, τοσοῦτῳ μετὰ πολλῶν ἀγώνων κατορβοῦται. Παραγίνε-
ται δὲ τοῖς μετόχοις τῆς ἀγίας γνώσεως κατὰ δύο τρόπους.
Ὅτε μὲν γὰρ ἐν μεσότητι ἔστι τῆς πνευματικῆς πείρας ὁ τῆς
15 εὐσεβείας ἀγωνιστής, ἢ δι' ἀσθένειαν σώματος ἢ διὰ τοὺς
ἀκαίρως ἐχθραίνοντας τοῖς τοῦ δικαίου φροντίζουσιν ἢ διὰ
λογισμοὺς πονηροὺς ταπεινότερόν πως ἔχει τὸ φρόνημα. Ὅτε
δὲ ἐν αἰσθήσει πολλῇ καὶ πληροφορίᾳ ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς ἀγίας
χάριτος καταυγασθῇ, τότε ὡσπερ φυσικὴν ἔχει τὴν ταπει-
20 νοφροσύνην ἡ ψυχὴ. Καταπαινομένη γὰρ ὑπὸ τῆς θείας
χρηστότητος οὐ δύναται οὐκέτι εἰς τὸν ὄγκον τῆς φιλοδοξίας
ἐπαίρεσθαι, κἂν ἀπαύστως τὰς ἐντολάς κατεργάζοιτο τοῦ θε-
οῦ, ταπεινοτέραν δὲ μᾶλλον ἑαυτὴν πάντων διὰ τὴν τῆς θείας
ἐπιεικείας κοινωνίαν ἡγεῖται. Ἐχει δὲ ἐκείνη μὲν ἡ ταπει-
25 νοφροσύνη λύπην τὰ πολλὰ καὶ ἀθυμίαν, αὕτη δὲ χαρὰν μετ'
αἰδοῦς πανσόφου. Διόπερ ἢ μὲν τοῖς ἐν μέσῳ, ὡς ἔφην, τῶν
ἀγώνων οἷσι παραγίνεται, ἢ δὲ τοῖς ἐγγίζουσι τῇ τελειότητι
καταπέμπεται. Διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν ὑπὸ τῶν βιωτικῶν πολ-

λάκις εὐπραγιῶν δυνειδίζεται, αὕτη δέ, κἄν δλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου τις αὕτῃ προσαγάγη, οὔτε πτοεῖται οὔτε δλωσ τῶν δεινῶν βελῶν τῆς ἁμαρτίας αἰσθάνεται· πνευματικὴ γὰρ δλη ὑπάρχουσα ἀγνοεῖ πάντως τὰς σωματικὰς δόξας. Ἐχρῆν δέ 5 δι' ἐκείνης παντὶ τρόπῳ παρελθόντα τὸν ἀγωνιστὴν ἐπὶ ταύτην ἔλθειν· εἰ μὴ γὰρ δι' ἐκείνης τῆ ἐπιφορᾷ τῶν παιδευτικῶν παθῶν δοκιμαστικῶς, οὐ γὰρ ἀναγκαστικῶς, τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν προμαλάξοι ἢ χάρις, οὐκ ἂν τὴν ταύτης ἡμῖν δωρήσεται πολυτέλειαν.

10

45.

Οἱ τῶν τοῦ παρόντος βίου ἡδονῶν ὄντες φίλοι ἐκ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὰ πταίσματα ἔρχονται· ἀδιακρίτῳ γὰρ γνώμῃ φερόμενοι πάσας αὐτῶν σχεδὸν τὰς ἐμπαθεῖς ἐννοίας εἰς τε λόγους ἀνόμους καὶ ἔργα ἀνόσια ἐπιθυμοῦσι φέρειν. Οἱ δέ τὸν 15 ἀσκητικὸν ἐπιχειροῦντες κατορθοῦν βίον ἐκ τῶν πταισμάτων εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἢ εἰς πονηρὰ τινα καὶ ἐπιβλαβῆ ἔρχονται ῥήματα. Ἐὰν γὰρ οἱ δαίμονες τοὺς τοιούτους ἢ λοιδορίας ἀνεχομένους ἡδέως ἢ ἀργὰ τινα καὶ ἄκαιρα δμιλοῦντας ἢ γελῶντας ὡς οὐ δεῖ ἢ θυμουμένους ἀμέτρως ἢ τῆς κενῆς καὶ 20 ματαίας ἐπιθυμοῦντας ἴδωσιν δόξης, τότε δμοθυμαδὸν κατ' αὐτῶν ἐξοπλίζονται· τὴν γὰρ φιλοδοξίαν μάλιστα εἰς πρόφασιν τῆς ἑαυτῶν κακίας λαμβάνοντες δι' ἐκείνης ὡσπερ διὰ θυρίδος τινὸς σκοτεινῆς εἰσπηδῶντες τὰς ψυχὰς διαρπάζουσιν. Ἐχρῆν οὖν τοὺς θέλοντας συνδιαιτᾶσθαι τῷ πλήθει τῶν 25 ἀρετῶν μήτε δόξης ἐφίεσθαι μήτε πολλοῖς συντυγχάνειν μήτε

προόδοις συνεχέσι κεχρησθαι ἢ λοιδορεῖν τινας, κἂν οἱ λοιδο-
 ρούμενοι τῆς λοιδορίας ὑπάρχωσιν ἄξιοι, μήτε πολλά δμιλεῖν,
 κἂν πάντα καλά λέγειν δύναιντο. Ἡ γὰρ πολυλογία ἀμέτρως
 διαφοροῦσα τὸν νοῦν οὐ μόνον περὶ τὴν πνευματικὴν αὐτὸν
 5 ἐργασίαν ἀργὸν ἀπεργάζεται, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ἀκηδίας αὐτὸν
 παραδίδωσι δαίμονι, ὅστις αὐτὸν ὑπεκλύων ἀμέτρως τοῖς τῆς
 λύπης λοιπὸν δὲ καὶ τοῖς τῆς ὀργῆς παραδίδωσι δαίμοσιν. Δεῖ
 οὖν ἀεὶ εἰς τὴν τῶν ἀγίων ἐντολῶν τήρησιν ἀπασχολεῖσθαι τὸν
 νοῦν καὶ εἰς βαθεῖαν μνήμην τοῦ κυρίου τῆς δόξης. Ὁ γὰρ
 10 φυλάσσω, φησὶν, ἐντολὴν οὐ γνώσεται ῥῆμα πονη-
 ρόν, τοῦτ' ἔστιν, εἰς φαύλους λογισμοὺς ἢ λόγους οὐκ ἐκτρα-
 πήσεται.

ζ'.

Ὅτε μετὰ ζεστής τινος ἀλγηδόνοσ ἡ καρδία εἰσδέχεται τὰ
 15 τόξα τῶν δαιμόνων ὡς αὐτὰ οἷεσθαι φέρειν τὰ βέλη τὸν πολε-
 μούμενον, μισεῖ μετὰ πόνου ἡ ψυχὴ τὰ πάθη ὡς ἐν ἀρχῇ οὔσα
 τοῦ καθαίρεσθαι· ἐὰν γὰρ μὴ ἀλγήσῃ μεγάλως ἐπὶ τῇ ἀναιδεῖα
 τῆς ἁμαρτίας, οὐκ ἂν δυνηθεῖη πλουσίως χαρῆναι ἐπὶ τῇ τῆς
 δικαιοσύνης χρηστότητι. Ὁ τοίνυν θέλων τὴν ἑαυτοῦ καθαρῖ-
 20 σαι καρδίαν τῇ μνήμῃ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ διὰ παντὸς διαπυρούτω
 αὐτὴν, τοῦτο μόνον μελέτην καὶ ἔργον ἀπαυστον ἔχων. Οὐ γὰρ
 ποτὲ μὲν εὔχεσθαι δεῖ ποτὲ δὲ μὴ τοὺς τὴν ἑαυτῶν σαπιρίαν
 ἀποβαλεῖν ἐθέλοντας, ἀλλὰ ἀεὶ τῇ προσευχῇ σχολάζειν ἐν τῇ
 τηρήσει τοῦ νοῦ, κἂν ἔξω που αὐλίζοιτο τῶν εὐκτηρίων δόμων.
 25 Ὅν γὰρ τρόπον ὁ θέλων καθαρῖσαι χρυσίον, ἐὰν κἂν πρὸς
 βραχὺ τὸ πῦρ ἐάσῃ σχολάσαι τοῦ χωνευτηρίου, σκληρίαν πάλιν

τῆ καθαιρομένη ὕλη ἐμποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ ποτὲ μὲν μεμνημένος τοῦ θεοῦ ποτὲ δὲ μή, ὅπερ δοκεῖ κτῆσθαι διὰ τῆς εὐχῆς, τοῦτο ἀπόλλυσι διὰ τῆς σχολῆς. Ἄνδρὸς δὲ ἐστὶ φιλαρέτου ἴδιον τὸ ἀεὶ τῆ μνήμῃ τοῦ θεοῦ τὸ τῆς καρδίας καταναλίσκειν
 5 γεῶδες, ἵν' οὕτω κατ' ὀλίγον τοῦ κακοῦ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μνήμης δαπανωμένου τελείως εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἢ ψυχὴ μετὰ πλείονος δόξης ἐπανέλθοι λαμπρότητα.

47.

Ἀπάθειά ἐστὶν οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων,
 10 ἐπεὶ ἄρα ὀφείλομεν ἐξεληλυθέναι κατὰ τὸν ἀπόστολον ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπ' αὐτῶν ἀπολεμήτους μένειν. Καὶ γὰρ οἱ σιδηροφόροι πολεμισταὶ τοξεύονται μὲν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων καὶ τοῦ ἤχου τῆς τοξείας ἀκούουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπουσι τὰ πεμπόμενα κατ' αὐτῶν σχεδὸν ἅπαντα βέλη,
 15 οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν τῶν πολεμικῶν ἐνδυμάτων στερρότητα. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν σιδήρῳ φραττόμενοι ἐν τῷ πολεμεῖσθαι τὸ ἀπολέμητον ἔχουσιν· ἡμεῖς δὲ τῆ τοῦ φωτὸς τοῦ ἁγίου πανοπλίᾳ καὶ τῆ τοῦ σωτηρίου περικεφαλαίᾳ διὰ πάντων τῶν καλῶν ἔργων καθωπλισμένοι τὰς σκοτεινάς τῶν δαιμόνων δια-
 20 κόψωμεν φάλαγγας. Οὐ γὰρ τὸ μηκέτι πράξαι τὰ κακὰ μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῶν καλῶν κατὰ κράτος ἀθετησαὶ τὰ κακὰ.

48.

Ὅταν σχεδὸν ἅπαντα τὰ πάθη νικήσῃ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος,
 25 δύο δαίμονες αὐτῷ ἀπομένουσι προσπαλαίοντες, ὧν ὁ μὲν τῆ ψυχῇ παρενοχλεῖ ἀπὸ πολλῆς θεοφιλίας εἰς ζῆλον αὐτὴν ἄκαι-

ρον φέρων, ὥστε μὴ θέλειν ἄλλον τινὰ κατ' αὐτὴν ἀρέσαι τῷ
 θεῷ· ὁ δὲ τῷ σώματι εἰς ἐπιθυμίαν συνουσίας αὐτὸ ἐμπύρω-
 τινὶ κινῶν ἐνεργεία. Τοῦτο δὲ συμβαίνει τῷ σώματι πρῶτον μὲν
 5 διὰ τὸ τῆς φύσεως εἶναι ταύτην τὴν ἡδονὴν ἰδίαν ὡς διὰ τὴν
 παιδογονίαν καὶ διὰ τοῦτο εὐχερῶς ἠττωμένην· λοιπὸν δὲ καὶ
 διὰ παραχώρησιν τοῦ θεοῦ. Ὅταν γὰρ ἴδῃ τινὰ τῶν ἀγωνιστῶν
 10 μεγάλως ἀκμάζοντα τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν ὁ κύριος, παραχω-
 ρεῖ αὐτόν ποτε ὑπὸ τοῦ τοιούτου καταρρυποῦσθαι δαίμονος,
 ἵνα πάντων τῶν τοῦ βίου ἀνθρώπων εὐτελέστερον ἑαυτὸν ὑπο-
 λαμβάνῃ. Ἀμέλει ἢ ἔπεται ἢ ὄχλησις τοῦ πάθους τοῖς κατορ-
 θώμασιν ἢ καὶ προλαμβάνει ταυτά ποτε, ἵνα τῇ προλήψει ἢ
 τῇ ἐπιφορᾷ τοῦ πάθους ἀχρεία πῶς ἡ ψυχὴ φαίνεται, κἄν
 15 ὁποῖα ἢ μεγάλα αὐτῆς τὰ κατορθώματα. Ἀλλὰ τῷ μὲν ἐν τα-
 πεινοφροσύνῃ πολλῇ καὶ ἀγάπῃ μαχησώμεθα, τῷ δὲ ἐν ἐγκρα-
 τείᾳ καὶ ἀοργησίᾳ καὶ ἐννοίᾳ βαθείᾳ τοῦ θανάτου, ἵνα ἀπαύσ-
 τως ἐντεθῆεν τῆς ἐνεργείας αἰσθόμενοι τοῦ ἁγίου πνεύματος
 ἐπάνω καὶ τούτων γενώμεθα ἐν κυρίῳ τῶν παθῶν.

ρ'.

Ὅσοι τῆς ἁγίας γνώσεως γινόμεθα μέτοχοι, καὶ τῶν ἀκου-
 20 σίων μετεωρισμῶν ἀπάντων λόγον ὑφέξομεν. Ἐπεσημῆνω
 γάρ, φησὶν ὁ Ἰώβ, καὶ εἶ τι ἄκων παρέβην, καὶ δικαίως.
 Ἐὰν γὰρ μὴ σχολάσῃ τις τοῦ μεμνησθαι τοῦ θεοῦ καὶ τῶν
 ἀγίων αὐτοῦ μὴ παραμελήσῃ ἐντολῶν, οὐκ ἂν ἢ ἀκουσίῳ ἢ ἐκου-
 σίῳ ὑποπέσοι πταίσματι. Δεῖ οὖν εὐθέως καὶ περὶ τῶν ἀκου-

- σίων πταισμάτων ἑξομολόγησιν σύντονον προσφέρειν τῷ δεσ-
 πότῃ, τοῦτ' ἔστι περὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ συνήθους κανόνος
 (οὐ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπον ὄντα μὴ πταίνειν ἀνθρώπινα), ἄχρις
 οὗ πληροφορηθῆ ἢ συνείδησις ἡμῶν ἐν δακρύῳ ἀγάπης περὶ
 5 τῆς τούτων ἀφέσεως. Ἐὰν γάρ, φησὶν, ὁμολογῶμεν τὰς
 ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῆ
 ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθάρισις ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
 ἀδικίας. Προσέχειν δὲ δεῖ ἀδιαλείπτως τῇ αἰσθήσει τῆς
 ἑξομολογήσεως, μὴ που ἄρα ἢ συνείδησις ἡμῶν ψεύσεται
 * 10 ἑαυτὴν ὑπονοήσασα ἄρκούντως ἑξομολογήσασθαι τῷ θεῷ, ὅτι
 πολὺ κρείττων ἐστὶν ἢ τοῦ θεοῦ κρίσις τῆς ἡμετέρας συνει-
 δήσεως, κἂν μηδὲν ἑαυτῷ τις ἐν πάσῃ σύνοιδεν πληροφορία,
 καθὼς ὁ σοφώτατος ἡμᾶς Παῦλος διδάσκει λέγων· Ἄλλ' οὐδὲ
 ἑμαυτὸν ἀνακρίνω· οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ'
 15 οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι, ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύ-
 ριός ἐστιν. Ἐὰν γὰρ μὴ πρεπόντως καὶ περὶ αὐτῶν ἑξομο-
 λογησώμεθα, δειλίαν τινὰ ἄδηλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου
 ἡμῶν εὐρήσομεν ἐν ἑαυτοῖς. Ἐχρῆν δὲ ἡμᾶς εὐχεσθαι τοὺς
 ἀγαπῶντας τὸν κύριον ἐκτὸς παντὸς φόβου τότε εὐρίσκεσθαι·
 20 ὁ μὲν γὰρ ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος τότε ἐλευθερίῳ τρόπῳ τοὺς
 ταρταρίους οὐ παρελεύσεται ἄρχοντας· συνήγορον γὰρ ἔχουσιν
 ὥσπερ ἐκεῖνοι τὴν τῆς ψυχῆς δειλίαν τῆς ἑαυτῶν κακίας.
 Ἡ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἀγαλλιωμένη ψυχὴ τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς

- ἀναλύσεως ἐπάνω πασῶν τῶν σκοτεινῶν παρατάξεων σὺν τοῖς ἀγγέλοις τῆς εἰρήνης φέρεται. Ἐπτέρωται γὰρ ὡσπερ τῆ πνευματικῆ ἀγάπῃ ὡς τὸ πλήρωμα ἀνελλιπῶς φέρουσα τοῦ νόμου τὴν ἀγάπην. Διόπερ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου
- 5 μετὰ πάντων τῶν ἁγίων οἱ μετὰ τοιαύτης παρρησίας ἐξιόντες τοῦ βίου ἄρπαγῆσονται. Οἱ δὲ κἂν ἐν βραχεῖ δευλιῶντες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου ἐν τῇ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταλειφθήσονται πληθύι ὡς ὑπὸ κρίσιν ὄντες, ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμασθέντες τῆς κρίσεως τοὺς κεχρεωστημένους αὐ-
- 10 τοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν πράξεις ἀπολάβωσι κλήρους παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν θεοῦ καὶ βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι αὐτός ἐστιν θεὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ αὐτοῦ ἐστιν ἐφ' ἡμᾶς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.
- 15 Τοῦ ἁγίου Διαδόχου ἐπισκόπου πόλεως Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου τοῦ Ἰλλυρικοῦ λόγοι ἀσκητικοί. Κεφάλαια ρ', στίχοι Βτ'.

Διαδόχου ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου
εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγος.

1141 A1 α'. Φέρε μοι νῦν τοὺς Ἰουδαίους ἱερεῖς· ὧρα γὰρ ἐπινικίων
5 λόγων· φέρε ὧδε, ἐκκλησιαστὰ καὶ Χριστοῦ κηρυξ, λέγε καὶ
ζωγράφει τῇ σῆ δυνατῶς ἀληθείᾳ· πῶς μὲν ἐκεῖνοι τὸ ἀργύ-
ριον τῆς αὐτῶν κακοβουλίας ἐπὶ τοὺς στρατιώτας κατέβαλον,
ψεύδει τὴν ἀπερίβλεπτον νομίζοντες καλύπτειν ἀλήθειαν· πῶς
δὲ νῦν οἱ τοῦ Χριστοῦ λειτουργοὶ τὸν ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
10 ἀναστάντα καὶ ἀναβάντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀπεκδεχόμεθα
Κύριον, σωτήρα τοῦτον ἀπαύστως καυχώμενοι ἃν οὐρανοὶ μὲν
ἐδέξαντο, θεοπρεπεῖ αὐτοῖς ἐπιστάντι θαύματι, γῆ δὲ βαστά-
ξαι, ὡς ὑπὸ τῆς αὐτοῦ θελήσεως βασταζομένη, ὑπομένειν
οὐκ ἴσχυεν· ἃν νεφέλη μὲν ὑπέλαβεν φωτός, ἐμφανῶς τὸ
15 σχῆμα πληρώσασα τῆς προφητείας· ἄγγελοι δὲ τοῖς ὕμνοις
ἄχρι τῶν πατρικῶν ἀπεκατέστησαν θρόνων, Κύριος τῶν δυ-
B νάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης ἀπαύστως
βοῶντες· οὐτινος ὁ ψαλμῶδός τὴν ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἐπάνο-
δον ἐν τῷ ἁγίῳ προθεωρῶν πνεύματι, Ἄνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλα-
20 λαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος, ἔψαλλεν. Προέβλε-
πεν γὰρ καὶ τὴν τῶν ἁγίων εὐαγγελίων ὁ θεσπέσιος φῶδῆν.

β'. Οἱ δὲ πατέρα τὸν πιστότατον Ἀβραάμ καυχώμενοι ἐγη-
γέρθαι τὸν πάντων ἡμῶν σωτήρα οὐ θέλουσιν ἐκ νεκρῶν, ἀν-
υποστάτῳ φήμη καθ' ἑκάστην, οἱ δειλαιοὶ, νομίζοντες τὸ κάλ-
25 λος τῆς τοσαύτης μολύνειν ἀληθείας (Διεφημίσθη γὰρ,
φησὶν, παρὰ Ἰουδαίοις ὁ λόγος οὗτος ἄχρι τῆς σήμε-
ρον)· ἦντινα δαίμονες μὲν ἐπέγνωσαν· οἱ δὲ τὰς ἐντολάς τοῦ
Θεοῦ ὑποδεδέχθαι ὁμολογήσαντες οὔτε ἄχρι λόγου τιμῆσαι

- προαιρούνται, καὶ ταῦτα τοῦ προφήτου λέγοντος· Κύριε ὁ
 C Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάση
 τῇ γῆ· ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεια σου ὑπεράνω
 τῶν οὐρανῶν· καὶ πάλιν· Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρα-
 5 νούς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.
 Ἐπερ οὐτε πῶς οἱ τῆς κακίας σοφισταὶ διαστρέψαι εὐρήσουσιν,
 κἂν ὅπως τὸ ψεῦδος τοῦ πατρὸς αὐτῶν φιλοσοφήσωσιν· ὁ γὰρ
 ἐπαρθεὶς καὶ ὑψωθείς ἐπάνω τῶν οὐρανῶν Κύριος πάντως,
 ὅτι πρῶτον καταβάς ἐπὶ τῆς γῆς ἀναβέβηκεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς.
 1144 A Διόπερ ἀλλαχοῦ προανεφώνησεν ὁ προφήτης λέγων· Κύριε,
 κλῖνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι· ἄψαι τῶν ὀρέων
 καὶ καπνισθήσονται· ἄστραψον ἄστραπὴν καὶ σκορ-
 πιεῖς αὐτούς. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν τῶν τοῦ ἁδου δυνάμεων
 τὴν συντριβὴν προευαγγελιζόμενος τοὺς ὑπὸ τὴν σκιάν ἔτι
 15 τοῦ θανάτου καθημένους· ἦντινα ἐνεργεῖσθαι ἐκ τῆς τοῦ Κυ-
 ρίου ταφῆς καὶ ἀναστάσεως διὰ πολλῶν πεπληροφορήμεθα.
 Διόπερ ἐν ἑτέρῳ πάλιν κεφαλαίῳ τὸν ψαλμῶδὸν ἔχομεν
 λέγοντα· Ἀναβάς εἰς ὕψος ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλω-
 σίαν, ἔδωκεν δόματα ἐν ἀνθρώποις. Ἐκ γὰρ τῆς αἰχ-
 20 μαλωσίας τοῦ θανάτου διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἀναστάσεως λαβὼν τὴν
 ἀνθρωπότητα ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνελθὼν
 B ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὅπλα τοῖς θέλουσι δικαιοσύνην (βασι-
 λεὺς γὰρ ἐστὶ δόξης) ἠὺτρεπίσατο, λογικοῖς θώραξι τοὺς παρ'
 αὐτοῦ ἐν σφραγίδι τανεινοφροσύνης στρατολογουμένους καθ'
 25 ἡμέραν ἀσφαλιζόμενος· ἔπρεπεν γὰρ αὐτὸν ἐκ στόματος νηπίων
 καὶ θηλαζόντων καταρτίσασθαι αἶνον, τοὺς τῇ οἴῃσει τελειῶ-
 θαι νομίζοντας ἀποδοκιμάσαι εἰς τέλος. Σφραγίς γὰρ ὄντως
 εὐσεβείας ταπεινώσις· διόπερ ἐκεῖνοι μὲν ἀπειθοῦντες τὸ
 κατασκηνώσαι κατὰ τὴν προφητείαν διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
 30 Χριστοῦ ἐν τῷ φωτὶ τῶν ζώντων, τῆς ἑαυτῶν κομιοῦνται
 ἀνοίας τοὺς καρπούς.

γ'. Ἡμεῖς δὲ τὰ τοῦ ψαλμῶδοῦ καὶ πάλιν, ἀδελφοί, φιλο-
 σοφήσωμεν ῥήματα, ἵνα ἴδωμεν καὶ πάλιν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ
 λόγου τὸν ἐπὶ νεφέλης εἰς οὐρανοὺς ἀναβάντα Κύριον· τὴν
 C γὰρ τῶν ἀποστόλων μαρτυρίαν τέως σιωπᾶν με προτρέπεται ὁ
 5 λόγος, ἵνα μὴ δόξω παρὰ τοῖς ἄφροσιν ἑμαυτῷ συνηγορεῖν,
 ὁπότε πᾶς ἀποστολικὸς λόγος ὑπὸ τῆς προφητικῆς μαρτυρεῖ-
 ται ἀληθείας· γεννήματα γὰρ ὄντες οἱ αὐτῶν λόγοι γνωρίζονται
 τῶν προφητικῶν ῥήσεων. Ἄ γὰρ οἱ προφήται κατὰ πρόγνωσιν
 περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἠνίξαντο, ταῦτα οἱ ἀπόσ-
 10 τολοι κατ' ἐπίγνωσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐμπνευσθέντες ἁγίου
 πνεύματος διετράνωσαν. Ἐν τῷ ἐγγίξειν γὰρ, φησὶν, τὰ
 ἔτη ἐπιγνωσθήσῃ· ἐν τῷ παρεῖναι τὸν καιρὸν ἀνα-
 δειχθήσῃ. Εἴπωμεν οὖν πάλιν· Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν,
 ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ· ὅτι ἐπήρθη
 15 ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ἵνα γινώμεν
 σαφῶς ὅτι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἀπὸ γῆς αὐτοῦ
 D εἰς οὐρανοὺς ἐπάνοδος, ἡστινος τὴν μνήμην σήμερον ἑορτά-
 ζομεν, Θεοῦ γνώσεως τὸν κόσμον ἐπλήρωσεν. Ἐως μὲν γὰρ
 που ἦν ἐπὶ τῆς γῆς, μικρὰ περὶ τοῦ μεγαλείου τῆς αὐτοῦ
 20 δόξης οἱ πολλοὶ ὑπελάμβανον· ἐπειδὴ δὲ ἐμφανῶς ἀνήλθεν εἰς
 τοὺς οὐρανοὺς, πᾶσαν τὴν τοῦ πατρός, ὡς ἔπρεπεν, ἀπο-
 πληρώσας βούλησιν, θαύματος ἡ πᾶσα καὶ γνώσεως ἐπληρώθη
 κτίσις, ἀναβαίνοντα ἤτοι ἀναλαμβάνόμενον τὸν τῶν ὀφθαλμῶν Κύ-
 ριον θεωροῦσα. Ἐπήρθη μὲν ἤτοι ὑψώθη ὑπεράνω πάντων
 25 τῶν οὐρανῶν, κατὰ τὴν προφητείαν, ὡς ἄνθρωπος, ἀνέβη
 δὲ ὡς Θεός· Ἀνέβη γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ,
 Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος.

δ'. Οὐκ ἂν δὲ τούτοις ὁ προφήτης ἐχρήσατο τοῖς ῥήμασιν,
 1145 A εἰ μὴ τὴν κάθοδον αὐτοῦ ἦν προθεωρήσας τοῖς ὀφθαλμοῖς
 30 ἀπλανῶς τῆς προγνώσεως. Ποῦ γὰρ ἦν ἀκόλουθον εἰπεῖν αὐτόν·
 Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν

τὴν γῆν ἢ δόξα σου, ἢ πάλιν· Ἀνέβη δὲ Θεὸς ἐν ἀλα-
 λαγμῷ, εἰ μὴ καὶ τὴν κατάβασιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάβασιν ἦν
 θεωρήσας ὁ θεολόγος τῆ προγνώσει τοῦ πνεύματος; Διὰ τοῦτο
 μὲν, ὡς προέφην, ποῦ μὲν αὐτὸν ἐπαρθέντα λέγει, ποῦ δὲ
 5 ἀναβάντα, ἵνα Θεὸν καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν εἶναι πιστεύσωμεν
 Κύριον ἐν μιᾷ ὑποστάσει. Διὰ μὲν γὰρ θεότητα ἀνέβη, διὰ δὲ
 τὸ σῶμα ἐπήρθαι λέγεται, τοῦτ' ἔστιν ἀνεληφθαι. Οὐκοῦν
 διὰ πάντων δεῖ νοεῖν ὅτι ὁ κατελθὼν αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀνελθὼν
 ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα τὰ πάντα τῆς αὐτοῦ πληρῶση
 B χρηστότητος, τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ πρῶτον ἐκ τῶν παθῶν τῆς
 ἁμαρτίας διὰ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος καθόδου ῥυσάμενος εἰς
 τέλος ὑψώση. Τί γὰρ φησιν; Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρα-
 νούς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἢ δόξα σου,
 ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου. Ἀγαπητοὶ γὰρ
 15 ὄντως εἰσὶ τοῦ Κυρίου κατὰ πρῶτον λόγον οἱ τὸ αὐτοῦ πάθος
 διὰ πάντων κοινωνήσαντες, καὶ αὐτόπται καὶ κήρυκες γενόμε-
 νοι τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος.

ε'. Ὡστε ἓνα μὲν καὶ τὸν αὐτὸν οἱ προφῆται ἐκήρυττον
 Κύριον, τῆς δὲ σαρκώσεως αὐτοῦ τὸ σχῆμα εἰς μίαν, ὡς τινες
 20 εἰσηγοῦνται νῦν, οὐ συνέχεαν φύσιν· ἀλλὰ τὰ μὲν τῆ θεότητι
 αὐτοῦ διαφέροντα ῥήματα θεοπρεπῶς ἔλεγον, τὰ δὲ τῷ σώ-
 ματι αὐτοῦ ἀνθρωποπρεπῶς, ἵνα διδάξωσι σαφῶς ὅτι ὁ ἀναβάς
 C ἦτοι ἐπαρθεὶς ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς Κύριος, ὁ μὲν ἔστιν, ἐκ τοῦ
 πατρὸς ὑπάρχει, ὁ δὲ γέγονεν ἐκ τῆς παρθένου, μένει ἄνθρω-
 25 πος, εἷς ὢν ἐν εἴδει καὶ εἷς ἐν ὑποστάσει. Ὁ γὰρ ἄσώματος,
 ἑαυτὸν τῆ προσλήψει τῆς σαρκὸς εἰδοποιήσας, ἐμφανῶς ἀνέβη
 διὰ τοῦτο ὅθεν ἀφανῶς καταβάς ἐσαρκώθη. Διόπερ ἀνελήφθη
 μὲν ἐν δόξῃ, ἐπιστεύθη δὲ ἐν δυνάμει, προσδοκᾶται δὲ ἐν
 φόβῳ, τὴν νεφέλην πάλιν προσδοκώμενος σχεῖν τὴν προφητι-
 30 κὴν εἰς τὴν ἑαυτοῦ κάθοδον ὑπηρέτην. Καὶ γὰρ τότε νεφέλην

αὐτῷ ὑπηρετήσασθαι οἱ προφήται προεῖπον, ἵνα σωματώδης τις καὶ ἑλαφρῆ οὐσία τὸν ἑσωματωμένον φανεῖη πάλιν βαστάζουσα Κύριον. Βαστάζει μὲν γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ βουλήσει, ὡς ἔφην, τὰ σύμπαντα ὡς Θεός· ὑπὸ δὲ τῆς νεφέλης βασταχθή-
D σεται ὡς καὶ ἄνθρωπος, ἵνα μήτε τότε τοὺς νόμους ἧς προσέλαβεν ἀρνήσηται ὁ φιλόψυχος φύσεως.

- ς'. Διόπερ καὶ τοὺς ἁγίους ἐν νεφέλαις ἀρπαχθήσεσθαι προσεδίδαξεν ἡμᾶς ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὅταν ἔρχηται ὁ ἐπὶ νεφέλης ἔλθειν προσδοκώμενος Κύριος. Ὁ γὰρ ἀρμόττει τῷ
10 σαρκωθέντι Θεῷ διὰ τὸ σῶμα, τοῦτο καὶ τοῖς θεωθησομένοις διὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι φιλοτιμησαμένου Θεοῦ. Μηδεὶς οὖν ὑπολαμβάνετω τὴν πυκνότητα τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως, ἥνπερ οὐσιωδῶς κοινω-
15 νωνήσας ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐγνώρισται, ἐκ τῶν μαρμαρυγῶν τῆς θείας αὐτοῦ καὶ ἐνδόξου οὐσίας, ἀδελφοί, ἡλλοιωσθαι τὴν τῶν ἑκατέρων ἐν αὐτῷ ἀχωρίστως ἀλήθειαν φύσεων.
1148 A Οὐ γὰρ ἵνα τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα φαντάση ἑσαρκώθη ὁ ἔνδοξος, ἀλλ' ἵνα τὴν ἐνσπαρεῖσαν ἐν αὐτῷ ἕξιν ἐκ τοῦ ὄψεως τῇ ἑαυτοῦ κοινω-
20 νία ἀναλώση εἰς τέλος. Ὡστε ἕξιν, οὐ γὰρ φύσιν, ἡλλαξεν ἢ σάρκωσις τοῦ Λόγου, ἵνα τὴν μὲν μνήμην ἐκδυσώμεθα τοῦ κακοῦ, τὴν δὲ ἀγάπην ἐνδυσώμεθα τοῦ Θεοῦ· οὐκ εἰς ὅπερ μὴ ἦμεν ἀλλασσόμενοι, ἀλλ' εἰς ὅπερ ἦμεν τῇ ἀλλαγῇ μετὰ δόξης ἀνακαινιζόμενοι. Αὐτῷ τοίνυν ἡ δόξα καὶ τὸ κρά-
25 οῦρανούς ἐμφανῶς, τῷ πρὸ τῶν αἰώνων καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

"Όρασις τοῦ ἁγίου Διαδόχου,
ἐπισκόπου Φωτικῆς τῆς Ἡπείρου.

α' Ἐρώτ. — Τί δὴ τοσοῦτον τὴν ἔρημον ἐθαύμασας, εἶπέ
μοι, δέομαί σου; νύκτωρ ἠρεμούσης μου τῆς ψυχῆς ἠρώτουν
5 ὡσανεὶ παρόντα τὸν σοφὸν Ἰωάννην. ὦ πολύφημε καὶ μήτηρ
Ἐκκλησία, τί περὶ τὸ ἄγριον ἐκεῖνο καὶ ἀνεπιμέλητον οὕτω
θερμῶς, πάλιν ἔλεγον, διέκεισο πρόσωπον; ἢ τί τὴν ἀνθρωπί-
νας ἀκοᾶς τέρπουσαν βοὴν ἀψύχῳ οὕτως ἠδέως ἐβόας ἐν
ἐρήμῳ; καὶ αὐτός, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτός μοι παρεισελθὼν διε-
10 λέχθη λόγοις.

Ἄποκρ. — Καὶ πῶς, ἔφη, σοι λαλήσαι δυνήσομαι, ὃ ἔξω
πυλῶν τοῦ φθαρτοῦ αἰῶνος τῷ τέως ἐν αὐτῷ ἕως ὃ Θεὸς
θέλει ἐνδιάγοντι, φίλε;

β' Ἐρ. — Δυνήση, ἔφην, θαυμάσιε, τὸν ἔρωτά σου τῆς σοφίας
15 εἰ θελήσεις ὀφθῆναι μοι ἐν ἐρωτήσεσι λόγων, καὶ εἰ βούλει συν-
τάξομαι, εἰς αὐτὸ φθάσας τὸ χωρίον τῶν λόγων, ἵνα σὺ μὲν
διδάξης ἐγὼ δὲ μάθω τίνος δὴ χάριν ἔτερψας οὕτως τοῖς λό-
γοις καὶ τῷ βίῳ τὴν ἐρημίαν, ἀνδρεῖε, πόλιν ἀρετῶν ἐκεῖσε
συστησάμενος;

20 Ἄπ. — Βίου μὲν, ἔφη, καθαρότητος ἵχνος, ἐρημίας ὁσμῆ,
πολιτικῶν δὲ ἠθῶν ἀπαλλαγῆ ἢ τῆς ἐκεῖ σιωπῆς εὐσχημος
ὁμιλία, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ζάλην τῶν ἀνθρωπίνων ἐκεῖσε δια-

λύων λογισμῶν τῇ δυνάμει τῆς ὑπομονῆς διετέλουν, ἐν πνεύματι τὸ ῥῆμα περιμένων ἢς ἐμνήσθης βοῆς.

γ' Ἐρ. — Καλῶς. Τί οὖν τὸ σχῆμα τῆς βοῆς; τοῦτο γὰρ τέως παρὰ σοῦ μαθεῖν δρέγομαι.

5 Ἀπ. — Τὴν τοῦ Ἰσραήλ, ἔφη, ὠμίλει κουφότητα· ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι κηρῶ ὡσπερ ἀγνωμοσύνης ἐσφράγισαν τὰς ἑαυτῶν ἀκοάς, ἀπωθούμενοι τὸν ἦχον τῆς γνώσεως τοῦ Ὑψίστου, τὰ θηριώδη ἔθνη ἐκ τῶν ἐρήμων τόπων εἰς ἀπάντησιν προσεκαλούμην τῆς αὐτοῦ πίστεως, αἰνίγματι σαφεῖ μορφῶν τὴν
10 θεωρίαν.

δ' Ἐρ. — Καὶ τίς, ἔφην ἐγώ, ὁ τοῦ κηρυττομένου σημάνας τὴν δύναμιν;

Ἀπ. — Ῥῆμα, ἔφη, πατρικόν, ἐν πνεύματι ἐνεχθέν.

ε' Ἐρ. — Πιστῶς. Ἀλλὰ πῶς δὴ οὐκ ἤδεις ἐπεγίνωσκες,
15 εἶπέ μοι;

Ἀπ. — Ἐν μορφῇ ἀνθρώπου κράτος ἐώρων θεῖον.

ς' Ἐρ. — Ἐγὼ δέ σε καὶ τῆς τόλμης, ἔφην, ἐθαύμασα, θεσπέσιε.

Ἀπ. — Ποίας; ἔφη.

ζ' 20 Ἐρ. — Ὅτι δὴ ἄνθρωπος ὢν υἷὸν ἐβάπτιζες Θεοῦ.

Ἀπ. — Τῇ ὑπακοῇ, ἔφη, τὴν τόλμαν ἰασάμην· ὑπακοῆς γὰρ οὐδὲν ταπεινότερον.

η' Ἐρ. — Πάνυ γ' ἐκ καρδίας δυντῶς συντετριμμένης ὑπακοὴ τίκτεται.

25 Ἀπ. — Ὁρθῶς, ἔφη, λέγεις.

θ' Ἐρ. — Ἐγὼ δὲ πάλιν· Πῶς τὴν μακαριότητα, ἔφην, ἐπέγνωσ τοῦ ἀγίου πνεύματος, καὶ ταῦτα ἐν σχήματι καταπτάντος

αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐπὶ τὸν Κύριον; ἐν περιστερᾷ γὰρ αὐτὸ ἐμαρτύρησας ἑωρακέναι εἶδει.

Ἄπ. — Ἄνεμοί τινες, ἔφη, χαρᾷ τὴν αὐτοῦ προελάμβανον ἄφραστον παρουσίαν καὶ ἡ ἐκ τῶν οὐρανῶν δὲ λοιπὸν
5 ἀπηχηθεῖσα φωνή, ἣτις ὡσανεὶ δακτύλῳ τὸν υἱὸν ὑπεδείκνυεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς μαρτυρούμενον, σαφῶς ὑπέδειξέ μοι τῆς περιστερᾷ ἐκείνης τὸ ἄπειρον.

Ἐρ. — Ἰκανῶς. Ἄρα δέ, ἔφην, αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἦν ἡ ἀπηχηθεῖσα φωνή, ἡ δυνάμεώς τινος ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ
10 κεκραγίας;

Ἄπ. — Αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἔφη.

Ἐρ. — Καὶ πῶς, ἔφην, εἶπέ μοι, αἰσθητῇ φωνῇ εἶχε χρῆσασθαι ὁ ἐν ἄσωμάτῳ ὢν καὶ ἀορατῷ φύσει;

Ἄπ. — Οὐχ ὡς δι' ὄργανου τινὸς φωνητικοῦ τὸ θεῖον,
15 ἔφη, φθέγγεται· ἀλλ' ὅτε θελήσει τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ἀκουσθὴν γενέσθαι, ὡς φωνὴ ἡ βούλησις φθέγγεται τῷ ὑπὸ τῆς θείας νυττομένῳ ἐνεργείας. Διὸ οὐς μὲν θέλει ἀκοῦσαι, ἀκούουσι, κἂν ὁμοῦ που ᾧσιν οἱ ἀκοῦσαι ὀφείλοντες καὶ οἱ μὴ τῆς ἀκοῆς ἐκείνης ἄξιοι ὄντες. Διόπερ εἰς ἐκεῖνον μόνον τὸν τόπον ὅπου
20 ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος ἠκούσθη ἡ φωνή· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, πᾶς ἂν ὁ κόσμος ἦσθετο τῆς ἐκ τοσοῦτου ὕψους φωνῆς ἀπηχηθείσης, κἂν ἀγγέλου ἦν ἡ φωνή. Τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου μάλιστα τοῦ κατὰ τὸν θεσπέσιον Μάρκον ἔξεστι τῷ θέλοντι μανθάνειν· τῆς γὰρ ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὅτε μετεμορφώθη ὁ Κύριος,
25 ἐνεχθείσης φωνῆς μεμνημένος λέγει· Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοὺς καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε.

- 16' Ἐρ. — Ὁρθῶς, ἔφην, ἐδίδαξας. Καὶ τὸ ἐν εἶδει ὄφθαι τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν πνεῦμα πῶς δεῖ νοεῖν; αἰδῖος γὰρ καὶ ἀμετάβολος, ὡς εἶπας. Τίς οὖν οἶδεν οἷα ὑπάρχει ἡ μακαρία φύσις;
- 5 Ἀπ. — Καὶ τοῦτο, ἔφη, τῆς ἐπὶ τῆ φωνῆ τοῦ Πατρὸς προσήκει θαυμάζειν θεωρίας· οὐ γὰρ τοῦ Πνεύματος ἡ ἀόρατος καὶ ἀμετάβλητος φύσις εἰς τὸ τῆς περιστερᾶς μετεβλήθη εἶδος, ἵν' οὕτως ὡς ἤθελεν ὄραθῆ· ἀλλ' ὁ τούτου καταξιωθεὶς τοῦ κάλλους τοῦτο εἶδεν, ἐν ᾧπερ ὄραθῆναι ἀνθρώπῳ τὸ θεῖον
- 10 Πνεῦμα καταβαῖνον ἐκ τῶν οὐρανῶν ἠθέλησεν, ὥστε βουλήσει, ἔφη, ἐδείχθη τῷ θεασαμένῳ τὸ εἶδος· οὐ μὴν τὴν ἄρρητον καὶ ἀπερινόητον φύσιν ἐκείνην φαίη τις ἂν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτριον ὡς κατὰ συστολήν σχηματισθεῖσαν τεθεωρηκέναι εἶδος. Τοῦτον τοίνυν, ἔφη, τὸν τρόπον ὡς ἐν δράσει εἶδους εἶδον καὶ οἱ
- 15 προφήται τὸν Θεόν· οὐ γὰρ αὐτὸς εἰς σχῆμα μεταβαλλόμενος αὐτοῖς ἐφαίνετο, ἀλλ' αὐτοὶ ὡς ἐν εἶδει δόξης ἑώρων τὸν ἀσχημάτιστον, βουλήσεως αὐτοῖς οὐ φύσεως ἐν εἶδει δεικνυμένης· ἡ γὰρ τῆς βουλήσεως ἐνέργεια ὡς εἶδος αὐτοῖς ἐν ταῖς ὀπτασίαις δηλαδὴ δόξης ἐφαίνετο, διὰ τὸν ἐν εἶδει βουλῆς
- 20 ἑαυτὸν ὄλωσ ὄφθῆναι θελήσαντα.
- 17' Ἐρ. — Πῶς οὖν ἄρα ὄραθήσεται, ἔφην, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ αἰῶνι ἀνθρώποις Θεός;
- Ἀπ. — Ἀφθαρσία μὲν, ἔφη, σώματος ἐγγὺς εἶναι κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον ἀνθρώπῳ ποιεῖ Θεοῦ· οὕτως δὲ καὶ τότε
- 25 ὄραθήσεται ἀνθρώποις Θεός, ὡς δύναται πάλιν ἀνθρώπος ἰδεῖν Θεόν.

- ιδ' Ἐρ. — Οὐκοῦν, πάλιν ἔφην, ἐν σχήματι;
- Ἄπ. — Οὐκ, ἔφη, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ δόξης· διὸ οἱ τούτου μέλλοντες καταξιοῦσθαι ἐν τῷ φωτὶ μὲν ἔσονται διὰ παντός, τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης αἰεὶ ἐν δόξῃ ἀπολαύοντες, τοῦ θείου δὲ
5 καταλάμποντος αὐτοὺς φωτὸς τὴν φύσιν οἷα τίς ἐστι κατανοῆσαι μὴ δυνάμενοι· ὃν γὰρ τρόπον χωρεῖται ὅπου θέλει Θεὸς ἐν τῷ μένειν ἀχώρητος, οὕτω καὶ ὁράται ἔνθα ἂν θέλη ἐν τῷ μένειν ἀόρατος.
- ιε' Ἐρ. — Τί δὲ δεῖ νομίζειν ἀρετὴν Θεοῦ;
- 10 Ἄπ. — Κάλλος, ἔφη, ἀνείδεον, ἐν δόξῃ μόνῃ γινωριζόμενον.
- ις' Ἐρ. — Ἐμοὶ δ', ἔφην, ἡ δόξα ὡσπερ ὄψις τις ἐξοχωτάτη ἀνθρωπίνως νοεῖται.
- Ἄπ. — Μὴ οὕτω νόει, ἔφη. Τῆς γὰρ αὐλοῦ ἐκείνης καὶ
15 μακαρίας φύσεως ὑπὲρ εἶδος εἶναι τὸ κάλλος πιστεύεται διὰ πολλὴν καθαρότητα· ὅθεν καὶ τὰ μηδέπω ὄντα ὡς παρόντα μόνος Θεὸς καθορᾷ· εἰ γὰρ ἐν εἶδει ἦν τινη ἢ φύσις ἐκείνη ἢ ἄφραστος, οὐκ ἂν τὰ μηδέπω ὄντα ἐθεώρει ὡς ὄντα.
- ιζ' Ἐρ. — Πῶς λέγεις;
- 20 Ἄπ. — Ὅτι τὸ ἐν εἶδει ὄλως ὄν τινη οὐδὲν τῶν μελλόντων λέγεσθαι ἢ γίνεσθαι προειδέναι δύναται διὰ τὸ ἐν ὄρφ αὐτὸ ὄλως ὑπάρχειν φύσεως, κἂν πάσαν αὐτοῦ ὡσπερ ὄψιν ἔχη τὴν φύσιν. Διόπερ ὁ ἡμέτερος νοῦς ὀφθαλμῷ μὲν τινη πλουσίῳ τὰ πάντα περισκοπεῖ, τῶν δὲ μελλόντων γίνεσθαι
25 οὐδὲν εἰδέναι δύναται οὐδὲ μετὰ τὸ χωρισθῆναι τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος, ὅτε ἡ πάσα ὡσπερ ὀφθαλμὸς τις εἶναι πιστεύεται, ὅπερ καὶ περὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων προσήκει νοεῖν, ὧν ὄψις ὄντως ἢ πάσα φύσις εἶναι λογίζεται.
- ιη' Ἐρ. — Τί οὖν, ὅτι καὶ αὐτὰς καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ εἶδος
30 εἶναι λογίζονται τινες;

Ἄπ. — Μακράν, ἔφη, ἐκεῖνοι ὑπονοοῦσι λόγου. Διὰ μὲν γὰρ τὸ μήτε ἀγγέλους μήτε τὴν ψυχὴν δρασθαι δύνασθαι, ἀσχημάτιστα αὐτὰ δμολογουμένως δεῖ νοεῖν εἶναι ζῶα. Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἐν ὄψει τινί εἶσι καὶ νόος κάλλει καὶ ὄρω, ὡς εἶναι 5 τὴν τῶν νοημάτων εὐπρέπειαν εἶδος αὐτῶν καὶ κάλλος. Διὰ τοῦτο, ὅτε μὲν καλὰ φρονεῖ ἡ ψυχὴ, περιλαμπῆς ἐστὶν ὄλη καὶ περίβλεπτος, ὅτε δὲ κακά, ἀφεγγῆς καὶ ἀθαύμαστος· ὥσπερ γὰρ αἱ ὑπὸ τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρπαζόμεναι σκιαὶ διὰ τὴν πολλὴν αὐτῆς καὶ ὀξεῖαν τρανότητα, ἤντινα αἰσθησὶν δεῖ 10 λέγειν τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως (πρέπον γὰρ καὶ ἐκφαινομένου ὑποδείγματος τὸ ἀφανές τοῦτο ὡς δυνατὸν ὀμιλεῖσθαι θεώρημα), ὥσπερ εἶδη τῆς αὐτοῦ φαίνονται ἐνεργείας, οὕτω δὴ καὶ ὅπερ ἂν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀρπάσῃ ἐπιθυμίας ὁ νοῦς ἐνθύμημα, τοῦτο ὥσπερ εἶδος γίνεται τῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, 15 ὅπερ ἐστὶν αὐτῆς διὰ πολλὴν λεπτότητα· ἐπὶ γὰρ τῶν ἀσωμάτων φύσεων, ὅπερ ἂν κτήσῃται ἡ ἐνέργεια, τοῦτο ὥσπερ τῆς φύσεως διὰ πολλὴν, ὡς ἔφην, λεπτότητα γίνεται, κἂν τε μετὰ δόξης κἂν τε μετὰ πάθους τοῦτο συμβαίῃ γίνεσθαι. Ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστάντων ἀγγέλων δεῖ νοεῖν· ἕως μὲν γὰρ ἐφρόνουν τὰ πρέποντα ἀγγέλοις, αὐτὸ τὸ κάλλος τῶν νοημάτων εἰς εἶδος αὐτοῖς δόξης ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ τῶν θεοφιλῶν κατεφρόνησαν ἐννοιῶν, αὐτὴν τὴν εὐφροσύνην αὐτῶν εἰς εἶδος αἰσχύνης ἐκτήσαντο.

Ἰθ' Ἐρ. — Οὐκοῦν, ἔφην, ὡς μὲν πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν 25 πυκνότητα, καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τοὺς ἀγγέλους ἅυλα δεῖ ζῶα λέγειν καὶ ἀνείδεα· ὡς δὲ πρὸς τὴν τῆς θείας φύσεως ἀπειρον καθαρότητα, οὐκέτι φαίνεται;

Ἄπ. — Πάσης μὲν γενέσεως ἀποτέλεσμα εἶδος, ἔφη· τοῦ δὲ αἰεὶ ὄντος, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχοντος, ὑπὲρ εἶδος αἰεὶ μόνον τὸ κάλλος πιστεύεται· οὐ γὰρ ἀπὸ γενέσεως ἀπετελέσθη, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ τὸ εἶναι ἔχει ἐν τῇ ὑπὲρ φύσιν φύσει.

κ' 5 Ἐρ. — Ἐμοὶ δ' ἔτι τοῦτο περὶ τούτου, ἔφην, θέλοντι μαθεῖν φράσον· διὰ τί κάλλος λέγομεν ἐπὶ Θεοῦ καὶ εἶδος οὐ λέγομεν; ἐν γὰρ τῷ εἶδει πάντως καὶ τὸ κάλλος θαυμάζεται.

Ἄπ. — Ἐπειδὴ κάλλος Θεοῦ ἢ δόξα ἐστὶ τῆς οὐσίας τοῦ
10 Θεοῦ.

κα' Ἐρ. — Τί οὖν ἄρα, ἔφην, εἶποι τις ἂν εἰρηκέναι τὸν ψαλμωδόν· Ἐγὼ δὲ ἐν δικαιοσύνῃ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ σου, χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου;

15 Ἄπ. — Τοῦτο, ἔφη, παρὰ τοῦ προφήτου εἴρηται, οὐχ ὡς ἐν προσώπῳ τινὶ ἢ σχήματι οὐσης τῆς θείας φύσεως, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ εἶδει καὶ τῇ δόξῃ τοῦ υἱοῦ ὁ ἀνείδεος ἡμῖν πατὴρ ὀφθῆσεται· διὰ τοῦτο γὰρ ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς τὸν Λόγον αὐτοῦ εἰς τὸ ἀνθρώπινον ἐλθεῖν διὰ τῆς σαρκώσεως εἶδος, μένοντα (πῶς
20 γὰρ οὐ;) ἐν τῇ αὐτοῦ πανδυνάμῳ δόξῃ, ἵνα εἰς τὴν πυκνότητα τοῦ σχήματος τῆς ἐνδόξου ἐκείνης σαρκὸς ἀποβλέπων ἄνθρωπος (εἶδος γὰρ εἶδος ὄρα) μετὰ τὸ καθαρθῆναι τῆς ἀναστάσεως δύνοιτο τὸ κάλλος ὄραν ὡσπερ ἐπὶ Θεοῦ. Οὕτως οὖν ὁ μὲν πατὴρ κρυφοφανεῖ τινὶ τρόπῳ ὀφθῆσεται τοῖς δικαίοις, ὃν
25 τρόπον νῦν τοῖς ἀγγέλοις φαίνεται, ὁ δὲ υἱὸς διὰ τὸ σῶμα φανερώς· πρέπον γὰρ ἀληθῶς τοὺς μέλλοντας εἰς αἰῶνας βασιλεύεσθαι ὑπὸ Θεοῦ γνωστῶς μέλλειν αἰεὶ ὄραν τὸν ἑαυτῶν

ἄρχοντα, ὅπερ ἀδύνατον ἦν, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐ-
τοῦ εἰς εἶδος ὁ Θεὸς Λόγος παρῆν.

κβ' Ἐρ. — Πιστῶς καὶ κατὰ λόγον, ἔφην, ἐδίδαξας, ὦ Λόγε,
τὴν Ἰωάννου μοι στήλην διὰ παντὸς δεικνύων. Λοιπὸν δὲ τὸ
5 λείπὸν μοι, ἔφην, τῆς περὶ τῶν ἀγγέλων, παρακαλῶ σε, ἀπόδος
θεωρίας, ὅπερ καὶ τῷ περὶ ψυχῆς οἶμαι ἀρμόττειν μετὰ τὴν
τοῦ σώματος ἀνάστασιν λόγῳ.

Ἄπ. — Ποῖον τοῦτο; ἔφη.

κγ' Ἐρ. — Οἱ ἄγγελοι ἐν αἰσθήσει εἰσὶν ἢ οὐ;

10 Ἄπ. — Κατὰ μὲν τὸν τῆς γνώσεως, ἔφη, λόγον ἐν αἰρετῇ
τινι ἐτύγχανον αἰσθήσει κατὰ τὸν αὐτεξούσιον λόγον· διὸ καὶ
τινες ἐξ αὐτῶν πάθει δουλεύσαντες ἔπεσον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ
τῆς τοῦ θεοῦ καὶ ἐνδόξου πνεύματος δοξολογίας οἱ μὴ συν-
απαχθέντες τῇ ἀποστασίᾳ ἀσινεῖς διεφυλάχθησαν εἰς ἀπάθειαν,
15 κρείττονές εἰσι καὶ αἰσθήσεων, ἐν ἡδονῇ δὲ τινι ἀτρέπτου
δόξης ὑπάρχουσιν· ὅθεν καὶ ὅμοια αὐτοῖς ἐστὶ διὰ παντὸς τὰ
νοήματα· οὐ γὰρ μόνον ὁμοίως γινώσκουσι τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ
ὁμοίως ἀγνοοῦσι τὰ τούτοις ἐναντία· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων
ἐν τῇ ἀναστάσει γενήσεσθαι ἐλπίζεται, ὅταν ὁ καρπὸς τῶν
20 αὐτεξουσίων ἐν ὑποταγῇ τελείᾳ παρ' αὐτῶν προσενεχθῇ τῷ
Θεῷ.

κδ' Ἐρ. — Ὅρθῶς. Ἄρα δέ, ἔφην, φωνῇ ποιοῦνται τὴν ὑμνω-
δίαν αἱ ἐπουράνιαι ἐκεῖναι καὶ ἅγαι δυνάμεις, ἢ ἐνδιαθέτω,
ὥς τινες ὑπονοοῦσι, λόγῳ;

Ἄπ. — Φωνῆ, ἔφη· εἰ γὰρ φλόγες πυρός, ὡς αἰ γραφαὶ δηλοῦσιν, ὁμολογοῦνται εἶναι, δηλονότι φωνῆ τινὶ ἐξόχῳ ὑμνοῦσι τὸν Θεόν· διόπερ καὶ πολλοὶ τῶν ἁγίων πολλάκις τῆς φωνῆς αὐτῶν ἐν ὀπτασίᾳ αἰσθάνονται, ὡς αἰ γραφαὶ δηλοῦσι.

κε' 5 Ἐρ. — Δήλον, ἔφην. Ἄλλ' ἴσως τινὲς ἐροῦσιν ὅτι κατὰ τὸν περὶ τῆς θείας φωνῆς ἀποδοθέντα λόγον καὶ ὁ περὶ τῆς τῶν ἀγγέλων φωνῆς λόγος ὀφείλει θεωρεῖσθαι.

Ἄπ. — Θεῷ μὲν, ἔφη, ἐπειδὴ πάντα δυνατὰ, διὰ τοῦτο καὶ ὡς λαλῶν, ὅτε θέλει, δέικνυται, ἐπάνω τούτων μένων, ὡς
10 μόνον ὢν ἄυλος. Ἀγγέλοις δὲ τοῦτο ἀδύνατον ποιῆσαι· εἰ γὰρ μὴ λαλοῦντες καὶ αὐτοὶ ὡς λαλοῦντες ἠδύναντο, ὅτε ἐβούλοντο, δέικνυσθαι, ἠδύναντο καὶ ὅπερ ἂν ἤθελον ἐξ οὐκ ὄντων ποιεῖν.

κς' Ἐρ. — Μάλα καλῶς. Τί δὲ καὶ περὶ τῆς ψυχῆς, ἔφην, τῆς χωριζομένης τοῦ σώματος δεῖ νοεῖν;

15 Ἄπ. — Ἡ ψυχὴ, ἔφη, χωρισθεῖσα τοῦ σώματος, ἕως ὅτε διὰ τῆς ἀναστάσεως ἀπολάβοι τὸ σῶμα, ἐνδιαθέτω λόγῳ ὁμολογουμένως ὑμνεῖ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἐν σώματι ὅλως τὸ λαλεῖν εἴληφεν· οἱ δὲ ἄγγελοι, ἐπειδὴ ἐν ἀπλῇ τινὶ εἴσει καὶ φιλήχῳ φύσει δεδημιουργημένοι, ἀκαταπαύστοις φωναῖς, ὡς ἐγνώκα-
20 μεν, κέχρηνται, οὐχ ὡς δι' ὄργάνου τινὸς σωματικοῦ φθειγγόμενοι, ἀλλ' αὐτὴν ὥσπερ τὴν ἀεικινήσιαν πρὸς αἰτίαν ἤχου τινος ἔχοντες ἐξαίσιον· τὸ γὰρ ἀερῶδες αὐτῶν τῆς φύσεως λίαν φιλωδὸν τυγχάνον εἰς ἀπαυστον αἰεὶ αὐτοῦς προτρέπεται καὶ τρανοτάτην βοήν.

κς' 25 Ἐρ. — Σαφῶς. Ποίῳ δ' ἄρα, ἔφην, τρόπῳ δεῖ νοεῖν εἰς εἶδος αὐτοῦς μεταβάλλεσθαι, ὅταν παρὰ Θεοῦ πρὸς τινὰ τῶν ἁγίων ἀποστέλλωνται;

Ἄπ. — Ξένον μὲν, ἔφη, ἀκοῆς τὸ ἐρώτημα καὶ ἀποκρίσεως διὰ τοῦτο ἀστοχοῦν· πλὴν δεῖ λογίζεσθαι ὅτι, εἰς ὅπερ
30 ἂν ἐλθεῖν κελευσθέντες ἐνθυμηθῶσιν εἶδος, ἐτοίμως εἰς τοῦτο

- τῆ φαντασίᾳ ἔρχονται, εὐχερῶς τῆς φύσεως αὐτῶν τῆ θελήσει ὑπουργούσης διὰ πολλὴν ἀραιότητα· πυκνουμένης γὰρ ὡσπερ τῆ δυνάμει τῆς θελήσεως, ἐκ τοῦ μὴ φαινομένου εἰς τὸ φαινόμενον ἀνεμποδίστως τῆ φαντασίᾳ ἔρχονται, ἐν ᾧ περ ἄν, ὡς
- 5 ἔφην, σχήματι ὀφθῆναι τῆ καθαρᾷ ψυχῇ θέλωσι· καθαρὰς γὰρ ἔστι μόνον ψυχῆς τῆς πνευματικῆς ἰδεῖν δυνηθῆναι γνωστῶς τὸ εἶδος τῆς φαντασίας· ἐὰν γὰρ μὴ τὸ πρὸς φαντασίαν καλούμενον τῆ τοῦ φαντάζοντος συντρέχει διαθέσει, οὐδαμῶς δύναται ἀγγέλου καὶ ἀνθρώπου φανερώς γενέσθαι συνουσία.
- 10 Διόπερ καὶ αἰσθητῆ τότε κέχρηται φωνῇ, τὸ σχῆμα τῆς φαντασίας καὶ τῆς φωνῆς διὰ τὴν εἰρημένην, ἐμοὶ δοκεῖ, αἰτίαν μιμουμένης.
- κη' Ἐρ. — Πιθανῶς. Ἔτι δέ μοι τοῦτο, ἔφην, παρακαλῶ σε, ὦ διδάσκαλε Λόγε, πρὶν ἐπιστήναι τὴν ἡμέραν φράσον (οἶδα
- 15 γὰρ ὅτι ἐπελθούσης αὐτῆς εὐθέως ἀποστήσῃ· οὐ φέρεις γὰρ παρεστάναι ψυχῇ πρὸς τὸ λαλεῖν λοιπὸν ἢ ὄρναι τὰ τοῦ βίου πτερουσόμενα σχήματα)· εἰ ἀποστελλόμενοι παρὰ Θεοῦ οἱ ἄγγελοι ἐπὶ τῆ γῆς, ἐν ᾧ πέρ εἰσι χρόνῳ ἐν τῷ κόσμῳ, οὐ τῆς ἐν οὐρανοῖς αὐτῶν διατριβῆς ἀπολιμπάνονται.
- 20 Ἄπ. — Ἀδύνατον μὲν, ἔφη, ἐν ᾧ πέρ εἰσι χρόνῳ ἐν τῷ κόσμῳ, εἶναι αὐτοὺς τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ· τοῦτο γὰρ μόνον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ Λόγου ὑπάρχει ἴδιον τοῦ καὶ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ φαινομένου ἀφαντάστως καὶ τῶν ἐπουρανίων μὴ ἀπολειπομένου ἀλλὰ πάντα περιέχοντος διὰ τὸ
- 25 τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀπερίγραπτον. Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι, ὅπου ἐὰν ᾧσι πάσαι ἐκεῖναι αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, οὕτω τὰ ἐπουράνια πάντα καὶ τὰ ἐν κόσμῳ ἐνορῶσι πράγματα, ὡσανεὶ περὶ αὐτὰς δι' ὄλου κείμενα. Τὸ γὰρ διαυγές αὐτῶν τῆς φύσεως καὶ τὸ

ὡσπερ ὄψιν αὐτοῦ πανταχόθεν ὑπάρχειν διὰ τὴν χάριν μάλιστα τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὕτως ἅπαντα ποιεῖ αὐτὰς καθορᾶν. Ὁ Θεὸς δὲ μόνος καὶ τὰ μέλλοντα ἐγγὺς καθορᾶ, ὡς ὑπὲρ τὰ πάντα ὦν, καὶ οὐ μόνον τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ τὰ δεδηπότε ἐσόμενα ὡς ἤδη παρόντα τῇ δόξῃ περιέχων· διόπερ καὶ μόνος βουλὰς καρδιῶν οἶδεν.

κθ' Ἐρ. — Οὐκοῦν καὶ ἡ ψυχὴ, ἔφην, χωρισθεῖσα τοῦ σώματος κατὰ τὸν περὶ τῶν ἀγγέλων ἀποδοθέντα λόγον οὐ μόνον τὴν τῶν ἄσωμάτων ἐνοπτρίζεται χώραν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἐν κόσμῳ ὁμοίως ὁρᾶ;

Ἄπ. — Ἦκιστα, ἔφη· οἱ μὲν γάρ, ἐπειδὴ ἐν ἀπλῇ ἄπαξ ἐδημιουργήθησαν φύσει, οὐ μόνον τὰ ὑπὲρ τόπον ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τόπῳ δύνανται πάντως ὁρᾶν· ἀραιὰς γὰρ φύσεως ἴδιον μὴ ὁρᾶσθαι μὲν παρὰ τῶν ἐν πυκνότητι φύσεως ὄντων, ὁρᾶν δὲ πᾶσαν τὴν τοιαύτην φύσιν. Ἡ δὲ ψυχὴ, ἐπειδὴ χωρισθῆ τοῦ σώματος, οὐκέτι τὰ ἐν τόπῳ δύναται ὁρᾶν· ὅτι πνεῦμα γάρ, φησί, διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ὑπάρξει, καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ· ἐπειδὴ γὰρ διὰ τῆς συγκράσεως τοῦ σώματος ἐν τόπῳ γίνεται, ἀνάγκη πᾶσα χωρισθεῖσαν αὐτὴν τοῦ σώματος μηκέτι ταῦτα ὁρᾶν ἅπερ ἑώρα διὰ τοῦ σώματος· ὅτι ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐν τῇ συγκράσει τὸ δλόκληρον ἔχει, οἱ δὲ ἄγγελοι ἐν ἀπλότητι φύσεως.

Ταῦτα μόνα, ἢ καὶ τι ἕτερον, ὃ τὴν Ἰωάννου μοι σοφίαν ὑπαγορεύσας ἐφάνέρωσε Λόγος, ὃ πολυστέφανε καὶ φωτοφόρε βασιλεῦ· ἐπιστάσης γὰρ ἀπέπιτη τῆς ἡμέρας, διψῶντά με πάλιν τῆς ἑαυτοῦ καταλιπὼν φιλίας.

Τοῦ αὐτοῦ Διαδόχου
ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις.

- α' Ἐρ. — Τί ἦν ἐν τῷ κόσμῳ πρὸ τοῦ τὸν κόσμον γενέσθαι ;
Ἄπ. — Θεός, ὁ τὸν κόσμον ποιήσας.
- β'5 Ἐρ. — Μήπω ὄντος τοῦ κόσμου, πῶς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ ;
Ἄπ. — Ὅτι, καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἐν τῷ Θεῷ πάντως ὡς
γεγονῶς ἦν ὁ κόσμος· καθὼ καὶ οἱ μήπω παραχθέντες ἄνθρω-
ποι ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς ἤδη γεγεννημένοι εἰσὶ παρὰ τῷ Θεῷ.
Συνέστηκε γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα καὶ τὰ μήπω κτισθέντα, εἰ
10 καὶ μὴ καταλαμβάνονται παρ' ἡμῶν.
- γ Ἐρ. — Εἰ οὖν, ὡς λέγεις, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν ὁ Θεός πρὸ τοῦ
τὸν κόσμον γενέσθαι παρ' αὐτοῦ, τί γέγονεν ὁ θεὸς ὅτε τὸν
κόσμον τοῦτον παρήγαγεν ; ἄρα διέστη τοῦ κόσμου ; ἢ καὶ
αὐθις ἐν τῷ κόσμῳ ἐστίν ;
- 15 Ἄπ. — Τόπῳ μὲν οὐ διέστη τῶν αὐτοῦ ποιημάτων ὁ ταῦτα
ποιήσας Θεός· ποῦ γὰρ ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα τῆς
ἰδίας πληρῶν θεότητος μεταστήσεται ; τῇ δὲ φύσει καὶ τῇ οὐ-
σίᾳ καὶ τῇ ὑποστάσει καὶ τοῖς λοιποῖς ιδιώμασι πάσης κτιστῆς
ὑπέρκειται φύσεως· καὶ ἀμετρήτως καὶ ἀκαταλήπτως ταύτης
20 διέστηκεν.
- δ' Ἐρ. — Πῶς, τόπῳ μὴ διεστηκῶς ἀλλὰ πανταχοῦ, ὡς λέγεις,
παρῶν, ἀποκεχωρισμένος τῶν πάντων ἐστίν ;
Ἄπ. — Δυσνόητον μὲν τὸ ἐρώτημα, οὐ μέντοι γε δύσφρασ-
τον· Θεῷ δὲ ἀδυνατεῖ οὐδέν· ὅθεν δυνατός ἐστι καὶ περὶ τού-
25 του πληροφορησαί σε. Ἄλλ' ἄκουε συνετῶς· καθάπερ ὁ νοῦς
ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων οὔτε συνέχεται ὑπὸ τοίχων οὔτε τόπῳ
περιορίζεται, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα οἰκίσκῳ ἐγκλείεται καὶ δεσ-

μοῖς περισφίγγεται, αὐτὸς δ' ἕκτός ἐστι τούτων καὶ ἐλευθερίως πανταχοῦ περίεσι, μήτε τοῦ σώματος χωριζόμενος μήτε τῆς οἰκίας μακρὰν γινόμενος, ἀλλ' οἶονεὶ καὶ σύνεστι τούτοις κεχωρισμένος καὶ κεχώρισται ἡνωμένος αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὁ
 5 θεὸς πανταχοῦ καὶ ἐν πασίν ἐστὶν καὶ ἔξω πάντων· καὶ οὐδαμοῦ τῇ φύσει καὶ τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ δόξῃ ἐστίν· ἀπερίγραπτος γάρ.
 ε' Ἐρ. — Ὁ οὖν ἀπερίγραπτος πῶς τὰ πάντα πληροῖ; ὁ δὲ τὰ πάντα πληρῶν πῶς ἀπερίγραπτος καὶ οὐδαμοῦ ἐστίν;

Ἄπ. — Ἐστι μὲν οὖν ὁμολογουμένως πανταχοῦ ὁ Θεὸς καὶ τὰ
 10 πάντα πληροῖ, οὐ συγκεκραμένος δὲ ὅλως τοῖς ὀρωμένοις ἀλλὰ κεχωρισμένος τῷ τρόπῳ ᾧ περ εἰρήκαμεν· οὐδαμοῦ δὲ ἐστὶ τὸ καθ' ἡμᾶς· οὐδεὶς γὰρ οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός· εἰ γὰρ ἀκούεις παρεστάναι, ἀλλὰ τῷ θρόνῳ τῆς δόξης· καὶ πρὸς τὴν ἐκπεμπομένην λαμπρότητα ἀντιβλέπειν μὴ ἔξ-
 15 ισχύοντες, φόβῳ τὰ ἑαυτῶν κατακαλύπτουσι πρόσωπα, καὶ ἐκθαμβούμενοι τὸν θεῖον ὕμνον ἀσιγήτως αἰεὶ ἀναπέμπουσι· τῷ γὰρ ἀστέκτῳ τῆς δόξης καταπληττόμενοι, οὐδὲ ἐν περινοίᾳ γενέσθαι ἢ ἐννοῆσαι δύνανται ποῦ ὁ δεσπότης ἢ ὁ ποῖος αὐτὸς ἐκεῖνός ἐστιν· εἰ γὰρ πρὸς τὴν ἀπαστράπτουσαν αἴγλην ἀντοφ-
 20 θαλμεῖν οὐκ ἰσχύουσι, πῶς ἄρα πορρωτέρῳ περιεργάσασθαι δύναιντ' ἄν; Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ὁ Θεὸς καὶ πανταχοῦ ἐστὶ καὶ τὰ πάντα πληροῖ, καὶ οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ καθάραντες ἑαυτοὺς ἅγιοι ἔλλαμφθέντες καὶ φωτισθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἴσασι· τὸ δὲ ποῦ ἢ πῶς ἢ ὁ ποῖός ἐστιν, οὐδεὶς τῶν ἀπάντων γινώσκει,
 25 εἰ μὴ ὁ πατήρ τὸν υἱὸν καὶ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ὡς συναίδιον τούτοις καὶ ὁμοούσιον· ταῦτα γὰρ τὰ τρία, ὡς ἓν ὄντα, καὶ γινώσκουσιν ἑαυτὰ καὶ γινώσκονται ὑπ' ἀλλήλων· ὡς αὐτὸς εἶπεν ὁ φύσει θεὸς καὶ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ

πνευμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ οἰκοῦν ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ
τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ
Θεοῦ· καὶ πάλιν· οὐδεὶς γινώσκει τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ
υἱός· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ
5 ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

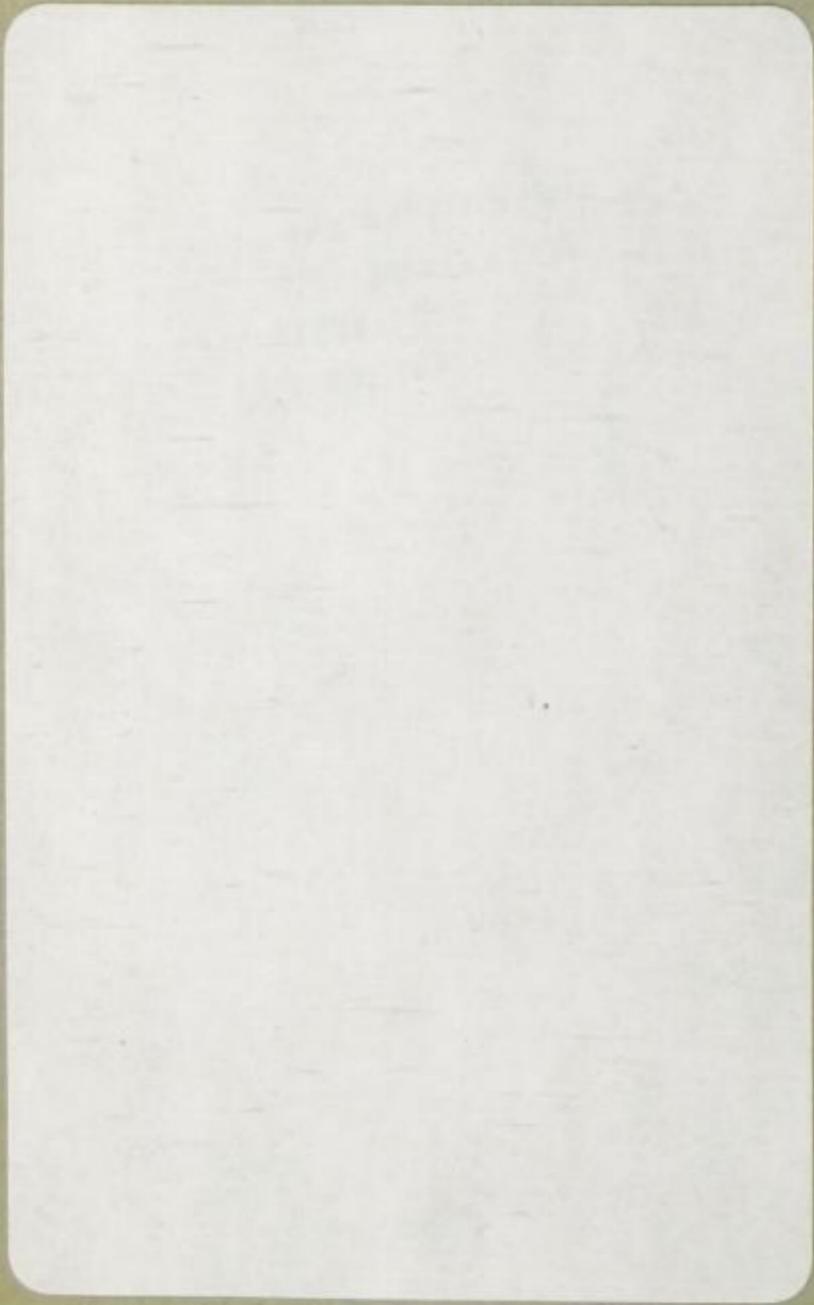
ς' Ἐρ. — Καὶ πῶς φησὶν ὁ Χριστός· μὴ καταφρονήσητε
ἐνδὸς τῶν μικρῶν τούτων· οἱ γὰρ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ
παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ
ἐν οὐρανοῖς· καὶ πάλιν· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρ-
10 δία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· σὺ δὲ λέγεις ὅτι καὶ
οἱ ἄγγελοι ἀγνοοῦσιν ὁποῖος καὶ ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός;

Ἄπ. — Ὡσπερ τοῦ ἡλίου ἐν μεσημβρίᾳ λάμποντος τὸ ἐκ-
πεμπόμενον μὲν ἐξ αὐτοῦ φῶς τρανῶς καθορῶμεν, αὐτὸν δὲ
ἐκεῖνον κἂν ποσῶς κατιδεῖν καὶ καταμαθεῖν οὐκ ἰσχύομεν, ὅμως
15 δὲ βλέπειν αὐτὸν ἐπὶ ἀληθείας λέγομεν, οὕτω καὶ οἱ ἄγγελοι
καὶ οἱ ἅγιοι τὴν ἀπαστράπτουσαν δόξαν καθορῶντες τοῦ πνεύ-
ματος, ἐν αὐτῇ καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ὀρῶσιν· οὐχ
οὕτως δὲ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι· ἐκεῖνοι γὰρ τυφλοὶς καὶ
ἀναισθήτοις ἐοίκασιν· ὥσπερ γὰρ οἱ τυφλοὶ τὸ φῶς τοῦ αἰσθη-
20 τοῦ ἡλίου λάμπον οὐ βλέπουσιν, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ τὸ θεῖον
φῶς ἀεὶ φαῖνον οὐ καθορῶσιν, οὔτε μὴν ἐπαισθάνονται τῆς
θέρμης αὐτοῦ.

ζ' Ἐρ. — Τί οὖν βλέπουσιν οἱ κεκαθαρμένοι τὸν νοῦν καὶ τὴν
καρδίαν;

25 Ἄπ. — Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ καὶ φῶς τὸ ἀκρότατον,
ἕτερον οὐδὲν ὀρῶσιν οἱ αὐτὸν βλέποντες, εἰ μὴ φῶς· καὶ τοῦτο
δηλὸν ἔκ τε τῶν ἰδόντων λάμπαν τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ὡς
τὸν ἥλιον, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ γενόμενα ὡς τὸ φῶς· καὶ ἐκ
Παύλου τοῦ ἀποστόλου, φῶς ἰδόντος τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν
30 αὐτοῦ ἐπίγνωσιν ἐπιστρέψαντος· καὶ ἐκ μυρίων ἑτέρων ἁγίων.

- η Ἐρ. — Πῶς οὖν οὐ πᾶσιν ὁράται, ἐπεὶ αἰδίου καὶ ἀειλαμπές
φῶς ἐστὶν ὁ Θεός;
- Ἄπ. — Ἐπειδὴ οὕτως ἠκονόμησεν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεός· ἵνα
μηδεμίαν ἔχη κοινωνίαν τὸ σκότος ἐν τῷ φωτὶ μηδὲ ἐναγῆς
5 καὶ βέβηλος μετὰ τοῦ ἁγίου καὶ καθαροῦ. Διὸ καὶ ὡς μέγα
χάσμα καὶ τοῖχος διείργουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ αἱ ἁμαρτίαι
ἡμῶν· μᾶλλον δὲ αἱ πονηραὶ ἐνθυμήσεις καὶ οἱ μάταιοι ἡμῶν
διαλογισμοὶ οἷα δὴ τεῖχος ὑψηλὸν γίνονται καὶ διιστῶσιν ἡμᾶς
ἀπὸ τοῦ φωτὸς τῆς ὄντως ζωῆς· ὁ γὰρ Θεὸς φῶς ἐστὶ καὶ ζωὴ
10 ἐστὶν· ὅσοι τοιγαροῦν ἐστέρηνται τούτου, νεκροὶ εἶσι τῇ ψυχῇ καὶ
τοῦ αἰωνίου πυρὸς καὶ σκότους συγκληρονόμοι τε καὶ συμμέ-
τοχοι.
- θ Ἐρ. — Καὶ οὐκ ἔστι σωτηρίας τυχεῖν τὸν μὴ εἰς ταῦτα
πεφθακότα τὰ μέτρα;
- 15 Ἄπ. — Τοῦ Κυρίου λέγοντος· πολλαὶ μοναὶ παρὰ τῷ
πατρὶ μου εἰσιν, εὐδηλον ὅτι καὶ πολλαὶ σωτηρίας ὁδοί·
πᾶσαι δὲ ἐν μιᾷ τῇ τῆς μετανοίας ὁδῷ τελειοῦνται διὰ τῆς
τοῦ κακοῦ ἀποχῆς, εἴτε τὴν τῆς ἐλεημοσύνης εἵποις εἴτε τὴν
τῆς ξενιτείας εἴτε πάσης ἑτέρας τοῦ ἀγαθοῦ πράξεως
20 ἐκπλήρωσιν, πρὸς τὴν τῶν κρείττωνων ἐπιτυχίαν.

Imprimé en France